

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIM ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMI VE ÜRETİMİNDE KEÇE SANATININ
YENİ YAKLAŞIMLARLA UYGULANMASI

Hazırlayan
Deniz YÜCEL DAMAR

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Nevbahar GÖKSEL

İZMİR-2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kişiyi Özel Giysi Tasarımı ve Üretiminde Keçe Sanatının Yeni Yaklaşımlarla Uygulanması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../.....

Adı SOYADI

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün/....../.....tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin Maddesine göre Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Deniz YÜCEL DAMAR'IN "Kişiyi Özel Giysi Tasarımında ve Üretiminde Keçe Sanatının Yeni Yaklaşımlarla Uygulanması" konulu tezi incelenmiş ve aday/....../..... tarihinde, saat'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna ile karar verildi.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: YÜCEL DAMAR

Adı: Deniz

Tezin/Projenin

Kişiyeye Özel Giysi Tasarımı ve

Türkçe Adı

Üretiminde Keçe Sanatının Yeni Yaklaşımlarla Uygulanması

Tezin/Projenin

Practising of Felt Art with New Approaches on

Yabancı Dildeki Adı

Haute Couture Design and Production

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: DEÜ

Enstitü: GSE

Yıl: 2016

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans

: ☒

Dili

: Türkçe

Doktora

: ☐

Sayfa Sayısı

: 110

Tıpta Uzmanlık

: ☐

Referans Sayısı

: 53

Sanatta Yeterlilik

: ☐

Tez Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Nevbahar

Soyadı: GÖKSEL

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler

1- Keçe

1- Felt

2-İslak Keçe

2-WetFelting

3- Kişiyeye Özel Giysi Tasarımı

3-PersonalClothing Design

4- İğneleme Keçe

4-NeedleFelting

Tarih: / /

İmza: Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum ☒

Evet ☐ Hayır

ÖZET

Hızın ve teknolojinin önemli olduğu günümüz dünyasında diğer taraftan doğal ürünlere ihtiyacımız giderek artmaktadır. Keçe İnsanlık tarihi boyunca çok çeşitli şekillerde kullanılmakla birlikte geçmişten günümüze uzanan bağ olarak giysiye örtünmenin dışında mistik bir misyon yükler. Keçenin etnik, geleneksel yapısının yanında nefes alabilen doğal yapısı, kolay şekillenebilir oluşu kişiye özel giysi tasarımı 'Haute Couture' için özellikle de giyside konfor konusu düşünüldüğünde çok uygun bir malzeme olduğu görülmektedir. Ayrıca tasarımcıya geniş bir kullanım zenginliği sunmaktadır. Keçe hem giysi üzerinde aplikasyon olarak hem de tepme keçe yöntemiyle farklı kumaşların birleştirilmesinde ya da yeni dokular elde edilmesinde kullanılabilir. Sert bir yapısı olan keçe yün lifinin inceltmesiyle ve 'nuno felting' tekniğiyle daha ince kumaşlarla birleştirilebilmektedir. Heykelsi formlar oluşturmak için dolgu malzemesi kullanılmadan, katı şekiller de elde etmek mümkün olabilmektedir.

Keçe yavaş moda, ekolojik moda ve sürdürülebilirlik kavramlarına son derece uygun bir malzemedir. Keçenin yapılışı da uzun zaman ve sabır isteyen bir uğraştır. Yünün koyundan kırılmasıyla başlayan yapılış hikayesi kırkımların temizlenmesinden, boyanmasına daha sonrasında da desenlenmesine ve sabunla ıslatılarak tepilmesine kadar oldukça uzun bir süreç içermektedir ve hızlı üretime uygun değildir. Moda endüstrisinin petrol ve sentetik ürünlerle çevreye zararlı etkisi ve sürekli tüketim anlayışı yadsınamaz bir gerçektir. Keçe kişiye özel giysi tasarımı için çok uygun olmasına karşın yeterince yaygın bir kullanımı yoktur. Geleneksel anlamda keçeyle yapılan giysilerin daha etnik bir görünüme sahip olduğu görülmektedir ve bu çalışmayla keçenin hem doğal bir malzeme olarak hem de kültür taşıyıcısı olarak yaygınlaşması adına, daha modern bir görünüme kavuşması ve keçeyle yüksek kalitede, modern ürünler yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Keçe, Etnik, Moda, Islak Keçe, Kumaş Keçe, Yün, Yavaş Moda, Ekolojik Moda, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

The modern world places great value on increased speed and improved technology in textile production while at the same time, individuals appreciate using and wearing healthier, natural materials. Felt has been an important textile throughout human history and it continues to be important today. In mystical way, felt connects the traditions of the past with the lifestyle of today. Felt has a practical purpose as a body-covering but also celebrates lifestyle and special occasions in our lives.

Felt is an ethnic, and flexible properties which has an easy shape, breathable, natural, moisturize feature. Consequently, felt is very suitable material for 'Haute Couture', especially when think about comfortable of clothing. At the same time, felt has great design possibilities. It can be used for both embroidery appliqué on clothes and wet felting technique and so can be used on different fabrics in a variety of design. Additionally, it can be used to form different features on the surface of fabrics. Initially felt was a rigid fabric but later using nuno felting and thin wool fiber, a lighter fabric was created. If a designer wants to make a structural form, it is possible to make a permanent shape without using any padding.

Felt is the most suitable material to promote eco fashion, slow fashion and sustainability. Felt has a significant role in encouraging human health because its production is a natural process. The process of felt making it starts when shorn from a sheep to continue to cleaning, painting takes a long time after then to creating a design on the straw. Then wetting with soap water and then finally kidding straw. When we think about the time involved the wet felting technique is not suitable for the fast production of the fashion industry. Felt making is based on both current and past cultural heritage and on natural habitat. So the purpose of my design with the wet felting technique is not only to make a special dress but also to encourage more sensitive ideas while the wet felting technique is always traditional, its aim is to make a more modern , elegant style and new look of felting clothes based on the ideas in this thesis.

Keyworlds: Felt, Ethnic, Fashion, Wet Felting, Nuno Felting, Wool, Slow Fashion, Eco Fashion, Sustanibilty

ÖNSÖZ

Bu araştırmayla birçok kişi tarafından sadece çobanların üzerine giydiği kepenek olarak bilinen keçenin son derece modern ve yeni yaklaşımlarla ‘HauteCouture’ modasına uyarlanması hedeflenmektedir. Keçenin doğal bir malzeme olması giyimine özen gösteren ‘HauteCouture’ alıcısının aynı zamanda çevreye ve doğaya duyarlı bir görüş kazanmasına olanak sağlamaktadır. Tüketici anlayışının dışında bir bakış açısı kazanılması hedeflenmektedir.

Keçe geçmişten günümüze kullanılmakta oluşu ve aynı zamanda yapılışının emek ve sabır istemesi yönlerinden de özel bir üründür. Bu özel ürünün ustalıkla yapılabilmesi son derece önemlidir. Bu noktada bana destek veren Tire Keçeciliğe teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca projemin yapılandırılması konusunda bana destek veren ve yol gösteren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nevbahar GÖKSEL’e desteklerinden ötürü teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMI

1.1. KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMININ İNCELENMESİ.....	4
1.1.1. Kişiyeye Özel Giysi Tasarımı ve Moda İlişkisi.....	7
1.1.2. Giyinme İhtiyacı ve Giysi Konforunun Bileşenleri.....	8
1.1.3. Kişiyeye Özel Giysi Tasarımının Örnekler Üzerinden İncelenmesi	20
1.1.4. Kişiyeye Özel Giysi ve Hazır Giyim Arasındaki Farklılıklar.....	26

İKİNCİ BÖLÜM KEÇE VE KEÇE SANATININ İNCELENMESİ

2.1. KEÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	30
2.2. KEÇENİN OLUŞUMUNDA YÜN LİFİNİN KEÇELEŞME ÖZELLİĞİ	32
2.2.1. Yün Lifinin Yapısı.....	34
2.2.1.1. Yün Liflerinin Fiziksel Özellikleri.....	36
2.2.1.2. Yün Liflerinin Kimyasal Özellikleri.....	38

2.2.2. Yünün Boyanması İşlemi.....	40
2.3. KEÇE YAPIM TEKNİKLERİ.....	41
2.3.1. Islak Keçe Yapımı.....	47
2.3.2. Kuru Keçe Yapımı.....	48
2.4. KEÇENİN UZUN SÜRELİ KULLANIMINA YÖNELİK ÖNERİLER.....	48
2.5. KEÇE SANATININ İNCELENMESİ.....	50
2.5.1. Geleneksel Keçe Sanatının İncelenmesi.....	50
2.5.2. Çağdaş Sanat Objesi Olarak Keçenin İncelenmesi.....	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMINDA KEÇENİN KULLANIMI

3.1.KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMLARINDA KEÇENİN FARKLI KULLANIM YÖNTEMLERİ.....	78
3.1.1. Giyside Farklı Yüzey Görünümleri Elde Etmek İçin Keçenin Kullanımı.....	78
3.1.2. Giyside Üç Boyutlu Formlar Elde Etmek İçin Keçenin Kullanımı.....	83
3.1.3. Giyside Süsleme Olarak Keçenin Kullanımı.....	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KİŞİSEL TASARIM VE UYGULAMALAR

4.1. KOLEKSİYONUN TASARIM SÜRECİ VE HİKAYESİ.....	89
4.2. TASARIM DETAYLARI VE UYGULAMALAR.....	90
SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA.....	106
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Giysi seçimini etkileyen faktörler	s. 10
Şekil 2: Giysi konforunu kontrol eden fiziksel ve psikolojik özellikler	s. 17
Şekil 3: Kumaş keçeleştirme makinesinin çalışma prensibi	s. 45

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Charles Frederick Worth tasarımı balo elbisesi 1887 (sol)	s. 20
Resim 2. Charles Frederick Worth tasarımı balo elbisesi detay resmi	s. 20
Resim 3. Jean Philippe Worth'un tasarladığı düğün elbisesi (1896)	s. 21
Resim 4. Elsa Schiaparelli'nin 1938'de tasarladığı koyu mavi renkte suit tasarımı.s. 22	
Resim 5: Gabrielle Chanel'in pembe ve siyah desenli ipek şifon ve bej yün tweed ceket (1927)	s. 23
Resim 6: Yves Saint Laurent' in beyaz ipek organze küpür aplikeli gece elbisesi ilkbahar 1963	s. 24
Resim 7: Yün lifinde pulcukların hücreleri	s.34
Resim 8: Yün lifinde değişik kalınlıklardaki medulaların görüntüsü	s. 35
Resim 9: Yün liflerinin boyuna görünüşleri	s. 36
Resim 10: Koyunun etek ve bacak kısmındaki yün	s. 42
Resim 11: Harman hallaç makinesi	s. 43
Resim 12: Tarak makinesi	s. 43
Resim 13: Tarak makinesinden çıktıktan sonra yünün son görüntüsü	s. 43
Resim 14: Yünün koparılış şekli ve yönü	s. 44
Resim 15: Kumaşın yünün üzerine yerleştirilmesi	s. 44
Resim 16: Pişirme işleminden önce kumaşın sabunlu suyla ıslatılması	s. 45
Resim 17: Keçe makinesinde rulonun dövülmesi (Kişisel Arşiv)	s. 45
Resim 18: Pazırık kurganından çıkarılan tepme keçe eyer örtüsü	s. 50
Resim 19: Çadır koruyucusu olduğuna inanılan kuğu, Pazırık Kurganları	s. 51
Resim 20: Konya'da mevlevilerin kullandığı Sikke örneği	s. 52
Resim 21: Börk, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul	s. 52
Resim 22: Yurt çadır örneği	s. 53
Resim 23: Yer sergisi geometrik desen örnekleri-tire	s. 54
Resim 24: Keçelerde kullanılan bazı motifler	s. 55
Resim 25: Bezeme örneği paspas-tire (kişisel arşiv)	s. 55
Resim 26: Konya kepenek örneği	s. 55
Resim 28: Hasır üzerine desen oluşturma,	s. 56
Resim 29: Desenin fonunu oluşturacak yünlerin 'çubukla' serilmesi	s. 56
Resim 30: Tepme işlemi sonrası keçe, Keçe ustası Mehmet Girgiç	s. 56
Resim 31: Halı (detay) Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul	s. 57

Resim 32: Seccade, Rabia Girgiç, İkonium Atölye, Konya	s. 57
Resim 33: Zuhaf Alayı erine ait keçe ceket, 2. Abdulhamit dönemi	s. 58
Resim 34: Kepenekler, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul	s. 58
Resim 35: Kepenekler, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul	s. 58
Resim 36: Çanta, Özbekistan, 20. yy. British Museum	s. 59
Resim 37: Şems-i Tebrizi'nin keçe başlığı 'Serpus', Celalettin Berberoğlu, Konyas. 60	
Resim 38: Pano çalışması, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul	s. 61
Resim 39: Selçuk Gürışık ve Ali Alev - Elyaf Sanatı Sergisi 2 Nisan 2014	s. 62
Resim 40: Andrea Zittel, FashioningFelt, United States, National Design Museum, A-Z Fiber Form. Beyaz elbise, yün, 2002	s. 63
Resim 41: Janice Arnold, Smithsonian Cooper-Hewitt Ulusal Tasarım Müzesi, New York FashioningFelt Keçe Sergisi 2009	s. 64
Resim 42: Christine Birkle, tasarımcı, elbise ve ceket, 2007-2008, FashioningFelts.65	
Resim 43: Katmanlı Sandelye (Relief Chair), Ben Mickus, 2008	s. 65
Resim 44: Keçe duvar, Kathryn Walter, Wosk Sinema Salonu, Simon Wiesenthal Center Museum, Los Angeles, California, 2007-2008, doğal keçe	s. 66
Resim 45: Claudy Jongstra'nın enstalasyonu, Hollanda, 2009	s. 67
Resim 46: Selçuk Gürışık, (enstalasyon) "Call me Istanbul" ZKM, 2004	s. 67
Resim 47: Pano çalışması, eserin adı: Kaçış, Azra Yılandı, elle boyama keçe, Lif Sanatı Sergisi 'Siber, Fiber, Göç', 2016	s. 68
Resim 48: Cemal Meydan, Pano çalışması, Doğu İhtişamı, Keçe çalışması, Konak Belediyesi Güzel yalı Kültür Merkezi	s. 68
Resim 49: Tuba Arabalı Koşar, Pano çalışması, 'I will be a beautiful girl', iğneleme keçe yün, İzmir Sanat Resim Heykel Müzesi, Öğretim Elemanları Sergisi, 2015	s. 69
Resim 50: Sedef Acar, 'Sıkıntı' (sağda), 'Kibir' (solda) adlı çalışmalar, keçe, gazlı bez, dikişsiz birleştirme elbise çalışmaları, İzmir Sanat Resim Heykel Müzesi, Öğretim Elemanları Sergisi, 2015	s. 69
Resim 51: Sedef Acar, 'Keçeleme', işleme nuno keçe (pamuk ipliği, gazlı bez, yün) nunofelt, nakış, Sanatuar 3 Büyük Efes Sanat Etkinliği	s. 70
Resim 52: Marjolein Dallinga'nın keçe kostüm örneği	s. 72
Resim 53: Shaun Samson, Sonbahar/Kış 2010	s. 72

- Resim 54 :** Alexander Wang Sonbahar/Kış 2011, New York, yün örgüyle ve satenin keçeyle birleşimi s. 73
- Resim 55 :** Alexander Wang Sonbahar/Kış 2011, New York, yün örgüyle ve satenin keçeyle birleşimi s. 73
- Resim 56:** Alexander Wang Sonbahar/Kış 2011, New York, yün örgüyle ve şifonun keçeyle birleşimi s. 73
- Resim 57:** Angelika Werth'in el yapımı ıslak keçe yönteminin Couture modasında da kullanılabileceğini gösteren başarılı bir örnek s. 74
- Resim 58:** Angelika Werth keçe Couture elbisesi s. 74
- Resim 59:** Angelika Worth keçe üzerine keçe applike süslemeli çalışması detayı s. 75
- Resim 60:** Liz Clay keçe Couture çalışması s. 76
- Resim 61:** Liz Clay'ın piliseyle keçeyi birleştirdiği çalışması (kağıt görünümü) s. 76
- Resim 62:** Liz Clay keçe ceket tasarımı nakış süsleme detayı s. 77
- Resim 63:** Stella McCartney AW.2008 defilesinden LizClay kumaş tasarımı s. 77
- Resim 64:** Christopher Kane AW. 2016, keçe ve dantel, LizClay kumaş tasarımı s. 78
- Resim 65:** CatherineO'Leary farklı kumaşların ıslak keçeyle birleşimi s. 79
- Resim 66:** CatherineO'Leary desenli yünlü kumaşlarla farklı renkteki kumaşların ıslak keçeyle birleşimi, nakış süsleme detay (solda) s. 80
- Resim 67:** AnnekeCopier, Sheba, 2007, yün, ipek, plastik boncuk, ıslak keçe s. 80
- Resim 68:** GBArtStudio, in Toronto Kanada, ıslak keçe ve şibori tekniği s. 81
- Resim 69:** AnnekeCopier, Elsas, 2010, ipek, keten, yün, nuno tekniği, ıslak keçe s.81
- Resim 70:** YvonneWakabayashi, şal, 2008, yün örgü kumaş; boyama, şibori, kesme, ıslak keçe, bloklama ve detay (solda) s. 82
- Resim 71:** YvonneWakabayashi, gri ceket, 2008, yün örgü kumaş; şibori, kesme, ıslak keçe, bloklama s. 82
- Resim 72:** Vanderbos, Embracement, 2004, endüstriyel keçe; dikiş, buharla şekillendirme s. 83
- Resim 73:** Vanderbos, Embracement, 2004, endüstriyel keçe; dikiş, buharla şekillendirme s. 83
- Resim 74:** Vanderbos, Embracement, 2004, endüstriyel keçe; dikiş, buharla şekillendirme s. 83

- Resim 75:** A La Disposition, kafesli ceket, 2009 Sonbahar Kış Koleksiyonu, keçe, bloklama ve dikiş s. 84
- Resim 76:** Keçe sanatçısı CristinaPacciani'nin Ranold Kolk Haute Couture için yaptığı tasarım s. 84
- Resim 77:**LatifaMedjdoub, Lioness, 2008, Merino Yün; örgü, keçeleştirme, keçes. 85
- Resim 78:** Lara Grant, kemerli trençkot, merino yünü; ıslak keçe, iğneleme keçe, dikiş ve bloklama, 2007 s. 85
- Resim 79:** Lara Grant, Dikişsiz keçe bolero ve keçe etek s. 86
- Resim 80:**YuliaKhabarova, IV Feltfest defilesi s. 87
- Resim 81:** Olga Katelnikova, El yapımı Keçe üzerine keçe applike s. 87
- Resim 82:** Angelika Werth, Odetothe RCMP, 2007, merino yünü, ipek; el yapımı keçe, applike nakış s. 88
- Resim 83:** Selçuk Gürışık, Mozaik kaftan, ALİF ART Osmanlı&Karma Sanat Eserleri Müzayedesi, 5 Haziran 2016 s. 88
- Resim 84:** Kökler koleksiyonu tasarımları artistik çizimleri s. 90
- Resim 85:** Kökler Hikaye Panosu s. 91
- Resim 86.** Yünün hasır üzerine çizilen model kalıp sınırları içerisinde döşenmesi. 91
- Resim 87.** Döşemesi biten ve istenen desene uygun şekilde yerleştirilen farklı renkte yünlerin ılık sabunlu suyla ıslatılması s. 92
- Resim 88.** Köpük silindir yardımıyla düzgün bir şekilde rulo oluşması sağlanan yünün tepilmesi işlemi s. 92
- Resim 89:**Birinci modelin ön ve arka görüntüsü s. 93
- Resim 90.** Kalıpların balonlu naylon üzerine yerleştirilip dış hatlarının çizilmesi. (alt etek ve kuplu kalıptan büstiyer parçaları, ince tülbentlik kumaş) s. 94
- Resim 91.**Naylon üzerine keçeli kalemle çizilen şekillerin içine yünlerin bezenerek iç yüzeyin oluşturulması. s. 95
- Resim 92:** Tülbentlik kumaş serildikten sonra üst katta desenin oluşturulması ve yünün tekrar tüm yüzeye eşit olarak dağıtılması s. 95
- Resim 93:** Sabunlu suyla ıslatıldıktan sonra rulonun sıkıca bağlanarak tepilmess. 95
- Resim 94:** İğneleme keçe yöntemiyle büstiyerin göğüs formunun oluşturulması s. 96

- Resim 95:** Eteğin ikinci katının kalıbı çizildikten sonra iç yüzeyinin yün liflerinin çok ince koparılarak kontörünün oluşturulması s. 96
- Resim 96:**Şifon kumaşın serilmesi ve yine etrafına yün atılması işlemi s. 96
- Resim 97:** Kökler deseninin şifon kumaş üzerine çok ince yün lifleri şeklinde oluşturulması s. 97
- Resim 98:** Desenin üzerine tül serilmesi s. 97
- Resim 99:**Rulonun daha yumuşak şekilde tepilmesi s. 98
- Resim 100:** İkinci modelin ön ve arka görüntüsü s. 98
- Resim 101:** İkinci modelin eldiven aksesuarı s. 99
- Resim 102:** Kalıp parçalarının balonlu naylon üzerine çizilmesi s. 100
- Resim 103:** Yünün en alt katmana kontörlerin içine eşit şekilde bezenerek yerleştirilmesi s. 100
- Resim 104:** En üst katmana yünün eşit yoğunlukta ve daha yoğun şekilde yerleştirilmesi s. 101
- Resim 105:** Etek ucuna yünün bedenden çıkacak şekilde üç sıra kat oluşturacak şekilde yerleştirilmesi ve katlar arasına naylon yerleştirilmesi s. 101
- Resim 106:** Desenin beden üzerinde oluşturulması s. 101
- Resim 107:** Rulo yapılan desenin sıkıca bağlanması s. 102
- Resim 108:** Ceketin üst yaka, kol ve klapa parçalarının keçelenmesi ve keçeleşmemiş parçaların tekrar tepilmek üzere yerleştirilmesi s. 102
- Resim 109:** Yünün döşenmesi sırasında görünmeyen taneciklerin tepme işlemi sonrasında kumaşın tüm yüzeyinden ince uçlu cımbız yardımıyla çıkarılması s. 103
- Resim 110:** Etek ucundaki katmanların içinden ince tel geçirilerek dalgalı görünüm elde edilmesi. s. 103
- Resim 111:** Üçüncü modelin ön görünüşü ve yaka, etek ucu detayı s.104

GİRİŞ

Keçe sanatı ve incelikleri geçmişten günümüze değişim göstererek ilerlemiştir. Orta Asya’da Pazırık kurganında M.Ö. 8 bin yıl öncesine dayanan keçe sanatı neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Geçmiş yaşam şartlarında kolay ve hızlı şekilde üretilebilen koyunun yününden elde edilen keçenin özellikle Orta Asya göçebe kültüründe önemi büyüktür. Fakat günümüzde teknolojinin hızlı şekilde ilerlemesi ve birçok farklı kumaşın hızlı üretilebilir hale gelişi dolayısıyla üretim süreci yavaş ürünler değerini kaybetmektedir. Aşırı derecede tüketici yaklaşımıyla üreticilerin daha hızlı ve ucuza mal edebilecekleri ürünlere doğru yönelmeleri söz konusudur. Bir taraftan da bu tüketici anlayışa tepki olarak daha doğal ve özel ürünlere ihtiyaç duyan, duyarlı müşteri kitlesi oluşmaktadır. ‘Haute Couture’ (kişiye özel) ürünler giymeyi tercih eden bu anlayışın oluşmasıyla keçenin kendine has doğal yapısı ve oluşturulan birbirinden farklı, yeni ürünler keçeyi tekrar gündeme getirmektedir.

Ekolojik moda anlayışı içerisinde günümüzde keçe önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle 2009 yılında New York şehrinde Cooper Hewitt Ulusal Tasarım Müzesinde sergilenen ‘Fashioning Felt’ keçe sergisi tüm dünyada ses getirmiş ve keçeyi yeniden gündeme taşımıştır. Bu sergide birbirinden ilginç ve farklı keçe tasarım ürününü bulmak mümkündür. Ayrıca keçenin özellikleri, doğal yapısı, yalıtım özelliği, kolay şekil alabilmesi, nefes alması gibi pek çok özelliği de bu sergide vurgulanmaktadır. Sergide keçenin ortaya çıkışı, geçmişte üretiliş şekli ve kullanılmasıyla ilgili olarak da bilgiler verilmektedir. Ülkemizde keçe sanatını dünyaya tanıtan önemli isimlerden biri de Mehmet Girgiç’tir. Mehmet Girgiç 2010 yılında UNESCO’nun yaşayan dünya hazinesi unvanını almıştır. Mehmet Girgiç verdiği derslerle pek çok usta yetiştirmiş ve güncel tekniklerle keçeyi farklı bir boyuta taşımış önemli bir sanatçıdır.

Kültürümüzün parçası olan geleneksel değerlerimize sahip çıkmak ve onları yaşatmak toplumumuzun varlığı açısından son derece önemlidir. Bir ülkenin zenginliği geleneksel değerlerinin yok olmaması ve devam ettirilmesiyle mümkün

olabilir. Bugün bile pek çok moda araştırmacısı ve sanatsal giyimle (artwear) ilgilenen pek çok kuruluş farklı ülkelerdeki kültürleri incelemekte ve çalışmalarında kullanmaktadır. Bu çalışmalar daha sonra moda sektörü tarafından da kullanılan ve finanse edilen bir sektör halinde devamlılığını sürdürmektedirler (Leventon, 2005, 108). Keçe bizim kültürümüzde olan ve Anadolu topraklarında doğmuş ve gelişmiş kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Kültürümüzün köklerini oluşturan bu önemli unsuru yarınlara taşıyabilmek için güncel yaklaşımlarla günümüze uyarlamak ve talep edilmesini sağlamak son derece önemlidir. Bu düşünceden hareketle etnik özellikler taşıyan keçeye ‘Haute Couture’ ve modern özellikler kazandırılıp tekrar gündeme gelmesi yaygınlaşması sağlanabilir. Farklı ve yeni yaklaşımlardan haberdar olmak ayrıca geleneksel olan öğelerle modern yaklaşımları harmanlayabilmek son derece önemlidir.

Keçenin ‘Haute Couture’ giyside amacına uygun şekilde kullanılması için öncelikle birinci bölümde kişiye özel giysi tasarımı ‘Haute Couture’ açıklanmıştır. ‘Haute Couture’ (kişiye özel) giysi tarihi anlatılmış ve kişiye özel giysi tasarımında olması gereken standartlar açıklanmıştır. Modanın semiotik (işaret dili) yapısı anlatılmıştır. ‘Haute Couture’ giyiminde son derece önemli olan kullanım rahatlığı ve konfor konusu detaylı olarak incelenmiştir ve buna bağlı olarak giysi seçimini etkileyen faktörler, giysi konforunu kontrol eden fiziksel ve psikolojik özellikler incelenmiştir. ‘Haute Couture’ giysi tasarımında görsel unsurlar Gabrielle Chanel, Charles Frederick Worth, Jean Phillippe Worth, Elsa Schiaparelli, Yves Saint Laurent gibi belli tasarımcıların giysi örnekleriyle açıklanmıştır. Hazır giyim incelenmiş ve kişiye özel giysi tasarımıyla hazır giyim arasındaki farklılıklar belirtilmiştir. Hazır giyimde tasarımcılar üzerinde zaman baskısı ve çok hızlı değişen güncel eğilimler kişiye özel giysiden farklı olarak dikkat çekmektedir. Hazır giyim sektöründe belli standartlardaki ürünlerle ve belirli standartlardaki kalıplarla çok miktarlarda üretim yapılmaktadır. Oysa kişiye özel giysi tasarımında kişinin vücut ölçüsüne ve konfor algısına sadık olarak çalışılmaktadır ve kişisel zevkler, farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra hazır giyim içerisinde de kısmen kişiye özel ürünler yapan firmaların yapısı anlatılmış ve bu firmaların üretim şekli olan ‘çevik üretim’ açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde keçenin hazır giyimden farklı olarak kişiye özel giysi tasarımı için uygunluğu nedenleriyle anlatılmaktadır.

İkinci bölümde keçenin tarihi ve keçenin oluşmasında yün lifinin keçeleşme özelliği, yünün yapısı, keçe yapım teknikleri incelendikten sonra keçe sanatının geleneksel ve çağdaş örnekleri üzerinde durulmuş ve yine güncel sanat eserleri üzerinden örnekler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise keçeyle yapılan ‘Haute Couture’ giysi örneklerinden ve tasarımcılarından örnekler açıklamalı olarak verilmiştir. Bu bölümde keçenin giysi tasarımında uygulanabilir üç farklı şeklinden açıklamalı olarak bahsedilmiştir. Bu yöntemler farklı yüzey görüntüleri, üç boyutlu görüntüler ve süsleme unsuru olarak üçe ayrılmış ve keçe kullanımlarından örneklerle açıklanmıştır. Son bölümde de ıslak keçe (wet felting), kumaş keçe (nuno felting) yöntemleriyle hazırlanmış kişiye özel giysi koleksiyonu oluşturulmuştur. Tasarım hikayesi, üretim yöntemleri, kullanılan malzemelerin detayları, model geliştirme detayları giysilerin fotoğrafları ve paftalarla sunulmuştur.

Bu güne kadar yapılmış olan belirgin, kişiye özel keçe giysi tasarımları incelendikten sonra bu örneklerden ve tekniklerden yola çıkılarak ‘Haute Couture’ standartları da göz önünde bulundurularak keçeyle yeni ve özgün tasarımlar oluşturmak hedeflenmiştir. Temel olarak bu çalışmada kişilerin algısını değiştirerek çarpıcı ve yenilikçi ‘Haute Couture’ standartlarında ürünlerle geleneksel keçe sanatını modern şekilde yorumlayıp gündeme getirmek hedeflenmektedir. Giyinme algısı bütün olarak incelenmiş ve günümüzde tüketim toplumuna yönelen kişilere hazır giyimin önerdiği ürünlerden farklı olarak daha özel giysiler sunarak tüketim algısının değiştirilmesi ve kişilerin bilinçlenmeleri amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM.

KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMI

1.1. KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMININ İNCELENMESİ

Elbise tasarımı ve üretiminde iki ana yaklaşım vardır. Bunlar Haute Couture (yüksek terzilik), elbiselerin tek tek ölçü alınarak, kalıp ve kişiye özel tasarımın ve kesimin yapılması ve pret a porter (hazır giyim) elbiselerin yüksek miktarlarda, standart bedenlerde ve belirli bir hedef pazara uygun olarak üretilmesidir.

‘Haute Couture’ kişiye özel hazırlanmış, pahalı elbise anlamlarına gelmektedir. Kişinin özel beğenisine göre tasarlanmış, özel tasarım elbise anlamına gelen ve Fransızcadan gelen bir moda terimidir. Buna karşın her özgün ve kişiye özel giysi Haute Couture olarak sınıflandırılmaz. Kişinin kendi tercihlerine (renk, kumaş v.s.) göre hazırlanmış olması gerekir (<https://www.seslisozluk.net/haute-couture-nedir-ne-demek/>).

Kişiye özel giysi tasarımı marketin en üst düzeyindedir. Zengin ve soylu kesim içinde prestij sağlamak ve dikişinin ve ölçüsünün kalitesini göstermek için sadece bir kereliğine yapılmış koleksiyonlardır. Bugünde aktif olan belli başlı Couture evleri Valentino, Versace, Chanel, Dior, Givenchy, Balmain, Balenciaga, Lanvin, Yves Saint Laurent’ dir.

Kökensel olarak coutier tasarım doğası gereği yavaş gelişen bir modadır. Fakat Christian Dior’un 1947’de yarattığı ‘‘New Look’’ (yeni bakış) devriminden sonra koleksiyonlar kişilerin isteklerine bağlı olmaktan daha çok tasarımcıların hayal güçlerini takip eder şekilde ilerlemektedir. 1960’a kadar Piere Cardin, Andre Courreges ve Paco Rabanne gibi tasarımcılar artistik ve deneysel moda olarak Haute Couture fikrinin öncülerindendir. Çok yüksek fiyatlar talep edildiğinden dolayı Mary Quant ve Rudi Gernreich, Ralph Lauren gibi Amerikalı tasarımcılar arasında kişiye özel giysi tasarımı giderek yok olmuştur.

Haute Couture koleksiyonları aynı sezon içinde Paris’te gösterilmektedir. Biletler sadece davetlilerle sınırlıdır. Çünkü elbiseler sadece birkaç özel müşteri

içindir, orta büyüklükteki ya da çok yüksek üretim yapan firmalara hitap etmezler. Bu elbiseler bir derece ölçü uygunluğu bir derece de gizlilik gerektirdiğinden atölyelerde ve moda evlerinde üretilmektedir (Jones,2002:26).

Fransızca bir kelime olan Haute Couture el işi yada dikiş işi anlamlarına gelmektedir. Haute Couture yüksek kalite moda tasarımı ve yapılandırmasıdır. Tasarımcı yada coutier bez (Toile); ince keten veya muslin kumaş, müşterisinin adı yazılı olacak şekilde modelini oluşturur. Giyilecek şekilde oluşturulduktan sonra müşterinin ölçüleri oluşturulur. Tasarımcılar birliği 1868’de tasarımların kopyalanmasını önlemek amacıyla Paris’te kurulmuştur. 1910’da Chamble Stdicale de la Couture adıyla coutierler daha erken bir organizasyondan oluşan özgün derneklere ayrılmışlardı. Fransız yurtdışı moda haftasında koleksiyonlarını toplu olarak gösteriyorlardı. 2. Dünya Savaşından sonra, 1945’te, Chamble The Theatre de la Mode adında Paris’i yeniden dünya moda merkezinde tutmak amacıyla yeni bir gezici giyim fuarı düzenledi. Bu fuara 53 moda evi katılmaktaydı. Bu organizasyon en az 20 kişinin çalıştırıldığı ve her sezonda en az 50 orijinal tasarımın sergilenmesini zorunlu tutmaktaydı. Her biri müşterilere özel, tasarım evleri tarafından oluşturulmuş bu tasarımlar sergilenmektedir. Haute Couture düğme, eldiven, kostüm aksesuarları, süsleme alanında konusunda uzman ve yüksek işçilikte ürünleri üreten uzmanlara bağlıdır. Yoğun işçilikli ve pahalı ürünlerdir. 1946’da 106 adet Haute Couture evi varken 1997’de bu sayı 18 Couture evine düşmüştür. Couture evleri aksesuar ve giyimdeki kendi isimlerinin kullanım haklarını büyük üreticilere bağışlamaktadır (Glover ve Callan, 2002:122).

Haute Couture resmi olarak Couture’ü popüler yapan ilk tasarımcı olan ve Marie Antoinette’nin moda başkanı olarak bilinen Rose Bertin ile 18.yy da başlamaktadır. Sonra Charles Frederick Worth(1825-1895) 19.yy da gelişen yeni moda anlayışının ve Haute Couture sanatının öncüsü ve Haute Couture’ün babası olarak bilinmektedir. İlk moda gösterisini Couture evinde göstererek terzilik anlayışını resmi olarak değiştirmiştir. Bu gösteriden sonra müşterilerin seçtiği model, kumaş ve renkler doğrultusunda modelin müşteriye ait olan çoğaltması yapılır.

Worth’un yolundan giden başlıca yeni tasarımcılar Lanvin, ChristianDior, Gabrielle Chanel ve Cristobal Balenciaga kendi atölyelerini yada Couture evlerini

açmıştır. Cristian Dior'un büyük popüler etkinliği "New Look" (yeni bakış),(1947) ile birlikte şaşırlacak şekilde modern Couture savaş sürecinde yaygınlaşmıştır. Tasarımcılar artık sadece terzilik tekniklerini geliştirmekten başka güçlü bir faktör olan terziliği Haute Couture'e eklemiştir. Bu kombinasyon sayesinde, tasarımcılar erkek giyim için uyguladıkları teknikleri elbiseler üzerinde de kolaylıkla uygulayabilmektedir ve Couture yapmak daha ilginç ve konforlu hale dönüşmektedir.

Bugün Haute Couture terimi moda evlerinin Haute Couture yapması için zorunlu olduğu standartlar ve uygulamalar getiren Fransa hükümeti tarafından korunmaktadır. Bu tasarımcılar 'Chambre Syndicale de la Haute Couture' tarafından seçilmektedir.

Moda evlerinden istenen özellikler;

- En az 15 kişinin tam zamanlı çalışması,
- Bir atölye olması, atölyenin Paris'te olması,
- Bir yılda iki kere Couture defile yapmak zorunluluğu,
- Her defilenin günlük ya da gece elbisesi olarak en az 35 parçadan oluşması,
- Her parçanın el dikişi olması
- Her parçanın en az 4 kere fit edilmiş olması koşullarını içermektedir.

Haute Couture yüksek kalite kumaş ve materyallerle, detaylara dikkat edilerek yapılan, üzerinde çok zaman harcanan ve elde üretilen ürünlerdir. Bu süsleme detayları için atölyeler dışarıdan ustaların desteğini alırlar; nakışlama, boyama, el boyaması, inci, taş, boncuk, tüy eklemeleri, düğmeler ve tokalar için pırlanta, dantel ve çiçek aplikasyonlarıdır. Her bir pulun işlemesi elde yapıldığından bir Couture ceketin yapılması genellikle 100 saat kadar sürer ve 60.000 pound tutar. Fransız ünlü süslemeci Francois Lesage Haute Couture' deki rolünü anlatırken; "bizim rolümüz bukalemun olmaktır. Çizim bize ulaşır ve biz onu yorumlarız. Coutierler mimardır, biz dekoratörleriz" der.

Kusursuz ustalık Couture'ün özünü oluşturmaktadır ve kumaş kesilmeden önce başlar. Koleksiyon hazırlamanın başlaması önceleri moda tasarımcının

ilhamlarını çizmesi ve daha sonra üç boyutlu kumaşa dönüştürmesi olarak düşünüldü. Tasarımcılar toiles diye adlandırılan, muslinden yapılan, ucuz ve kolay çalışılabilen kumaşlar üzerinde ilk çalışmalarını ve numunelerini yaparlar. Bu orijinal çizimden taslak olarak saklanır. Efsane tasarımcı Cristian Dior drapaj tekniğiyle bir kumaşla model üzerinden modeli yaratır ve yeni form denemeleri yaparak çalışmalarını oluşturmuştur. Couture hassasiyet anlamını; Haute Couture tekniği mümkün olduğunca hassasiyetlikle yapılmak zorunda olduğundan erkek ya da kadın terziler milimetrik çalışmak zorundadırlar. Bu talep edilen teknikler sayesinde Couture kadın vücuduna ve onların şekillerine konsantre olmaktadır. Müşteri siparişleri olduğundan Couture belli bir kesime hitap etmektedir. Müşteri görünümle ilgili taleplerini belirlediğinde, üzerlerinde mükemmel bir şekilde oturan bir ustalık görmeyi arzulamaktadır (<http://notordinaryfashion.tumblr.com>).

Bu açıdan bakıldığında kişiye özel giysi tasarımında konforun doğru algılanması son derece önemlidir. Müşterinin talepleri özellikle konfor anlayışıyla yakından ilgili olacaktır. Giysi konforunu detaylı bir şekilde gözden geçirmek gerekmektedir.

1.1.1 Kişiyi Özel Giysi Tasarımı ve Moda İlişkisi

Moda tarihi araştırmacıları değişik ülkelerdeki gelenekler ve kostümleri çok ilkel çağlardan günümüze kadar giysi ve süsleme kullanımının sosyal ve kişisel bilgileri nakletmek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Tıpkı bizim etrafımızdaki insanların mimiklerini okumaya teşebbüs ettiğimiz gibi, bazen bilinçsizce, nasıl bir insan olduklarıyla ilgili giyim tarzlarına bakarak da çıkarımlarda bulunuruz. Buna sözsüz iletişim denmektedir. Modanın dili de tıpkı diğer bütün diller gibi öğrenilebilir.

Tarih boyunca birçok giyim stili ve ögesi sembolik anlamlar taşımaktadır. Böylelikle yabancıların kolaylıkla tanınmasına olanak sağlamaktadır. Fransız eleştirmen Roland Barthes'in "The Fashion System" (1967) adlı kitabında giysinin sembolik dilini ve onların bizim sosyo-politik durumumuzla ilgili bilgi verdiğini yazmıştır. İşaret ve sembollerin çalışmaları işaret ilmi adıyla adlandırılır.

Biz giysi satın alırız ve onların diğer insanlara yaydığı doğru ya da yanlış etkilerinin farkında olmadan kombinler yaparız. Bizim ortaya çıkarmak ya da gizlemek istediğimiz kişisel özelliklerimizden bazıları yaşımız, cinsel tercihlerimiz, vücut şeklimiz, ekonomik durumumuz, evlilik durumumuz, mesleğimiz, dini tercihimiz, kendimize özgü tutum ve değerlerimizdir. Tiyatro ve filmlerde kostüm tasarımcıları birçok meslek ve tutumun tipik özelliklerini bize tanıtan karakterlerin öğelerini giysiye yükleyerek giysinin sembolik anlamını aktif bir şekilde değiştirir. Moda tasarımcılarının işi görünüş ve kimlik denemelerini kıyafetler aracılığıyla yapmaktır. Onlar insanlara fantezi dünyalarını gerçekleştirme fırsatını sunan kıyafetler sunarlar; pop star ya da prenses olmak gibi. Son yıllarda tasarımcılar kıyafetler aracılığıyla geleneksel mesajlar vermekte zorlanmaktadırlar. Etnik ve alt kültür stillerinin çeşitliliği bu kodların bozulmasına sebep olmaktadır. Örneğin yün hırkalar hint elbiseleriyle ya da tweed ceketler jeanlerle giyilebilmektedir. Moda tasarımcıları giysilerin semiotik (işaret dili) dilini ödünç almakta ve büyük ölçüler, zıt renkler, değişik kumaşların üst üste kullanımları, vücut hatlarını referans almadan yaptıkları değişik tasarımlarla sınırları zorlamaktadırlar (Jones, 2002, 22).

1.1.2 Giyinme İhtiyacı ve Giysi Konforunun Bileşenleri

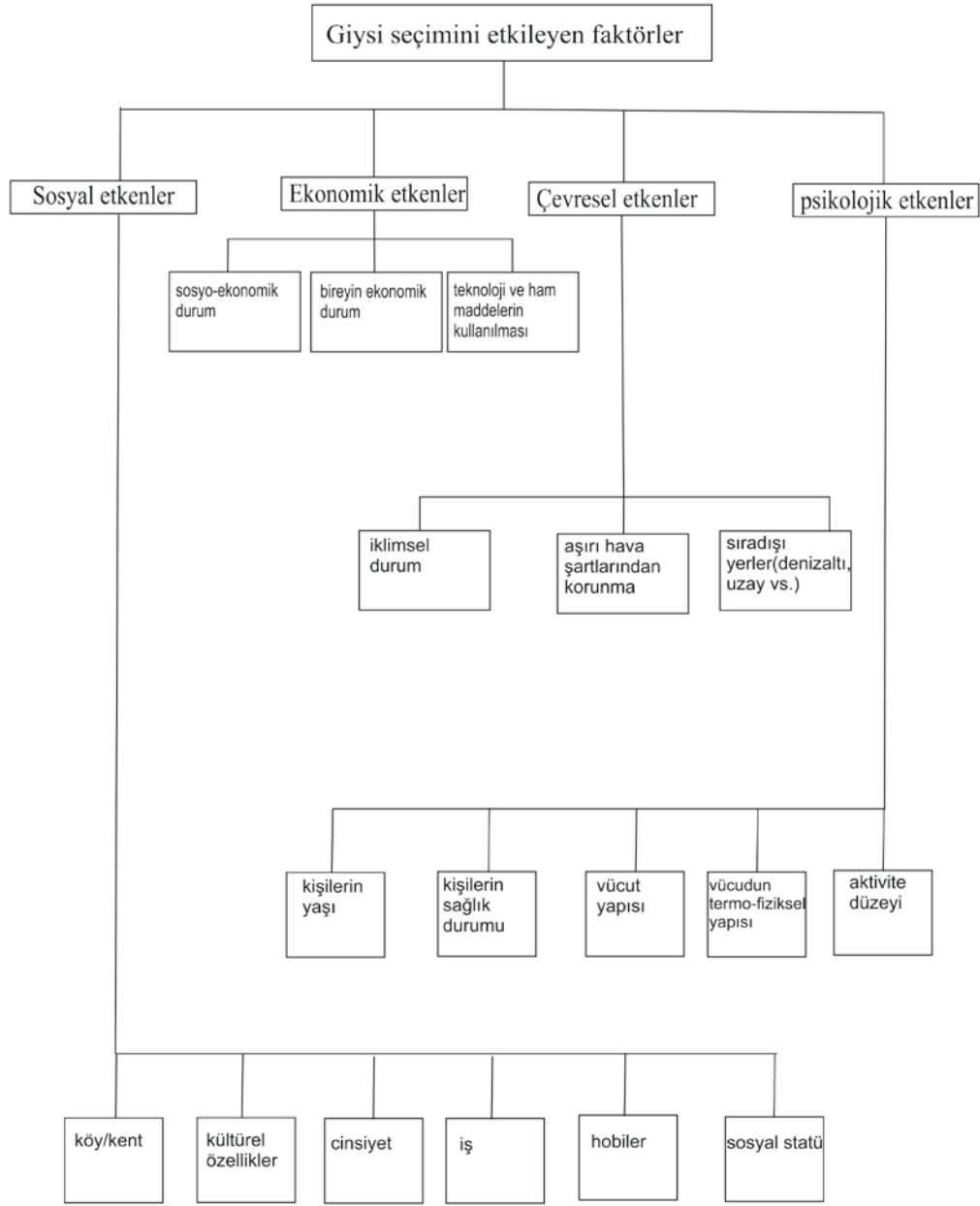
Kişiye özel giysi tasarımında özgünlük kadar kişilerin vücut yapılarına uygunluk ve kişilerin kendilerini rahat ve konforlu hissetmeleri de son derece önemlidir. Bundan dolayı kişiye özel giysi tasarımını incelerken giyside konfor unsurlarını da ele almak ve incelemek faydalı olacaktır.

Giyside konfor konusuna geçmeden önce giyinme ihtiyacı ve seçimlerini tekrar gözden geçirmek faydalı olacaktır. Günümüzde toplumlar basit ihtiyaçlarını karşılamaktan daha çok giyinmeyi önemsemektedir. Birçok toplumda giyinmek gösteriş, statü, meslek, yaş, cinsiyet ifadesi amacıyla kullanılmaktadır. Giyim seçimimizi etkileyen birçok çeşitli faktör vardır. Şekil 1’de giyim seçimimizi etkileyen sosyal, ekonomi, çevresel ve fiziksel olarak dört ana başlıkta giyim seçimimiz şematik olarak gösterilmektedir.

Doğru koşullarda doğru giyinmek son derece önemlidir. Bu konuyla ilgili çok iyi bilinen bir söz vardır. ‘‘ Kötü hava koşullarının dışında kötü olan diğer şey

uygunsuz giyinmektir.” Giyinmek insanları dış etkenlerden koruyan ve rahat hissetmesini sağlayan önemli bir rol üstlenmektedir. Konfor karakteristiği giyinmenin önemli bir fonksiyonudur. İnsanın termo fizyolojik rahatlığı insanın termal dengesiyle ilişkilidir; metabolizması, fiziksel aktiviteleri, hava sıcaklığı, termal ve giysilerdeki nem geçirgenliği giysiler, deri ve çevre arasında mikro iklim yaratır. Vücudun ısı düzenleyici sistemini destekler ve yüksek hava koşullarında ve nem değişikliklerinde bile vücut ısını güvenli oranlarda tutar.

Şekil 1.1 Giysi seçimini etkileyen faktörler

Şekil 1: Giysi seçimini etkileyen faktörler

(Das, Alagirusamy, 2010: 2)

Giyside Konforun Bileşenleri

Konfor giysinin en önemli unsurlarından biridir. Konforun tanımı için birçok girişimde bulunulmuş fakat tatmin edici bir tanım hala bulunamamıştır. Konfor pek çok araştırmacı tarafından pek çok farklı şekilde tanımlanır. Konfor için en uygun tanımlama şekli; konfor, çevre ve insan arasındaki fizyolojik, psikolojik ve fiziksel uyum durumudur. Bu üç faktörde çok önemlidir. Bunlardan birinin yok olması durumunda kişiler kendilerini rahatsız hissederler.

Bu yüzden her hangi bir giysi yada kumaşın konfor karakterlerini bilmek için konfora direk etkisi olan farklı özellikteki kumaşları bilmek gerekmektedir. Genel olarak giysi konforunda dört temel element vardır; Termo fizyolojik özellikler, duysal yada dokunsal özellikler, fiziksel özellikler ve oturuş rahatlığıdır. Termo fizyolojik konfor giysiler aracılığıyla yapılan sıcaklık, hava ve nem geçirgenliği ile ilgilidir. Cilt üzerinde kumaş rahatlığının algılanması, sıcaklık, soğukluk, ıslaklık ve hissedilebilirlik duygularını içeren karmaşık bir olaydır. Dokunsal yada duysal konfor kumaş ve ten arasındaki mekanik bağlantıyla ilgilidir. Nasıl bir kumaş ikinci bir ten hissi verebilir konusuyla ilgilidir. Bu tarz kumaşlar dolgunluk, yumuşaklık, ılık-serin dokunuş, esneklik, kaşıntıdırıcılığıyla ilgilidir. Fizyolojik konfor ise kumaşın yada giysinin estetik özellikleriyle ilgilidir; drape, parlaklık, renk, kırışıklık, tüylenme, renk atma gibi özellikleriyle ilgilidir. Oturuş konforu da beden ve bedene uygunlukla ilgilidir.

Bütün bu konfor öğeleri güçlü bir şekilde birbiriyle ilgilidir. Giyside konfora insan vücudu ve çevre arasındaki termal dengeyi korumak için giysi vasıtasıyla sıcaklık ve nem akımını sağlanması en önemli faktördür.

Goldman' e göre giysi konforunda fonksiyonellik, tuşe, oturuş ve moda olarak dört temel faktör vardır. Fonksiyonellik giysi konfor parametreleri; termal ve nem transferi, su emicilik, kurutma özellikleridir. Termal transfer kumaşın incelik özelliği ve kumaş karakteristiğiyle ilgilidir. Bu termal transfer iplik ve kumaşın yapısını değiştirerek kontrol edilebilir. Nem, buhar geçirgenliği buharlaştırıcı soğutma olgusu termal karakteristiği kontrol edebilir. Likit formdaki su transferi, emicilik kumaşa uygulanan bitirme işlemleri ve kumaşın örgü yapısıyla ilgilidir. Su

emicilik kumaşın lif yapısına, bitim işlemlerine, örgüsüne ve tasarımına bağlı olarak değişir. Her ne kadar emicilik önemli olsa da, bir miktar sıvının cilt üzerinden atılabilmesi çok önemlidir. Kuruma özelliği kumaşın tasarımına ve kumaş yada lifin tipine bağlıdır. Bu önemlidir çünkü vücudun ısınma özelliği giysileri çabucak kurutabilir ve yalıtımı onarmak yaşam için kritik bir özelliktir.

Giysi konforu geniş olarak iki belirgin alana bölünür, giysinin dokusu giyen tarafından giysi ve ten arasındaki bağlantının benzeri giyenin başparmağıyla kumaşı tuttuğundaki hissiyle aynıdır. Giysinin vücuda oturduğu modadan etkilenen bir özellik olarak giysi konforuyla zıt özelliklerde olabilir. Moda daha çok giysilerin psikolojik konforuyla ilgilidir.

Giyside konfor ve memnuniyet hem giyenin tutumlarından hem de psikolojik algısından etkilenir. Giysinin karakteristiği giysinin yapıldığı kumaşın ve materyallerin fiziksel karakteristiğiyle yakından ilgilidir. Dokunsal karakteristiği, giysinin tasarım özellikleri, markası, kumaş kullanım bilgileri, fiyatı gibi özellikleri giysinin karakteristiğini etkileyen faktörler olarak sayabiliriz. Giyenin tutumları; giysinin duyuşsal durumu (yumuşaklığı, dokusu v.s.) ve kullanışlılık karakteristiği mukavemet, buruşma, tüylenme ve en önemlisi konfor ve memnuniyetin birbiriyle ilişkili durumudur. Bu tutumlar tamamen birbirine benzer yada aynı giysiler vasıtasıyla bir arada toplanır. Bireyler arası reklam yada perakende kanalı aracılığıyla da giysiler hakkında bilgiler toplanır. Hem kumaşla hem de giysinin parçalarıyla ilgili bu tutumlar psikolojik konforu önemli derecede etkileyebilir ve giysinin diğer performans özellikleri müşteri davranışlarında temel belirleyici etkiye sahiptir. Müşteri tutumları kumaş ve giysiler için çoklu seçim alternatiflerinin geniş alanda düzenlendiği yerlerde uygulanan anketlerdir. Müşterinin seçim aşamasına etki eden her bir faktörü ve oranları inceleyerek araştırmacılara zemin çalışması sağlar. Giysi araştırmalarında kullanılan bu analizler daha çok müşterinin estetik algısıyla ilgilidir (Das, Alagirusamy, 2010, 4, 5, 6).

İnsan ve giysi etkileşimi açısından bakıldığında giysiyi termal bir bariyer olarak görebiliriz. Fourt ve Hollies giyinmeyi vücutla etkileşime giren fizyolojik sistem olarak tanımlar. İnsan vücudunun normal koşullarda 80watt ısı üretimi (bir elektrik ampülü kadar) vardır ve yüksek aktivitenin olduğu durumlarda bu kilo

wattan daha fazla bir ısıya hızlıca yükselebilir. Bu yüzden insan vücudu etkili bir soğutma sistemine ihtiyaç duyar ve vücudun fizyolojik sitemi bu soğutucu etkiyi sağlar. Daha çok ağır aktiviteler sırasında giysilerin varlığı ortaya çıkan yüksek ısınma derecesini daha çok arttırır. Terleme sıcaklığın azaltılmasında ve suyun buharlaşmasıyla oluşturulan cildin serinlemesini sağlayan mükemmel bir mekanizmadır. Diğer taraftan aşırı terleme su kaybına yol açar. Yüksek aktivite koşullarında, sıcak havada, normal bir insan yaklaşık 1lt/saat kadar su harcar. Doğru vücut ısısında kalabilmek için gerekli olan insan giysi sisteminin pek çok birbirine bağlı mekanizmaları vardır.

Etkili ısı transferi için en önemli mekanizmalar;

- Bütün metabolizmadaki ısı üretimi terin etkili dolaşımıyla cildin iç tabakasına taşınmalıdır.
- Tenimiz gerekli miktarda teri üretebilmelidir.
- Üretilen ter giysi takımları aracılığıyla etkin bir şekilde sıvı halden buhar hale dönüşebilmelidir.

Bir mekanizma diğer iki mekanizmaya dönüşemez ama doğru şekilde giyinmeyle bu üç mekanizma kontrol edilebilir. Biri gerektiğinden fazla şekilde giyinirse, normal aktivitelerde bile kendini aşırı sıcak hisseder.

Vücut sıcaklığını korumak çok sıcak hava koşulları ve yüksek aktivite düzeyinin dışında genellikle çevresel sıcaklık vücut sıcaklığından daha aşağıdadır ve giysilerin vücut sıcaklığının dışarıya akışını engellemesi beklenir. Bu yüzden ısı farklılıklarından ve vücut sıcaklığının çevreden daha farklı olmasından dolayı bütün çevresel koşullarda sıcaklık insan vücudundan atmosfere doğru yayılır. Normal oda sıcaklığı yaklaşık 25-29C derecede vücut ısı dengesini korumak için giyinen kişilerin en az giysiyle kalmaları gerekir. Cilt ve normal çevre koşulları arasındaki sıcaklık farklılıkları az olduğunda giyinenler çok fazla termal yalıtım olan giysiler tercih etmezler. Vücudun ürettiği sıcaklık, giysiler ve açık vücut yüzeyleri boyunca yavaş yavaş iletilir. Atmosfer sıcaklığı 10C derecenin altına düştüğünde ısı kaybı vücuttan atmosfere doğru hızlıca yayılır ve bu termal dengesizlikten dolayı kişiler üşür. Isı kaybını önleyen en basit ve en etkili yol vücut etrafında kesin bir izolasyon tabakası

oluşturmaktır bu da ekstra giysi tabakalarıyla oluşturulur. Bu koşullar altında, giysiler arasındaki vücut sıcaklığı kaybı önemli derecede düşer ve vücut yüzeyindeki açık alanlar az miktarda ısı kaybına neden olur. Olağandışı soğuk hava koşullarında (-20C altında) tüm vücut parçalarını örterek ve termal izolasyon giysilerini arttırarak kaybolan vücut ısısı önlenabilir.

Aşırı sıcaklarda doğru bir giysi tasarımıyla ve giyside etkili havalandırmayla vücut sıcaklığı düşürülebilir. Giysi tasarımı da aşağıdaki değişikliklerle sıcaklığı azaltmak için daha etkin hale getirilebilir.

- Giysinin açık çeşitli yerlerinde boyun, bilek, bel gibi baca etkisi yaratarak vücudun doğal aktarımına izin vermek,
- Bol kıyafetler tasarlayarak havanın rahat dolaşımını ve dış havayla aktarımını serbestleştirmek,
- Uzun fermuarlarla giyside farklı uygulamalar sağlamak,
- Gerektiğinde buharlaşmayı kolaylaştırmak için, su geçirmez materyaller kullanmaktan kaçınmak.

Birçok performans giysisi genellikle tek katmandan oluşmayıp toplu bir sistemdir. Bu genellikle birçok katmandan oluşur ve her bir katmanın özel bir fonksiyonu vardır. Bu katmanlar genellikle üç şekildedir. İç katman, orta katman ve dış katman. Bu giysi parçaları genellikle sistemli olarak yüksek konfor ve koruma gerektirecek şekilde dıştan içe doğru sıralanmalıdır. Genellikle iç giysiler ter emici, cildi ferahlatıcı özellikte, dokunsal ve geçirgenlik özellikleri olan iç çamaşırlardır. Orta katman genellikle izolasyon sağlamak için hava tutuculuğu ve transferi sağlayan özellikte t-shirtler, penye üstlerdir. Yağmur, rüzgâr, kimyasallar, ısı ve radyasyon gibi ekstra dış koşullara karşı korumayı sağlayan dış kaplama tabakasının dışarıdan temelini oluşturur (Das, Alagirusamy, 2010, 7, 8, 9).

Giysi konforunu doğru analiz edebilmek için yukarıda sözü geçen giysi ve insan vücudu arasındaki bağlantıyı ve özelliklerini iyi anlamak gerekir. Bütün bu sistemi ve ihtiyaçlarını doğru algılayabilmek ve tasarımın temelini buna göre oluşturmak gerekmektedir. Ayrıca müşteri trendi ve müşteri ihtiyaçlarını da anlamak önemlidir. Giysilerde müşterilerin aradığı en temel özellik konfordur. Müşteri satın

aldığı giysilerde veya diğer tekstil ürünlerinde güzel dokunuş ve konfor arar. Giysi bizim her gün kullandığımız fiziksel ve psikolojik konforu birlikte sağlayan en önemli üründür. Bu nedenden yaşam için vücuda uygun fiziksel koşullar oluşturmak son derece önemlidir. Sonuç olarak, bir insanın sağlıklı yaşaması ve yaşam kalitesinin gelişmesi için giysi konforunun temelini iyi anlaşılması zorunludur.

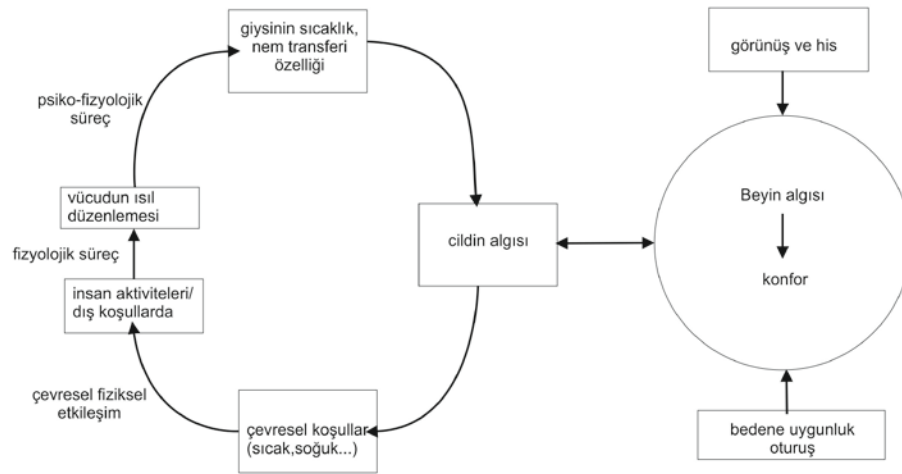
Giysi ve tekstil üreticilerinin gözünden bakıldığında modern markette rekabete dayalı sistemde müşteri isteklerini ve ihtiyaçlarını tatmin etmek için finansal gereklilikleri sağlamak gerekir. Müşteriler satın aldıkları giysilerde daima bazı ek fonksiyonel kaliteler isterler. Üretilen giysiler müşteri ihtiyaçlarıyla buluşabilmesi için çok geniş alanda termal, dokunsal ve fiziksel özelliklerde olması gerekir. Müşteri ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun olarak giysi ve tekstil üreticileri genişletilmiş olarak konfor anlamında çok geniş alternatifler sunarlar. Giysi konforunun temelini anlamak için gelişmekte olan tekstil maddelerinin karakteriyle konfor arasındaki ilişkiyi duygusal algı araçlarıyla algılamak gerekir. Fiziksel özellikleriyle ilgisi ölçecek şekilde; mekanik, termal ve yüzey testleri gibi birçok alanda tekstil ve giysideki birçok öğeyle ilgili sayısız araştırma yürütülmektedir fakat hala daha konforu anlamak için müşteri tutumları ve ölçüleri arasındaki bağlantıyı doğru şekilde tespit etme ve anlamak oldukça zordur.

Müşterilerin giysiden beklentileri çok fazladır; iyi görünmek, iyi hissetmek, iyi performans özelliklerine sahip olmak, imajlarına, rollerine ve tutumlarına uygun giyinmek isterler. Müşteriler giysi seçimlerini estetik algılarından daha çok önsezileri, duyguları ve duyularıyla yaparlar. Sonuç olarak giysideki bu anahtar parametrelerle desteklenmiş konfor algısı giyenin tecrübeleriyle doğrudan ilişkilidir. Sonuç olarak müşterilerin konfor algısı ürün ve durumlara göre değişkenlik gösterir. Açıkça görülüyor ki gelişen tekstil ve giysi kullanımları ve uzun süreli kullanımlarda müşteri taleplerini ve ihtiyaçlarını anlamak son derece önemlidir. Araştırılan ve gelişen giysi konforu kesinlikle en önemli konulardan biridir.

Giysi konforunu tam olarak anlamak için giysinin performansını önceden tahmin etmek için; fizyolojik, psikolojik, nero-psikolojik açılardan konforun bilimsel bilgisiyle bütünleşmesi gerekir. Giysi konforunu anlamak uzun vadede yaşam kalitesini arttırmak ve insanoğlunun yaşaması için çok önemlidir. Giyim ve tekstil

endüstrisinin markette lider olabilmesi ve başarı sağlayabilmesi için bu alanda girişimde bulunması önemlidir. Araştırmacılar müşterilerin istedikleri psikolojik ve duyuşal özellikleri tanımlarlar ve bu psikolojik kavrayış giysinin teknik parametreleriyle ilgilidir. Market araştırmalarında giysi konforunu bilimsel olarak anlamının en önemli adımı giysi ve kumaş karakterinin hedeflenen gelişimiyle olur. Market araştırmaları genellikle hedef grubun tanımlanmasıyla yürütölür. Kişisel görüşmeler ve müşteri anketleri ürünlerin marketteki bilgileriyle bir araya getirilir. Giyinme testi psikolojik, duyuşal çalışma bölümünde kullanılan müşteri odaklı grup çalışmaları ve giysinin öznel gelişimi olarak her iki alanda yürütölülebilir. Diğer bir taraftan kumaş ve giysi karakteristikleri fiziksel ve psikolojik mekanizmayı tam olarak anlayarak belirli giysilerde müşteri kabul edilebilirliği tahmin edilebilmektedir. Üretimden önce bile istatistiksel ve matematiksel araçlar kullanılarak tanımlanan müşteri gereksinimlerine göre giysi parametreleri ve değişkenleri en uygun hale getirilebilmektedir.

İnsan konforunu ifade etmek için insan vücudunun fizyolojik özellikleri; ortalama cilt sıcaklığı, cilt nem derecesi, terleme oranı, giysinin ter emiciliğı ve kalp atış hızı gibi özellikler önemlidir. Konfor algısının tahmin edilmesi için psikolojik özelliklerde katılarak bütün fizyolojik değişkenlerle bağ kurmak önemlidir. Isı dalgalanması bireyin konforuyla yaygın olarak bağlantılıdır. Psikolojik ve fizyolojik özellikler giysiyle ilgili bu karmaşık kaliteyi tanımlamada önemli bir rol oynar. Hatta giysi konforun giyen kişinin farklı çevre koşulları altındaki psikolojik hisleridir. Giyside giyenin konfor algısını etkileyen özellikler üç gruba bölünebilir. Fiziksel özellikler (giysi ve insan, çevre ilişkisi), psiko- fizyolojik özellikler ve psikolojik özellikler. Giyenin konfor durumu bütün bu faktörlere ve onların karmaşık etkileşimine ve birbiriyle ilişkisine bağlıdır.

Şekil 2: Giysi konforunu kontrol eden fiziksel ve psikolojik özellikler

(Das, Alagirusamy, 2010: 14)

Şekil 2’ de giysi konforunu kontrol eden önemli fiziksel ve psikolojik özellikler arasındaki etkileşimler gösterilmektedir. Bu şema konforun öznel algısını baştan sona formüle etmektedir. Fiziksel süreç insan vücudundaki duyu organlarının farklı şekillerde uyarılmasını (dokunma, baskı, ıslaklık, karıncalanma, ılık, soğuk, serin gibi) sağlar. İnsan vücudu tüm bu uyarıcıları algılar ve sonunda nöro psikolojik (sinir sistemi) dürtüler üretir. Bu nöro psikolojik dürtü titreme, terleme, kan akışı, ısı üretimi gibi ayarlamaları düzenlemek üzere beyine gönderilir. Beyin algısal dürtüleri algıladıktan sonra, bütün bu dürtüler birçok bireysel algının içinden öznel algısını üretir. Buna ilave olarak bu algının temelini ve değerlendirmesini geçmiş deneyimler oluşturur. Bu sürecin değerlendirmesi fiziksel, çevresel, sosyal, kültürel birçok faktörden etkilenir. Giysi konforu giyinme deneyimini temel alan öznel konfor algısıyla beyin tarafından algılanan bireysel algı uyarıcısı ve karmaşık bağlantı sonucu olan giysi takımlarıyla ilgili psikolojik algıdır.

Giyside psikolojik algıyı anlamak önemlidir. Giyen için giysilerle ilgili en önemli şey giysi konforudur, bu yüzden giysi konforu duygusu ve psikolojik algısını bilimsel olarak anlamak ve geliştirmeye ihtiyaç vardır. Fiziksel konfor cilt ve çevre arasındaki bağlantıdan kaynaklanan dokunsal ve termal algıdan etkilenmektedir. Konfor insan ve çevre arasındaki fiziksel, psikolojik ve fizyolojik faktörlerin çoklu iletişimlerinin bütüncül bir konsept içinde tanımlanmasıdır. Bütün bu tanımlamalar sadece insanın psikolojik algısını etkileyen faktörleri tanımlar. Geliştirilen insanla aynı yapay sinirsel ağa sahip robot model üç temel faktörün konfor algısına etkisini öngörmüştür; nem faktörü, dokusal algı, termal uyum konforu. Konforu tam anlamıyla tahmin için onların görecelikli durumu önemlidir.

İnsan vücudunun fiziksel özellikleri direk olarak giysinin estetik konfor karakteriyle ilgilidir. Vücut özellikleri ve giysi estetiği arasındaki karmaşık etkileşimi inceleyen araştırmalara göre giysinin estetik deneyimlerinin merkezi olarak insan vücudu gösterilmektedir. Vücudun fiziksel özellikleri ve giysinin estetiği arasındaki ilişki sadece tekstil ve giysi disiplinleriyle ilgili değildir. Birçok diğer araştırma alanı; fizik, demografik özellikler, sosyal, psikolojik, kültürel etkilerin hepsi estetik algıları ve deneyimleri etkileyen diğer araştırma konuları arasına girmektedir. Araştırmacılar giysi estetiği araştırmalarında tüm bu faktörleri ele almalıdır.

İnsan vücuduna imaj oluşturma tekniği giysi estetiği çalışması olarak kabul edilebilir. Giysiler sadece kişinin dış görünümünü anlatmaz aynı zamanda giyenin deneyimleriyle estetik zevkini de anlatır. Kişiler vücudundaki olumlu ve olumsuz özelliklerin görünümünü giysiler yoluyla dengeleyerek estetik zevklerini elde etmiş olurlar. Sonuç olarak giysilerdeki estetik özellikler kültürel güzellik anlayışı ve kişilerin anlayışları arasındaki farklılıkları minimize etmeye yararlar ve bu da kendisine güveni ve imajını güçlendirmeyi sağlar ((Das, Alagirusamy, 2010, 10, 11, 14, 16).

Başarılı Haute Couture tasarımcılarının yaptıkları ürünlere ve çalışmalarına bakıldığında sadece kişilerin fiziksel özelliklerine ve kumaş özelliklerine bağlı kalmadıklarını yaşadıkları dönemlerin ihtiyaçlarını, psikolojik ve kültürel özellikleri de göz önünde bulundurarak tasarımlarını yaptıklarını görürüz. Ayrıca tarih öncesi

çağlardan günümüze kadar giyinme göz önüne alındığında moda farklı dönemlerde fiziksel konforun ötesinde, giyeni fiziksel olarak zorlayıcı özelliklere de sahiptir. İngiliz saraylarında 18.yüzyılda giyilen beş kilo ağırlığında mantolardan, beli daha ince gösteren korselerden, tarlatanlardan, dantel yakalıklara kadar farklı dönemlere ait kadın bedenini ve fizyolojik rahatlığını zorlayan pek çok ürüne rastlamak mümkündür. Bu açıdan düşünüldüğünde günümüzde de kişiler giysilerini yada aksesuarlarını seçerlerken çoğunlukla fiziksel rahatlığına bakmaksızın çoğu zaman sadece estetik özelliklere odaklanmaktadır.

Giyenin her açıdan rahatlığı ve konforu düşünüldüğünde, giysi direk vücudumuzla etkileşim içinde olan kumaş ön plana çıkmaktadır. Giysinin vücuda oturuşu ve model özellikleri (renk, kalıp, desen, aksesuar v.s.) ilk bakışta daha dikkat çekici ve seçim yapmakta belirleyici faktörler olarak ön plana çıksa da uzun vadede giysiyi giyen kişinin rahatlığı ve ürünün uzun süreli kullanımı için kalitesi kumaş kalitesiyle sağlanmaktadır. Doğru ürünler ve kullanımlar için doğru kumaş seçimleri yapmak gerekir. Kumaş seçimi yaparken doğal elyaflarla üretilmiş kumaşlar termo fizyolojik özellikler bakımından insan vücuduyla uyumludur. Bundan dolayı giyenin kendini iyi hissetmesi ve uzun süreli kullanım için doğal ürünleri kullanmak önem taşır. Yün ve yünlü kumaşlar kimyasal özellikleri (nem tutma özelliği) bakımından termo fizyolojik yönden elverişlidir. Diğer taraftan yün mekanik özellikleri bakımından (biçimlenme, kıvrım ve esneklik özellikleri) giyen kişiye sentetik lifleri kullanmadan hareket rahatlığı sağlamaktadır. Yün liflerinin özelliklerinin incelendiği bir sonraki bölümden sonra yünün konforla ilişkisi daha iyi anlaşılmış olacaktır. Ayrıca yün liflerinden yapılan keçe ve keçeyle yapılan farklı kumaş tasarımlarıyla kişiler kendilerine özel ürünlerin içinde kendilerini güvende ve konforlu hissedeceklerdir. Bütün bu açılardan bakıldığında keçe sağladığı konforla kişiye özel bir ürün olmaktadır.

Kişiye özel ürünler zengin görsel özelliklere sahip, özen ve titizlikle yapılmış ürünlerdir. Bu ürünleri anlamanın yolu görsel özelliklerinin farkına varmaktan geçer. Bu nedenle kişiye özel giysi tasarımını kişiyi özel yapan unsurların başında olan görsel özelliklerinin örnekler üzerinden incelenmesiyle konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlanacaktır.

1.1.3. Kişiyeye Özel Giysi Tasarımlarının Görsel Özelliklerinin Örnekler Üzerinden İncelenmesi

Resim 1: Charles FrederickWorth tasarımı balo elbisesi 1887 (sol), 1892 (sağ) ve **Resim 2:** Balo elbisesinin detaylı resmi

(Martin ve Koda, 1995: 18)

Worth, Haute Couture (kişiyeye özel giysi tasarım)’ın babası olarak bilinmektedir ve 19. Yüzyılın ikinci yarısında Paris modasını şehrin tasarım başkenti haline getirmiştir. Bugün bildiğimiz lüks moda endüstrisini şekillendiren Worth, 19. Yüzyıl Paris’ini kalıp elbiseler diken terziler şehrinde kreasyonları kendi adlarını taşıyan bir tasarımcılar cenneti haline getirme konusunda büyük adımlar atmıştır. (Orsborne, 2013: 199)

Yukarıda gösterilen iki balo elbisesi de hem kumaş özellikleri bakımından hem de aksesuar ve süsleme özellikleri bakımından Haute Couture giyiminin gösterişli yapısına son derece uygun örneklerdir. Soldaki elbisede solgun yeşil ve fildişi renklerinde tasarlanmış ipek şifon ve ipek saten kumaşı güneş ışığının bulutların arasından süzülüşünün anlatıldığı nakış deseniyle süslenerek

kullanılmıştır. Sağdaki elbisede de detay resminden de anlaşıldığı gibi kristal aksesuar süslemeler, gümüş grogren saten şeritler kullanılmıştır. Elbisenin kumaşı çiçek desenli jakar pembe ipek satendir (Martin ve Koda, 1995: 18, 19).

Resim 3: Jean Philippe Worth'un tasarladığı düğün elbisesi (1896)

(Martin ve Koda, 1995: 50)

Yukarıdaki elbisede görüldüğü gibi kumaşın deseninin ayna yansımasıyla bedeni merkez alarak kusursuz şekilde giyside kullanılması dikkat çekmektedir. Düzgün bir şekilde uygulanmış olan kum saati silüetiyle Worth'un özel dikimdeki ustalığı gösterilmektedir. Kollarda el dikişiyle ince küçük pilelerle uygulanmış olan abartılı balon kollar döneminin belirgin özelliği olan ince bel ve çan etek görünümünü bozmadan giysinin genel görüntüsünü dengelemektedir (Martin ve Koda, 1995: 49).

Resim 4: Elsa Schiaparelli'nin 1938'de tasarladığı koyu mavi renkte suit tasarımı.

(Martin ve Koda, 1995: 31)

Burada Chanel tarzını andıran sade bir görünüm vardır. Tasarımcı 1930'ların geniş omuzlu ve üzere oturan bu tarzın yayılmasında başkanlık etmektedir. Bu dönem tasarımcılarının yoğunlaştıkları süslemelerin yerine usta terziliğini kullanarak farklı kesimlere dayandırmıştır. Bu örnekte göğüs formunda kullanılan parçalar giysiye üç boyutlu bir görünüm vermektedir (Martin ve Koda, 1995: 30).

Resim 5:GabrielleChanel'in pembe ve siyah desenli ipek şifon ve bej yün tweed ceket (1927)

(Martin ve Koda, 1995: 68)

Chanel yumuşak hatları mükemmel tarzıyla vermektedir. Özellikle bu elbise ceket örneğinde elbise yapımı (dressmaking) teknikleriyle tarzını karışık bir şekilde uygulamaktadır. Model üzerindeki etek uçlarında görünen şifon parçanın baskı olarak kol uçlarında uygulanması ve kumaşın genelinde uygulanan nakış detayları başka bir deyişle Chanel'in modele verdiği küçük detaylar yumuşak tarzının örnekleridir (Martin ve Koda, 1995: 66, 67).

Resim 6: Yves Saint Laurent' in beyaz ipek organze k p r aplikeli gece elbisesi ilkbahar 1963

(Martin ve Koda, 1995: 103)

Dantel yüzyıllardır kadın giyiminde feminen görünüm açısından zenginleştirici bir kumaştır. Dantel süslemeler mahkemelerde hem kadınlar hem de erkekler için zanaatla gösterilen gücün göstergesidir. Beyaz  zerine beyaz g p r dantelle sade bir silüetle birleştirilmiştir. Saint Laurent bu örnekte dantelin gösterişli görüntüsünü sade ve modern bir silüetle birleştirir (Martin ve Koda, 1995: 102).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi Haute Couture (kişiye özel giysi tasarımı) belirgin detaylar içeren giysi gruplarıdır. Haute Couture temel olarak yüksek kalite terzilik (tailoring) ve elbise dikimi (dressmaking) teknikleri olarak iki önemli parçanın birleşimidir. Modelistler tasarımcılarla birlikte çalışırlar, tasarımcılardan sonra ikincil önemli kişilerdir ve tasarımcılarla, kumaş tedarikçileriyle birlikte çalışırlar. S slemeciler ve aksesuar ılar Couture evlerine dışarıdan destek olan ikincil kaynaklardır.

Müşterinin konforu için giysi üzerinde pek çok prova yapılır. Couture mimari gibidir, tıpkı bir mimarın projesini oluşturmak için müşterisiyle oluşturduğu sinerjiye bağlı olmasına benzer fakat daima var olan fiziksel özelliklerin ve genel manzaranın farkında olmaktır. Benzer olarak Couture giysiler insan vücuduna bağlı olarak müşteriyle karşılıklı memnuniyete dayanır.

Terziliğin esası üç boyutlu vücut formu üzerinde çizgisel benzeşimlere dayanırken, elbise dikimi (dressmaking) yumuşak görünümlü malzemeyle heykelimsi formlar yaratabilmek esasına dayanır. Terzilik katı kumaşlarla çalışıldığından dolayı daha düzlemseldir. Elbise dikimi (dressmaking) daha yumuşak kumaşların şekillerini değiştirerek formlar oluşturur. Terzilik kalıplarla kumaş üzerinde kesim yaparak modeli oluştururken, elbise dikimi (dressmaking) drapelerle aynı etkiyi kumaş üzerinde oluşturmaya çalışır. Bu iki tekniğin amacı tümünü kapsayan şekilde herkese açık olması değildir, giysiyi iki ayrı formda en uygun şekilde oluşturabilmektir. Her iki teknikte tasarımcıların ideallerini ve müşterilerin ölçümlemelerini yapabilecek düzeydedir (Martin ve Koda, 1995:47,48).

Ayrıca dikkat çekici diğer bir konu yoğun süslemelerin ve pahalı kumaşların kullanıldığı gibi daha yalın silüetler ve sadeliğin ön planda olduğu ürünlerde kişiye özel giysi tasarımı için uygun olmaktadır. Ürünlerin geneline bakıldığında detaylı düşünülmüş oldukları görülmektedir. Ayrıca kumaş ve silüet uyumu son derece önemlidir. Bulunduğu döneme uygunluğun yanı sıra kişinin vücut yapısına uygunluk da önemlidir.

1.1.4. Kişiyi Özel Giysi ve Hazır Giyim Arasındaki Farklılıklar

Kişiyi özel giysi tasarımının doğru şekilde anlaşılabilmesi için hazır giyimin ve hazır giyimde çok önemli olan zamanlama, trend takibi gibi konuların da incelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Bu yolla kişiyi özel giysi tasarımının bütün bu konuların dışında daha özgün ve öncül bir yapıya sahip olduğu anlaşılmış olacaktır.

Pret a porter (hazır giyim) elbiselerin yüksek miktarlarda, standart bedenlerde ve belirli bir hedef pazara uygun olarak üretilmesidir. Hazır giyimde mekandan sonra en büyük güç kaynağı zamandır. Moda tasarımcıları için tasarımcı ürünü ve standart

ürünler arasındaki farklılık raf ömrüdür. Bir ürünün raf ömrü her ikisi için de düşünüldüğünde çok kısa olmaktadır. Modanın kendi yapısının içinde değerini yitirme olgusu vardır. Bu da hem üretici hem de tasarımcı için sürekli, hızlı şekilde değişken ve farklı ürün arayışına girmeye neden olmaktadır. Özellikle de hazır giyim üreticisi tekstilciler giysinin demode olma durumunu kullanmaktadırlar. Bu nedenden tasarımcı üzerinde oluşturulan zaman baskısı çok yoğundur. Firmalar reklamlarla sürekli olarak gardırop yenilemek için sonbahar ve ilkbahar dönemlerini işaret etmektedirler. Pazarın en üst düzeyindeki markaların tasarımcıları Ocak ve Ağustos aylarında mağazalara ve butiklere yeni koleksiyonlarını sunmaktadır. Moda ve Hazır giyim endüstrisi de bu modeller doğrultusunda takvim oluşturmaktadırlar (Jones, 2002, 28).

Hazır giyim belirli kriterlere bağlı olacak şekilde topluluğa ve çoğunluğa hitap etmektedir ve kişilerin taleplerinden daha çok toplulukları reklam unsurlarıyla kendi kazançları doğrultusunda yönlendirmektedir.

Hazır giyim koleksiyonları Chambre Syndicale tarafından Ocak ve Eylül aylarında olmak üzere yılda iki kere Paris'te düzenlenmektedir. Haute Couture koleksiyonlarının aksine yaklaşık aynı zamanlarda hazır giyim koleksiyonları da Londra, Milano ve New York gibi diğer büyük şehirlerde de gösterilmektedir. Paris'te standartlar çok yüksek ve pek çok alanda üst düzey isimler tarafından tasarlanmış ürünler görmek mümkündür. Ek olarak, düşük fiyatlı ürünler ve aksesuarlar 'Porte de Versailles' bölümünde sergilenmektedir. Piere Cardin pret'e porter koleksiyonunu 1959'da sergileyen ilk Coutierdir.

Bugün pek çok tasarımcı hem Couture evleri hem de kendi hazır giyim markaları için koleksiyonlar hazırlamaktadır. Paris moda haftası boyunca bazı satın almacılar bir günde 8 ya da 10 defile izlemektedir ve geç vakitlere kadar bir yerden diğer yerlere defileleri izlemek için otobüslerle ulaşmaktadırlar. Dünya moda endüstrisini anlamak zor olabilir, modayı en iyi sezinleme yolu ise moda merkezlerini, ticaret ve üretim merkezlerini ziyaret etmekten geçer. Trend takibini doğru şekilde yapabilmek için en üst düzeydeki markaların koleksiyonlarını takip etmek ve kumaş fuarlarını ziyaret etmek önemlidir (Jones, 2002, 29).

Hazır giyim içerisinde de kişiye özel üretimin yapıldığı bazı özel durumlar olabilmektedir. Hazır giyim yapan bazı firmalar da kişiye özel giysi anlayışıyla, kişiye verilen önemini ve hassasiyetin farkında olarak, kişiye özel üretim standartlarına kısmen uygun ürünler yapabilmektedir. Bu şekilde yapılan üretim şekli ‘Çevik Üretim’ olarak adlandırılmaktadır. Bu sistem müşteri tarafından tercih unsuru olarak üreticinin yararına olmaktadır. Çevik üretim sistemine sahip firma ‘‘hayalinizdeki gömleği yaratmak 5 dakika’’ sloganıyla müşterilerin dikkatini çekmektedir. Sadece gömlek üretimi üzerine yoğunlaşmış olan bu firma, yalnızca iç piyasadaki müşterilere hizmet vermektedir. Bünyesinde 26 çalışanı bulunmaktadır. İstanbul’da bulunan firma tüm Türkiye’ye hizmet vermektedir. Firma kendi web sitesi ile müşterilerine internet üzerinden de hizmet sağlamaktadır. Günlük üretim adedi 30 ile 45 gömlek arasında değişmektedir. Yıllık ise toplamda 4500 ile 6000 adet gömlek üretimi yapılmaktadır. Firma prensiplerince, müşterilere sipariş alındıktan sonra 3 iş günü içerisinde gömleklerinin kendilerine teslim edileceği, aksi takdirde ücret alınmayacağı taahhüt edilmektedir. İstenildiği takdirde, gömlek ile birlikte kişiye özel tasarlanmış gümüş kol düğmeleri de müşterilere sunulmaktadır. Üretim sürecinin son kademesi, ürünlerin ahşap kutular içerisinde paketlenmeye hazırlanmasıdır. Bu ahşap kutular için de farklı tasarımlar mevcuttur, talep doğrultusunda müşterilerin kendileri de kutuların üst yüzey tasarımlarını yapabilmektedirler. Kol düğmeleri ve ahşap kutuların hazırlanılması dışındaki diğer tüm işlemler firma bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Üretim süreci müşterinin, beden ölçülerinin alınması ve ilgili hammadde ve malzeme kartelâlarından seçim yapması ile başlamaktadır. Hammadde ve malzeme kartelaları her ay sürekli olarak güncellenmektedir (Küçük, 2014, 256, 257).

Kişiye özel giysi tasarımı örnekleri incelendiğinde en çok göze çarpan giysi dolayısıyla kişiye verilen önem ve titizliktir. Kişiye özel giysi tasarımında bireylerin beğenileri, kendine özgü özellikleri son derece önem taşımaktadır. Kişinin kendi beden ölçüleri ve yine kendinde öne çıkarmak istediği vücut özellikleri de giysiyi tasarlayan için son derece önemlidir. Bu açıdan bakıldığında kişiye özel giysi tasarımında tasarımcı ve müşteri arasında direk bir bağ söz konusudur. Giysilerin ilk bölümde bahsedildiği gibi semiotik (işaret dili) özelliği ve kişilerin kişiliklerinin, kültürlerinin bir dışa vurumu olduğunu düşünürsek. Giysi seçimleri için her bir

bireyin giysi seçimi sırasında kendi ağız tadını sergilemesi ve sonucunda çevresinden aldığı yorumlarla da bu tadı başkalarıyla paylaşması etkinliği diyebiliriz. Kişiyi özel giysi tasarımı; kişinin kendine ait bu özel dilinin tasarımcı tarafından analiz edilmesi ve sonucunda da alanında uzman olan tasarımcı vasıtasıyla doğru şekilde filtrelenerek, sadece o kişiye ait olan özel bir ürün meydana çıkarılmasıdır. Uzman kişi tarafından yönlendirilerek kişinin kendine özel özelliklerinin ortaya çıkarılması aslında diğer bir taraftan da o kişinin kendini uzman gözünden değerlendirmesini ve dolayısıyla da bilgilenmesini sağlar. Kişiyi verilen önem ona verilen ürünlerle kendini gösterir. Ürünün özenle ve titizlikle yapılmış olması ve özel yapılmış olması giyen kişi ve çevresi tarafından fark edilecek ölçüde saygınlık oluşturur.

Hazır giyim koleksiyonun hazırlanmasından ve hazırlık sürecinin öneminden bahsedilmişti. Moda haftası boyunca defileler ve tasarımcılar üzerindeki zaman baskısı çok fazladır. Hazır giyim koleksiyonlarının hazırlanması ve müşterilere sunulması çok hızlı bir süreçte gerçekleşmektedir. Hazır giyimde kişiye özel giysi tasarımından farklı olarak koleksiyonlar belirli bir hedef kitledeki topluluğa uygun olarak hazırlanmakta ve çoğunluğa hitap etmektedir. Yapılan ürünün kişiye uygunluğu belirli standartlar içinde mümkün olmaktadır. Standartların dışında olan kişiler için servis verilmemektedir. Bireysel farklılaşma değil topluluğa özendirme çabasına moda kavramı bu noktada hizmet vermektedir. Reklamlar ve magazin dünyası onların desteklediği ürünleri satın alana kadar yetersiz ve güvensiz hissettirmeye zorlamaktadır. Moda giyinmenin ötesinde boş zamanlarımızı değerlendirdiğimiz hobilerimizin yerini almaktadır; nasıl iletişim kuracağımızı, seyahat edeceğimizi, evimizi nasıl dekore edeceğimizi, yemeklerimizi genel olarak yaşamı ve yaşamayı etkileyen bir fenomen olmaktadır. Moda olanı giymek adeta bir saplantı haline dönüşmektedir. Birbirine destek veren büyük bir çarkın içerisinde kişiler bilinçli değil bilinçsizce bir akıntıya doğru sürüklenmektedir. Bilinçli olan bireylerin bu kendilerine özel ihtiyaçlarını karşılamak sadece yeni olanın peşinden gitmekle değil aynı zamanda özel detaylara sahip farklı bir hikayesi olan ürünlerle mümkün olabilir. Keçe ve keçeyle yapılmış ürünlerde genel olarak bakıldığında bu doğrultuda olan kişiye özel ürünlerdir.

Kişiye özel giysi tasarımı insanın bireysel farklılıklarını ön plana çıkararak bu noktada kendi kendisine susayan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Colin McDowell (1995) dediği gibi giysiler çıplaklığımızı örtmeyi değil kendimize güvenimizi sağlar (bölüm 1.3.1 giyside konfor/giyside psikolojik algı). Günümüzde bu güvenin modayı takip etmekten geçtiği savunulsa da aslında bu sadece sistemin yararını ve devamını destekleyen bir anlayıştır. Kişinin toplumsallaşması ve aidiyet duygusunun karşılanması yanı sıra aynı şekilde kişinin benlik duygusunu kazanmaya ve kendini tanımaya da ihtiyacı vardır. Bunun yolu da kendi için hazırlanmış, kendi bedenine uygun, kendi tarzına, ruhuna uygun özel tasarımlarla ve özellikli ürünlerle gerçekleştirilir. Bu da gerek güncel dikiş detayları, gerek aksesuar, süsleme detaylarının yanı sıra giysinin genel görünümüyle mümkün olabilir. Bunların içinde detay gibi görünse de kumaş seçimi aslında giysinin genel görünümünü ve ana özelliğini belirleyen önemli bir unsurdur. Kumaş seçimi bilinçli tüketicinin titizlikle üzerinde durduğu önemli bir detaydır. Keçe gerek doğal yapısıyla gerekse farklı kumaşlarla birleştirilebilme özelliğiyle son derece farklı görünüşlerle hem tasarımcıya hem de kullanıcıya sıra dışı bir görüntü sunarak sadece kumaş olarak bile kişiye özel görünümü kazandırmaktadır. Keçe ile yapılan tasarımlarda kişinin estetik algısı ve zenginliği daha çok ön planda olacaktır. Bu açıdan bakıldığında giyside konfor konusunda da bahsedildiği gibi keçeyle yapılan kişiye özel giysi tasarımlarıyla giyeni estetik açıdan kendini farklı, keçenin geleneksel ve kültürel yapısı düşünüldüğünde de giyene mistik bir hava vermektedir.

Diğer bir açıdan da keçe geleneksel yapısı ve dayanıklı olması, hayvancılıkla uğraşan kesimler tarafından kolay temin edilebilmesi gibi açılardan toplumun alt kesimlerinde daha yaygın olarak kullanılmaktaydı. Keçenin kumaş olarak veya dekoratif amaçlı olarak yapılış tekniklerinin, desenlerinin temellerinin toplumun alt grupları tarafından oluşturulmuş ve kullanılmış olması daha sonra da bu temel esas alınarak farklı ve güncel olarak tasarımcılar tarafından tekrar şekillenmesi ve gündeme gelmesi söz konusudur. Fakat keçe hiçbir zaman çok yaygın kullanılmamıştır. Yani modanın merkezine taşınmamıştır. Sadece moda dünyasının dışında üretilen keçenin toplumun alt tabakalarından üst tabakalarına taşınması ve güncel şekilde yorumlanması ve yeniden yaşatılması söz konusudur.

İKİNCİ BÖLÜM

KEÇE VE KEÇE SANATININ İNCELENMESİ

2.1. KEÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ

Keçe yün liflerine sıcaklık ve basınç uygulanarak şekillenmesi sonucunda oluşan bir kumaştır. Bu sırada yün liflerinin pulcukları çözölmeyecek şekilde birbirine kenetlenir. Orta Doğu ve Asya'nın merkezinde günümüzde de kullanılan, bilinen en eski ve en önemli tekstil şeklidir.

Binlerce yıldır keçe kullanımı yaygındır. Dokuma ve örme kumaşların varlığından önce keçe yaygın olarak kullanılmaktaydı. Günümüze kadar gelmiş en eski keçe örnekleri Pazırık bölgesindedir. Her yöreye göre değişik oluşum hikayeleri vardır. Bunlardan bir tanesi ise şöyledir; Büyük Tufan'da Nuh'un gemisinde olan evcil koyunlar, develer aynı yerdeydiler. Hayvanlar sallanan gemide olmaktan tedirgin ve korku içindeydiler. Korktukları için de tüylerini dökmüşlerdir. Daha sonra dökülen tüylerin üzerine işeyip üzerine bastıklarında keçe oluşmaya başlamıştır. Nuh'un gemisi karaya oturduğu zaman bütün hayvanlar gemiyi terk ettiğinde, arkalarında dünyanın en güzel keçe halısı kalmıştır (Fişekçi, 2011: 11).

Pazırık kurganı Asya'nın merkezinde bulunan Milattan Önce 5. Yüzyıla dayanan en eski yerleşim bölgesidir. Buradan çıkarılan iyi kalitede yapılmış keçe halılardan ve çeşitli parçalardan anlaşıldığı üzere gelişmiş teknolojiler, tasarım ve teknikler bu dönemde kullanılmaktadır. Bu da keçenin doğuşunun daha da eskilere dayandığını göstermektedir. Hatta İngiliz arkeolog ve yazar Mellaart Çatal höyük bölgesinde Neolitik çağda yaşayan insanların mezarlarında gerçek keçe kullandıkları ve duvar resimlerinden de anlaşıldığına göre M.Ö 5800 yıllarında keçenin kullanıldığını göstermektedir. Keçenin Çin'de kullanılmaya başlaması M.Ö 3. Yüzyıla dayanır ve keçe objeler Milattan Sonra 8. Yüzyıldan bu yana Japonya'nın Nara şehrinde korunmaktadır.

Estetik yönden önemli bir değer taşımamasına ve giysi olarak düşünüldüğünde özellikle de günlük kullanım için uygun esneklikte olmamasına rağmen keçenin esneklik, kolay şekil verme ve izolasyon özellikleri sayesinde kilim, örtü, şapka, ayakkabı, su geçirmez yelek, kepenek, havanın çok soğuk olduğu

yerlerde ise içinde yaşanan oba çadırı yapımında kullanılmaktaydı. Bu teknik batı Avrupa'da halen yaygın olarak şapka üretim endüstrisinde kullanılmaktadır.

Keçe yapımı için, ilk olarak yün yumuşak ve boşluklu olması için metal taraklardan oluşan iki kürek yardımıyla yün taranır. Daha sonra keçe paspas ya da eski keçe parçalarının üzerine serilir ve sıcak su ve likit ya da katı sabunla ıslatılır sonra sıkı bir şekilde dürülür ve çıplak ayakla çiğnenerek yünün sıkıştırılması sağlanır. Bu süreç birkaç defa tekrarlanır. Son olarak bitim işlemi olarak düz ve düzgün bir zemin elde etmek için tahta merdane yardımıyla ovalanır. Avrupa'da 19 yüzyılda tarama makineler ve keçe presler elle yapılan tekniklerin yerini almıştır.

Keçe detaylı tasarımlar için uygun olmasa da birçok farklı şekilde dekore edilebilmektedir. Son presleme aşamasından önce boyalı keçe parçaları yüzeyde kullanılarak tasarımlar yaratılmaktadır. Ayrıca keçe oluştuktan sonrada desenler baskı ve boyamayla yapılabildiği gibi farklı renklerle boyanmış küçük keçe parçaları applike olarak üzerine dikilebilir. Mozaik kumaşlar birçok küçük keçe parçanın bir arada dikilmesiyle yapılmaktadır.

Her ne kadar keçe yapımı 20. Yüzyılda azalmaya başlamasına rağmen İskandinavya ve Britanya'da 1970 ve 1980'lerde zanaatkarlar farklı tasarımlarla zevkli hale getirerek tekrar canlanmasını sağlamışlardır (Harris, 2010: 50).

Keçe Anadolu'da babadan oğula geçen bir sanat olarak yıllarca süre gelmiştir. Türk göçebe toplumu için son derece pratik ve çok amaçlı bir malzemedir. Usta çırak ilişkisi içerisinde yapılmakta olan keçe sanatı hem kullanılan desenler hem de kullanım alanlarının farklılaşması ve yaşadığımız zamana uygunluk göstermesi açısından günümüzde çok büyük yenilik kazanmıştır. Anadolu'da köylerde daha çok yer sergisi, kepenek olarak kullanılan keçe artık farklı şekillerde şehir hayatına uyum sağlamaktadır. Keçenin ipek veya diğer kumaşlarla birlikte kullanılması sonrasında keçe yeni bir boyut kazanmış sert yapısının yerine yumuşak ve dökümlü bir görünüme kavuşmuştur.' Nuno felting' olarak bilinen bu teknik kumaşla yünün ıslak keçe yöntemiyle birleştirilmesidir. Bazı arkeolojik kazılardan anlaşıldığı üzerine 'lamine' ve 'embeded' adlarıyla da bilinen nuno tekniği M.Ö.8 yüzyıldan bu yana kullanılmaktadır. Nuno kelimesi Japoncadaki anlamı dokuma kumaştır. Kumaş tasarımcısı olan Polly Starling tarafından 1992 yılında geliştirilen bu teknikle geleneksel sert keçe yerine keçenin daha yumuşak ve çok katlı olarak

kullanılabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca iğneleme keçe tekniğiyle keçe yüzey istenilen kumaş üzerine bölgesel olarak nakış uygulaması gibi uygulanabilmektedir (Giles Jenne, 2010, 13).

2.2. KEÇENİN OLUŞUMUNDA YÜN LİFİNİN KEÇELEŞME ÖZELLİĞİ

Keçeleşme deride meydana gelen liflerde görülen önemli bir özelliktir. Liflerin en dışında bulunan pulcuk tabakadaki örtü hücrelerinin birbiri içine geçmesi ile gerçekleşir. Nem, sürtünme hareketi, alkali (bazik) ortam ve sıcaklık keçeleşme olayını hızlandırır. Nem ve sıcaklığın etkisi ile şişen yün liflerindeki pulcuk hücrelerin açık uçları sürtünme ve basınçla karmaşık bir hal alır. Sonuç olarak lifte kısılma ve büzüşmeler meydana gelir. Yün liflerinin keçeleşme özelliğinden tekstilde bazı kumaşların, battaniyelerin ve fötr şapka gibi ürünlerin yapımında yararlanılır. Diğer yün ürünlerin ise keçeleşmesi istenmez. Bu nedenle yıkanması gereken yünlü ürünlerin yıkama sıcaklığına dikkat edilmeli ve yıkama sırasında mümkün olduğu kadar az sürtünme hareketi uygulanmalıdır (Anmaç, 2004: 92).

Sıkıştırılmış bir tekstil örneği olan keçe tümüyle doğal, sağlıklı ve dayanıklı bir malzemedir. İyi kalitede keçe yapabilmek için birçok etken vardır. Yünün seçimi, boyama işlemi, keçe yapma işlemi boyunca harcanan emek, gösterilen özen ve en önemlisi de sabır. Keçe oluşumu için ıslatılmış yünler defalarca dövülerek sıkışma işlemi yapılır. Keçe bir ressamın fırça darbeleri yerine doğru şekillerde ve yönlerde kullanılmış yün parçalarıyla aynı etki verebilen bir üründür.(Fişekçi, Girgiç'in anlatımı, 2010: 11)

Bir efsaneye göre keçenin hikayesi ortaçağda evliyaların ayakları su toplamasın diye ayakkabılarının içine yumuşak hayvan tüylerinden koymaları daha sonra da zamanla bu koydukları yünlerin keçeleşip kumaş haline dönüştüklerini görmeleriyle başlar ancak keçenin oluşumu çok daha önceki zamanlara uzanır.

Keçe çobanlar ve göçebe yaşayan topluluklar için çok pratik bir malzemedir. Onlar keçeyi hem giysilerinde, hem de çadır, perde ve yer sergisi olarak çok çeşitli şekillerde kullanmaktadırlar. Keçe için farklı bölgelerdeki insanlar farklı teknikler geliştirmişlerdir. Örneğin Türkiye'de nemlendirilen yün parçaları hasır bezine sarılır ve pek çok defa yaklaşık bir saat kadar süreyle tepilir daha sonra hasır açılır bu kez

ikinci defa eller ve kollarla tepilir ve keçeleşme süreci tamamlanır. 12. ve 13. Yüzyıllarda bu tepme işlemi su arkının içinde bir tahta tokmak vasıtasıyla yapılmaya başlanmıştır. Keçe günümüzde hala önem taşımaktadır.

Bunun yanı sıra insanlar farklı hayvan tüylerinden de keçe üretmeyi denemişlerdir. Örneğin tavşan tüyünden suyla ezilerek keçeleşme işlemi elde etmek çok zordur, ancak tavşan tüyü nitrik asitli bir solüsyonla fıralanıp, fırında kurutulduktan sonra kolayca keçeleşme sağlanmıştır. Liflerin içinde sadece hayvan tüylerinde olan keratin sayesinde keçeleşme gerçekleşmektedir. Keçe nem çekici özelliğinden dolayı ortamdaki nemi çekerek hacmini genişletir. Bu perde gibi düzgün yüzeylerde daha çok fark edilebilir. Havanın nem yoğunluğuna göre perdenin uzayıp kısılması söz konusudur (Makinson, 1979:109,110,113).

Yn liflerinin keçeleşme özelliği kullanılarak farklı görünümlerde kumaşlar da üretmek mümkün olabilmektedir. Günümüzde tasarımcılar hem keçenin kendisini kullanarak hem de farklı özellikteki kumaşları keçeyle birleştirerek farklı dokular, üç boyutlu yüzeyler elde etmekte ve zengin yüzey alternatifleriyle koleksiyonlarını oluşturmaktadırlar.

Keçe ısı, nem, basınç uygulanarak ve düzgün bir yüzey oluşturana kadar devam eden çekerek ve sürtünmeyle oluşan dokumasız kumaşlardır. Bu geriye döndürülemez doğal süreç yn ve ynl kumaşların tümünde görülmektedir. Pulcuklar sıkıca birbirine bağlanır ve hiçbir şekilde çözülmez. Keçe yn, moher ve krkl kumaşların tümünden yapılabilir. En iyi sonuç tavşan ve kunduz tüyünden olmaktadır. Bazı yn tipleri, merino olanlar diğerlerine göre daha kolay keeleşir. Bazen keçeleşme kumaşları sürtünmeyle kolay şekilde bir araya getirmeye yarar. İyi kalite keçeler yumuşak ve esnek olurken kötü kalite keçeler kağıt gibi sert olur ve kolay yırtılır. Keçe ıslaksa çok kolay şekil alabilir; şapka, eldiven, çorap ve diğer dış giysilerinde kullanılır. Keçe geleneksel yöntemlerle kesilip, dikilebilir. Dikimi oldukça kolaydır. Keçenin uçları atmadığından her ynden kesilebilir. ekip, klmemesi için elde yıkama yapılmalıdır. Kalın keçeler daha yavaş kurur bu yüzden kuru temizleme önerilmektedir. Orijinal keçe bulunması zor olduğundan birçok mağazada sentetik liflerle üretilen imitasyon keçeler kullanılmaktadır. (Parkers, 1996:58)

2.2.1. Yün Lifinin Yapısı

Deride meydana gelen tüm liflerin oluşumu aynıdır. Deri en üstte epidemis(üst deri), altında kutis (asıl deri) ve en altta da subkutis (alt deri) olmak üzere üç tabakadan meydana gelir. Lifin meydana geldiği kısım kıl kökleri ve ter bezlerinin de bulunduğu kutistir. Kök kısmında yeni hücrelerin oluşması ve çoğalması ile kıl folikül kanalı içinde uzamaya başlar ve epidermisi delerek deri yüzeyine çıkar. Kıl kökündeki hücre çoğalmasının nedeniyle lif de uzamaya devam eder. Deriyi delip çıktıkları için ilk kırılan liflerin ucu sivri, daha sonra kırılanların ise köttür. Kıl kökündeki hücre çoğalması sürekli olduğundan lifler kırıldıktan sonra da tekrar uzamaya devam eder. Yün lifi değişik karakterdeki hücrelerden meydana gelmiş olup kalın bir yün lifi incelendiğinde dıştan içe doğru epidermis, korteks ve Medula tabakaları görülür.

Epidermis tabakası: Kutikül veya pulcuk tabaka olarak da adlandırılan epidermis, pulcuk şeklindeki hücrelerden oluşmuştur ve lifin iç tabakalarının korunmasına yardımcı olur. Pulcuk hücreleri lifin üstünde birbirini örtecek şekilde sıralanmıştır. Görünüşleri balık pullarını veya bir kiremit dizisini anımsatır, uçları dışa doğru çıkıntılıdır. Uçların dışa doğru çıkıntılı olması liflerin keçeleşme ve kohezyon (yığın halindeki liflerin birbirini çekme özelliği) yeteneklerini artırır.

Pulcukların şekli ve lif üzerinde dizilişi hayvanın ırkına göre değişiklik gösterir. Yün liflerinde pulcukların şekli yuvarlak veya oval, dizilişleri ise düzgündür. Lifin üzerindeki pulcukların sayısı lifin inceliği ile yakından ilgilidir. Lif ince ise tek bir hücre, kalın ise birden çok pulcukların hücresi lifi sarar.

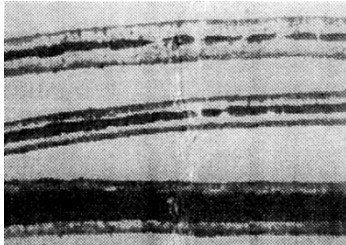
Resim 7: Yün lifinde pulcukların hücreleri
(Anmaç, 2004, 88)

Korteks tabakası: Kalın bir yün lifinin yaklaşık olarak %90'nını korteks tabakası oluştururken, ince bir yün lifinde pulcukların tabakasının altı tamamen korteksten oluşmuştur. Uzun ve iğ şeklindeki hücrelerden oluşan korteks yün lifinin mukavemet, elastikiyet boyanabilme yeteneği gibi birçok özelliğini belirler. Renkli olan hayvansal liflerde de renk veren pigmentler kortekste bulunur.

Korteks birbirinden farklı özelliklerdeki iki yapıdan oluşur. Bunlar farklı oranlarda büyürler ve şeker kamışı gibi kendi etrafında kıvrılarak uzarlar. Kıvrılan korteks yüne üç boyutlu doğal dalgalı görüntüsünü verir. İşlenmiş bir yün lifinde ortalama olarak her 1 inch'te 30 dalga varken kaba bir yünde 5 inch'te 1 dalga bulunmaktadır (Parkers, 1996: 8).

Medula tabakası: Mıh kanalı olarak da Medula ince yün liflerinde bulunmaktadır. Kalın olan liflerde ise en içte yer alan, gevşek yapılı ve geniş hücrelerin sonradan kurumaları ile oluşmuş, içi hava ile dolu bir kanaldır. Medulanın genişliği hayvanın ırkına ve bakım şartlarına göre değişiklik gösterir. Lifin 3/4'ünden fazlası Medula ile kaplanmış ise bu tip lifler parlak, sert tutumlu olup kıl karakteri gösterir ve kempkıl veya köpekkıl olarak adlandırılır. Kempkılın korteks tabakası çok az olduğundan mukavemetleri, elastikiyetleri ve boyama yetenekleri çok düşük olur. Bir yapağıda kempkıl oranının yüksek olması kaliteyi düşürür. Medula hayvanın cinsine göre devamlı, parçalı, kesikli, boncuk dizisi veya merdiven gibi olabilir. Tavşanlarda boncuk dizisi veya merdiven şeklinde Medula dikkati çeker. Ayrıca Karakaya koyunlarının yapağılarında iki hatta üç sıralı Medula kanalı bulunduğu görülmektedir.

Kaba yünlerde Medula korteks tabakasının merkezinde bulunur. Açık hücrede bir boşluk ya da bir bal peteği görünümündedir ve iyi yünlerde bulunmamaktadır.

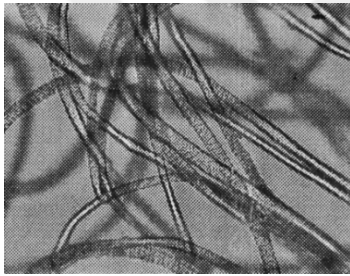

Resim 8: Yün lifinde değişik kalınlıklardaki medulaların görüntüsü
(Anmaç, 2004, 89)

2.2.1.1 Yün Liflerinin Fiziksel Özellikleri

Renk: Yün liflerinin rengi beyaz, krem beyaz ve açık bejden kahverengi ve siyaha kadar değişiklik gösterebilir. Ancak beyaz olan yün liflerin kar beyazı renkte tutmak oldukça zor olup, lif zamanın ve güneş ışığının etkisi ile sarımsı bir hal alır. Klorlu ağartıcılarda yün lifine zarar verip rengini sararttığından önerilmezler.

İncelik: Yün lifinin kalitesinin belirlenmesinde en önemli faktörlerden biri incelik ve çoğunlukla "S" derecesi ile ifade edilir. İncelik bir ırk ve çeşit özelliği olup hayvanın ırkına bağlı olarak değişiklik gösterir. Ayrıca incelik ve uzunluk arasında da bir bağlantı vardır.

Resim 9: Yün liflerinin boyuna görünüşleri

(Anmaç, 2004, 90)

İnce yün lifleri kısa, kalın yün lifleri ise uzundur. Yün lifleri 8-70 mikron arasında olup merinoslarda 15-17 mikron, kempkıllarda ise 70 mikronun üzerindedir.

Uzunluk: Yün liflerinin uzunlukları ve incelikleri arasında bir bağlantı olup genellikle ince yünler kısa, kalın yünlerde uzundur. Uzunluk bir ırk özelliği olmasına rağmen aynı zamanda liflerin kırkım süreleri ile de ilgilidir. Genel olarak yün liflerinin uzunluğu 2.5 cm ile 35cm arasında değişir. Ancak lifler kıvrımlı oldukları için normal uzunlukları (lüle uzunluğu: hayvanın vücudunda lifler lüleler halinde bulunur, bu şekilde alınan uzunluğa lüle uzunluğu veya normal uzunluk denir.) ile gerçek uzunluk

(gerçek uzunluk: lüleler açıldıktan sonra bulunan ve tekstilde kullanılan uzunluktur.) aynı değildir. Kıvrım sayısına göre gerçek uzunluk normal uzunluğun 1.2-1.9 katı kadar olabilir.

Kıvrım:Yün liflerinin kıvrım şekilleri ve sayıları bir ırk özelliği olup kıvrımlar açık, normal ve yüksek kıvrımlı olmak üzere üçe ayrılır. Liflerdeki kıvrım sayısı ile incelik arasında da bir ilişki bulunmaktadır. İnce yün lifleri yüksek kıvrımlı iken kalın yün lifleri açık kıvrımlıdır. Çok ince yün liflerinin cm sinde 9-12, ince yün liflerinin cm sinde 6-9 ve kaba yün liflerinde cm de birden az kıvrım bulunmaktadır. Ayrıca kıvrım yün liflerinin elastikiyetini ve birbirinin çekme özelliklerini de artırır. (Anmaç, 2004: 92)

Yünün doğal bir dalgası veya kıvrımı vardır, diğer tekstil liflerinden daha avantajlı olarak yaylanma, esneklik ve elastikiyeti vardır. Yün en esnek doğal liftir, gerilim olduğunda yaklaşık%30 oranında esneyerek kendi ölçüsüne geri döner. Yün kumaşlar şekli dışında bir yöne doğru esnemez ve vücut yönüne doğru hareket eder ve giyimde rahatlık sağlar.

Yün kopmadan önce 20.000 kere bükülebilir. Pamuk 3200, İpek 1800, rayon lifi ise yalnızca 75 kere bükülebilir. Esneklik her gün giyilen giysiler için dayanıklılık sağlar. Esnek lifler yırtılmalara karşı direnç oluşturduğundan daha dayanıklıdır. Yün kumaşların yırtılması lastik bir şeridin yırtılmasına benzer.

Yün liflerinin ayrı ayrı kıvrımlı oluşu onu diğer liflerden ayıran bir özelliğidir.Tıpkı dalgalı saçlar gibi hacimli olmasını sağlar. Keten gibi düz kumaşlar ise lifler birbiriyle bağlantılı olarak uzandığından tıpkı düz saçlar gibi daha az yer kaplar. Bu nedenden dolayı aynı hacimdeki keten lifi dayanılmaz derecede ağır ve yoğun olurken yün lifi bükümlü ve hava ile dolu olduğundan daha hafif olacaktır. Birçok battaniyenin yün kumaştan olmasının nedeni bu özelliktir.

Avuç dolusu yünü avucunuz ile ezerek hacmini küçültebiliriz fakat avucunuzu açtığınızda yün orijinal büyüklüğüne geri döner.Yünün en önemli özelliklerinden biri yaylanma özelliğidir (Parkers, 1996: 10).

Parlaklık: Yün lifleri çok parlak lifler olmasa da parlaklıkları hayvanın ırkına, vücudunda bulunduğu yere ve yetiştirdiği koşullara göre değişiklik gösterir. Genel olarak ince yünlerin parlaklığı diğerlerinden daha düşüktür.

2.2.1.2 Yün Liflerinin Kimyasal Özellikleri

Daha önceki bölümde konfor ve konfor anlayışının ve giyenin algısıyla ilişkisinden ve bunun da kişilerin fizyolojik ve psikolojik rahatlığıyla ilgili olduğundan bahsetmiştik. Yün ve yünün özelliklerine bakıldığında özellikle de bundan sonraki bölümde anlatılan nem tutma özelliği ve bir önceki bölümde fiziksel özelliklerinden biri olan kıvrımlı (az yoğun) ve elastik yapısı sayesinde ayrıca son zamanlarda çok ince, küçük mikronlarda çalışabilmesi sayesinde yün lifi vücut konfor algısıyla doğru orantıdadır. Yumuşaklık, vücut ısı yalıtımı, nem tutma özelliği gibi nedenlerden dolayı müşteriler tarafından özellikle talep edilen ürünlerin arasındadır.

Nem tutma özelliği: Yün lifleri en fazla nem çeken lif olup ağırlıklarının yarısına kadar nem çekebilirler ve bünyelerine aldıkları nemi yavaşça geri verirler. Yün liflerinin yüzeyi için su itici de denebilir. Çünkü lifin yüzeyinde bulunan pulcuk tabaka suyun kayıp gitmesine neden olur, uzun süre nemli ortamda bulunan veya su ile temas eden yün lifleri ise bünyelerine oldukça fazla nem çeker. Nem lifin yüzeyinde değil içinde bulunur (Anmaç, 2004: 94,95).

Yün en çok nem emici özelliğiyle giysi konforu sağlar. Emici kumaşlar nemi vücuttan dışarı atılmasına yani vücudun hava almasına olanak sağlar. İşte bu ılık ve soğuk havalarda yünün neden bu kadar konforlu olduğunun göstergesidir.

Sentetik kumaşlar nem çekme özelliği olmadan nefes alamazlar. Sentetik kumaşlarda emme eylemi vücut nemini biriktirmenin yanında nem yüzeyde durmaya devam eder. Sıcak günlerde sentetik liflerin nemli ve yapış yapış bir his vermesinin nedeni bundandır. Sentetik lifler soğuk günlerdeyse tam olarak soğuk hissi verir.

Yün kendi ağırlığının yaklaşık %30'u kadar nemi çeker ve yine de kuru olarak kalabilir. Pamuk kendi ağırlığının yaklaşık %15 kadarını emdikten sonra ıslanmaya başlar. Islanan kumaşta soğuk tutmaya başlar. Bu nedenle ıslak yün ıslak pamuğa göre daha sıcak tutar.

Nem emici kumaşların boyanması da kolay olur, özellikle de dispers boyalarla boyanması daha kolaydır. Yün boyayı güzelce emer ve bir kez boyandıktan sonra rengi akma ve solma yapmaz. Emici lifler çok elektriklemez, yün kumaşlar

parlak ve hışırtılı değildir. Elektriklenme özellikle çok kuru olduğunda meydana gelir ve bu sorun giysi nemli bir yerde bekletilerek nem alması sağlanarak çözülür. Elektriklenme kılı, kiri ve tozu yüzeye çeker ve emilmesini engeller bu yüzden yünlü kumaşları temiz tutmak kolaydır. Kirlenirse sadece bir fırça yardımıyla temizleyebiliriz (Parkers, 1996: 9).

Kimyasal maddelerden etkilenme: Yün lifleri kuvvetli alkali çözeltilerden çok çabuk etkilenirken hafif alkali çözeltiler bile yün liflerini olumsuz etkiler. Serbest alkalilerle kuvvetlendirilmiş çamaşır makinesi deterjanları yün liflerine zarar verebileceğinden yün ürünlerin yıkanması için özel üretilmiş deterjanlar kullanılması gerekmektedir. Asitler çok kuvvetli olmadıkları takdirde yün liflerine zarar vermezler. Bu nedenle yapağıda bulunan bitkisel artıkların giderilmesi için lifler seyreltik asitlerle işleme sokularak yüne zarar vermeden bitkisel atıkların parçalanması sağlanır. Bu işleme karbonizasyon adı verilir (Anmaç, 2004: 95).

Klorlu çamaşır suları yün için ölümcüldür. Seyreltilmiş ağartıcılar koyulaşmasına ve sarı olmasına neden olur. Koyu solüsyonlar ise tamamen erimesine neden olur. Test etmek için bir kavanozun içine bir parça yün ve klorlu çamaşır suyu koyup beklediğinizde. Yünün bir saat içinde yok olduğunu görürsünüz.

Yün güçlü alkalilerin olduğu sabunlara ve deterjanlara karşı çok hassastır. Doğal pH seviyesindeki yumuşak deterjanlar kullanılarak güvenli bir şekilde yıkanabilir (Parkers, 1996:11).

Çevresel etkilere karşı dayanıklılık: Uzun süre gün ışığına maruz kalan yünlerin mukavemeti düşer ve renkleri sararır. Yünlü ürünlere gerçek zararı veren güve ve benzeri zararlı böceklerdir. Güveler için yün çok lezzetlidir ve larvalar yüne ulaşmak için diğer kumaşları da yerler. Bütün hayvanlarda bulunan kürklerinde ve tüylerinde bulunan sülfür maddesi larvaların ilgisini çeker. Yünlü ürünleri böceklerden korumak için güve yemelik bitim işlemi uygulanabilir veya yünlü ürünler dolaplarda naftalinlenerek kaldırılabilir. Güveler yüne ulaşmak için diğer ürünleri de yediklerinden kaldırılırken özen gösterilmelidir. Kuru olarak kaldırıldıkları sürece küflenmeleri söz konusu olmaz.

Isıdan etkilenme özelliği: Yün lifleri 100-105⁰C'ye kadar ısıtıldıklarında içerdikleri nemin tamamını vererek sert ve dayanıksız bir hal alırlar. Sıcaklık arttırılmadan tekrar nemli bir ortama konulduklarında eski hallerine geri dönerler. Ancak ısıtılmaya devam edilirse sararmaya ve bileşenleri bozulmaya başlar. 130 ⁰C'de amonyak, 150⁰C'de kükürtlü hidrojen gazları çıkarırlar. 235⁰C'de ise eriyerek kömürleşirler.

Yün lifleri alevle karşılaştıkları zaman yavaş bir şekilde yanmaya başlarlar. Alev çekildiğinde kendi kendini söndürür. Yanma sırasında keskin bir saç yanığı kokusu duyulur, külü siyah olur ve ezildiği zaman parçalanır.

2.2.2. Yünün Boyanması İşlemi

Yün emici olma özelliğinden dolayı üretimin her aşamasında boyanabilir. Genellikle bu tarz kumaşlar her ne kadar değirmen yöntemi çarptırarak boyanın eşit dağılımını sağlayıp daha kalıcı olmasını sağlasa da bazı boyama yöntemlerini dikte ederler.

Yün boyama yüzeyinden dolayı standart boyama olarak da ifade edilir. Tüylü liflerin kalınlık ve uzunluk farklılıklarından dolayı boyayı emiş oranları farklıdır ve sonuç olarak bu da aynı renkteki boyanın aynı kumaşta farklı koyuluklarda olmasına neden olur. Standart boyalı yünler boyanmış yün liflerinden oluşur ve hafif gölgeli ve koyulukları olan yünlü kumaşları ve çok renkli yün tweed kumaşları meydana getirir.

Yünlü kumaşlar tarama işlemi yapılmadan asla boyanmazlar ve bu boyanma işlemine top boyama denir. Bu tip yünlü kumaşlar genellikle erkek giyiminde, takım elbiselik kumaşlar için uygulanır. Stok ve top boyama tekniklerinin her ikisi de boyanın nüfus etmesi ve en yüksek kalitede boyalı lifler elde etmek için uygun bir tekniktir ancak üretimin en erken aşamalarında boyama gerekir.

Paket boyama yada lif boyama tekniği ipliğin bükülmesine kadar renk seçimini etkiler. Boyahanelerin boyasız beyaz iplik envanteri bulunmaktadır ve taraklama ve bükme zamanından önce yapıldığı için kumaş daha hızlı bir şekilde üretilir.

Yün çuvallarındansa büyük miktarlarda yün makaralar boya kazanlarına yerleştirilir. Bu yöntemle boyama çok kalıcı olur. Boyanmış olan yün iplikleri düz, ekose diğer kumaşları dokuma için kullanılabilir.

Parça halinde boyama giysi dokunduktan sonra olur. Kumaş gözenekli borulara rulo şeklinde sarılır ve silindirik boya çemberine yerleştirilir. Güçlü şekilde basınç uygulanarak boya kumaşın dışından boruların içine kadar ulaşarak kumaşın içine işler.

Giysi boyama tekniği market taleplerine hızlı cevap verebilmektedir fakat diğer yöntemlere göre da az yaygındır ve parça boyamayla benzer sınırlılıkları vardır (Parkers, 1996: 32).

18.yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanılmasına başlanılan sentetik boyar maddeler, kolay temin edilebilme ve uygulama özelliklerine sahip olması bakımından doğal boyaların gelişimini olumsuz yönde etkilemiş ve giderek yaygınlaşmıştır. Sentetik boyaların yaygın şekilde uygulandığı alanlardan birisi de tepme keçecilik sanatıdır. Desenli tepme keçe ürünlerinin zemin ve bezemelerinde kullanılan yün, sahip olduğu doğal renklerle (beyaz, kahverengi, siyah vb.) veya sentetik boyar maddeler ile renklendirilmektedir. Renklendirme genellikle atölyede yapılmakta, boyanın hazırlanmasında kullanılan boyar maddenin, su ve mordanın miktarı keçe ustalarının tecrübelerine göre belirlenmekte ve mordan olarak sirke ve tuz kullanılmaktadır. Renklendirme işlemi, lif halinde veya üretimden sonra yani kumaş durumunda yapılabilir (Ergenekon, 1999: 53).

2.3. KEÇE YAPIM TEKNİKLERİ

Keçe yapım tekniklerine geçmeden önce özellikle üzerinde durulması gereken en önemli konu yünün yapısını ve özelliklerini bilmektir yani başka bir deyişle malzemeyi tanımak çok önemlidir. Hangi özellikte yünün keçeleştirme sonrasında nasıl sonuç vereceğini bilmek ve kullanılacak yere göre bunu belirleyebilmek çok önemlidir. Yün türlerinin nasıl bir yün olduğunu ve ne kadar küçüleceğini hesaplayabilmek için her zaman küçük bir deneme yapmak önemlidir. Yumuşak olması gereken özellikle ipek gibi kumaşlarla birleştirilecekse yumuşak bir merinos yünü iyi sonuç verir. Daha sert olması istenen bir çalışma için devetüyü de

kullanılabilir ya da yağlı yün kullanılabilir. Keçeleştirme işleminden önce hazır taranmış ve boyanmış yünler tercih edilir. Yünün taranması iki şekilde olur. Uzunlamasına taranmış yünler genellikle daha uzun elyafli olurlar. İkinci tarama şekli ise karışık olan yün plakalardır. Belli bir yöne taranmış değildir hem uzun hem kısa tüyleri vardır. Bu tür yünler kuru keçe tekniği için daha uygundur (Fişekçi, 2011, 14).

Yün keçeleştirme işleminden önce pek çok aşamalardan geçer. Koyun yılda iki kez kırıma girer ilk kırım Mart ve Nisan aylarında olur bu aylardaki kırıma yapağı denir. Yapağı yünün özelliği, kış ayları sonrasında hayvanın yününün daha yağlı olmasıdır. İkinci kırım Eylül ayında yapılır ve bu ayda koyunun yünü ikinci kez kırıldığından dolayı daha kısa, ince ve yumuşak olur. Keçeleştirme yağlı yünde daha iyi sonuçlandığından dolayı ilk kırımdan çıkan yapağı yünlerle ikinci kırımdan çıkan ince yünler karıştırılarak keçe işlemi için karışım yünler elde edilir. Bundan da önce koyunun her bir kırımından sonra koyunun etek ve bacak kısımlarındaki, hayvanın üzerindeyken keçeleşmiş durumda olan kısımları ayrılarak temizlenmek zorundadır (Kişisel arşiv, Tire keçecilik, Nisan 2016).

Resim 10: Koyunun etek ve bacak kısmındaki yün

(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Ayrılan yün pislikten ve tozdan arındırılmak üzere toz çarkına girer. Daha sonra harman hallaç makinesinden sonra sıcak soğuk yıkamaya gider. Yünün işlevselliğine göre sıcak ya da soğuk yıkama yapılır. İp olarak kullanılacak yünlere sıcak yıkama yapılır. Keçe olarak kullanılacaklara ise soğuk yıkama yapılır. Yıkamadan sonra boyamaya girer. Boyandıktan sonra sırasıyla tarak makinesine ve topsa girer ve keçeleştirilmek üzere ayrılır.

Resim 11:Harman hallaç makinesi

(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Resim 12:Tarak makinesi

(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Resim 13:Tarak makinesinden çıktıktan sonra yünün son görüntüsü

(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

İşlemlerden geçip ayrılan yünler özelliklerine göre ayrılırlar. Farklı kalınlıklardaki ve yağlı yünler olmak üzere ayrılabilirler. Yapılacak olan işleme göre de yünler ayrılır. Örneğin giysideki kullanım yerine göre de farklı özelliklerde yünlere keçeleştirme yapılabilir. Örneğin kaban ya da mantonun tene değen yaka kısımlarında da yumuşak yün kullanırken bedeninde daha yağlı ve sert özellikteki yün lifi kullanılabilir. İpek yada ipek benzeri kumaşlarla birlikte kullanılacak olan yünler yağsız ve lifleri uzun olan yünlerdir. Yünler hem kumaşın

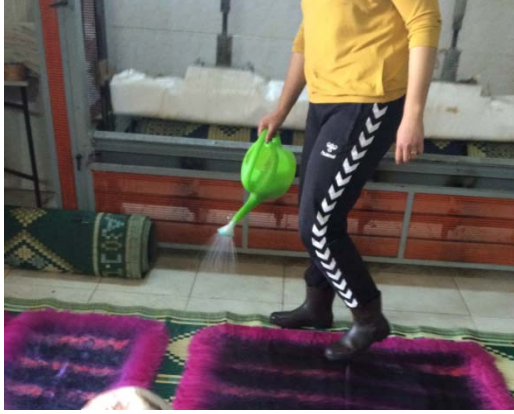
altına hem de üstene elle koparılarak dizilir daha sonra sabunlu suyla ıslatılır. Rulo yapıp bağlandıktan sonra tepme makinesinde pişirme işlemine geçilir. Pişirme işleminin süresi hava sıcaklığına göre değişim gösterir. Sıcak havalarda bir saat süren pişirme işlemi soğuk havalarda kış aylarında sekiz saati bulmaktadır. Keçeleşmenin düzgün şekilde olması için tepme işlemi önemlidir.

Resim 14:Yünün koparılış şekli ve yönü
(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Resim 15:Kumaşın yünün üzerine yerleştirilmesi
(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Resim 16: Pişirme işleminden önce kumaşın sabunlu suyla ıslatılması
(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

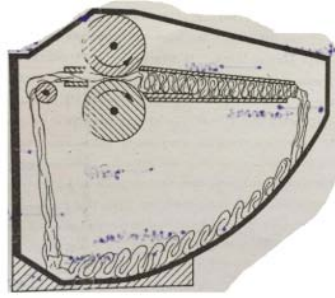
Yukarıda istenen kumaşın etrafına istenen şekilde yün yerleştirilir. Kumaşın altına yünler kopararak dizilir. Yünler koparılırken koparılış şekli ve yönü önemlidir. Kopan yün uzayıp inceldiğinden kopan tarafı kumaşın üzerine gelecek şekilde yerleştirilmelidir ki kumaşla birleşim yeri kalın olmasın. Pişirme işleminin olabilmesi için yerleşimi tamamlanan yünlerin üzeri sabunlu suyla güzelce ıslatılmalıdır. Suyun ve sabunun oranı ve yeterli seviyede ıslatmak pişirme işleminin oluşması için önemlidir (Kişisel Arşiv, Tire keçecilik, Mayıs 2016).

Resim 17: Keçe makinesinde rulonun dövülmesi
(Kişisel Arşiv, Nisan 2016)

Günümüzde keçe yapımı iki teknikle yapılmaktadır. Islak ve kuru keçe yapım tekniğidir. Keçe için her yünün uygun olmadığından ve en iyi keçelerin iki aylık kuzuların tüylerinden olduğundan bahsetmiştik. Keçe için en uygun yün koyunlarda

ikinci kırkımdan sonra yani ağustos ayındaki kırkımdan sonra elde edilmektedir. Keçe üreticisine yünler yıkanarak temiz şekilde gelmektedir. İki teknikte de öncelikle temizlenmiş yünlerin kalitesine göre ayrılmasıyla başlar. Daha sonra atma işlemine geçilir atma işleminde geçmişte yay ve tokmak kullanılmaktaydı. Şimdi ise hallaç makinesi kullanılarak yünler serbest hale getirilir. Islak keçe yöntemi geçmişte hamamlarda insanların vücutlarını kullanarak kumaşın sürtünmesi sağlanırken günümüzde keçe makineleri bu iş için kullanılmaktadır. Aşağıda figür 1. 'de keçeleştirme makinesinin işleyişi anlatılmaktadır.

Şekil 3: Kumaş keçeleştirmemakinesinin çalışma prensibi
(Makinson, 1979, 120)

Keçe sert, katı, dalgasız ve esnek değildir. Bu özellikleri açısından giysi için uygun olmamasına rağmen cildin nem dengesini koruması ve aplike ve süsleme amaçlı olarak rahat kullanılabilmesi ve diğer kumaşlarla birleşme özellikleri açısından günümüzde giysi için uygun bir hale getirilmiştir. Günümüzde tülbent kadar ince kumaşların bile üzerleri keçelenerek kalınlaştırılıp farklı görüntüde ve dokuda kumaşlar elde etmek mümkündür. Bütün keçe yünün en kalitelisinden yapılmaktadır.İki tür teknikle keçe yapılabilir; Islak ve kuru keçe yapım tekniği. Islak veya kuru keçe yapmadan önce dikkat edilecek birkaç nokta vardır. Yünleri koparmak için kesinlikle makas kullanılmaz. Ellerinizi birbirinden uzak tutup yünü yavaşça zorlamadan çekmek yeterli olmaktadır. Yünü koparıırken ellerin kuru olması gerekir. Aksi taktirde yün birbirine yapışır ve eşit şekilde yerleşmez

2.3.1. Islak Keçe Yapımı

Islak keçe yöntemi bir diğer değişle tepme keçe yöntemi olarak da bilinmektedir. Yün liflerinin su, sabun ve ısı yardımıyla birbirinin arasına girmesi ile elde edilir, atkısız ve çözgüsüzdür, sıkıştırılarak elde edilir. Bu sıkıştırılma

yönteminde uygulanan basınç önemlidir. Bu şekilde yün viskoz, pamuk, ipek gibi diğer kumaşlarla da birleştirilebilir. Böylelikle keçe kumaşın yaklaşık %50 'si kadarını oluşturmuş olur (Yates, 2002: 99).

Islak keçe 4 temel teknik ile yapılabilir. Bu teknikleri öğrendikten sonra istediğimiz projede karışık olarak bu teknikleri kullanabilir. Bu teknikler sırasıyla; top yapımı, ip yapımı; düz parça yapımı ve şablon teknikleridir. Düz parça yapımı tekniğiyle kumaş parçaları, iplik ve saf ipek gibi çeşitli malzemeleri yerleştirerek çok değişik desenler ve güzel sonuçlar elde edilebilir (Fişekçi, 2010: 18, 19,20).

Hamur, rulo, sürtünme, atma teknikleri vardır. Bu teknikleri yaptığımız parçayı daha da keçeletirmek için kullanırız. Hepsinin amacı aynıdır. Tümü yün liflerini sıkıştırarak sağlam bir keçe elde etmek içindir. Bu teknikler arasında en yaygın olan rulo yapım tekniğidir. Yünleri parçalayarak desen hasıra yayılır üzeri sabunlu suyla ıslatılıp sonra başına bir oklava koyulara rulo yapılır. Rulo ellerle ve kollarla bastırılarak yaklaşık 10 dakika yuvarlanır sonra parça açılıp farklı bir yönde sarılarak 10 dakika kadar yuvarlama işlemi yapılır. Bu işlem keçeleşme oluncaya kadar devam ettirilir. Parça iki el arasında çekildiğinde esnemezse keçeleşme başarılı olmuş demektir. Fakat keçeleşme hemen olmaz. Sabırla ve sık sık yapılmalıdır. Keçe hareket yönüne doğru küçülür. Bu yüzden mümkün olan her yönden yuvarlama işlemi yapılmalıdır (Yates, 2002: 99).

2.3.2. Kuru Keçe Yapımı

İğneli keçe yöntemi iğneleme yaparak lifleri mekanik şekilde birbirine bağlayarak oluşan kumaş şeklidir. İğneler bir tezgahın üzerine birleştirilmiştir. Lif ağının içine giren iğnelerin delme sürecine iğneleme adı verilir. Bunun sonucu olarak lifler bir diğeriyle birleşmiş olur. Bu yöntem kullanılarak herhangi bir lif yada lif karışımı; pamuk, yün, viskoz, sentetik yada eskimiş kumaşlarla bile birleşme sağlanabilir. Yapay liflerden üretilen keçeler doğal olanlara göre daha dayanıklıdır. İğneli keçe tekniği düz kumaş olarak hem kesik hem de tüylü tekstillerden üretilebilir. Özellikle iğneleme keçelerle ince kumaşlar delme işlemine yardımcı olmak ve mukavemet, düzgünlük sağlamak için destekleyici kumaş olarak kullanılır.

Gerçek keçe dokusuz bir yüzeydir. Fakat diğer kumaşlar özellikle dokuma kumaşlara keçe görünümü vermek için özel bitiş işlemleri uygulanabilir. Sonradan keçeleştirme işlemi uygulanmış olan bu kumaşlara keçelenmiş kumaşlar denir. Dokuma kumaşlar sadece keçe görünümü vermek için değil aynı zamanda gerçek keçede olmayan sağlamlık ve düzgünlük özelliklerini kazandırmak için de bitim işlemleri bu yolla uygulanabilir (Yates, 2002, 99: 100).

Kuru keçe ıslak keçeden farklıdır. Yüzeyinde çok küçük kancaları olan özel keçe iğneleri yünleri mekanik bir şekilde birleştirir. Kuru keçe yöntemiyle kumaş üzerine çalışılabilir, figürler yapılabilir, desen çalışılabilir. Kuru keçe yöntemiyle yağlı boya resim çalışması gibi görüntüler elde etmek mümkündür. Bu çalışma çok uğraş ve sabır ister. Kuru keçe ıslak keçe kadar sağlam olmaz. İki teknik bir arada da kullanılabilir. Üç ayrı kalınlıkta keçe iğnesi kullanılmaktadır. Kalın iğne daha kaba ama hızlı form verebilmek için, orta kalınlıkta olanı şekillendirmek ve ince olanı yüzeyi düzenlemek içindir. Büyük parçalar için çoklu iğneler çok pratiktir. Küçük detaylar için tek iğne daha kullanışlıdır. İğne kırılmaması için çalıştığımız yere dik olarak batırmamız gerekir (Fişekçi, 2010: 32)

2.4. KEÇE ÜRÜNÜN UZUN SÜRELİ KULLANIMINA YÖNELİK ÖNERİLER

Keçenin uzun süreli kullanımı denildiği zaman keçeyi oluşturan yünün bakımı akla gelir. Açık renkli bir yün ceket pamuk ve ipeğe göre daha uzun süre temiz kalabilir. Bunun sebebi yünün daha az temizlenmeye ihtiyaç duymasıdır. Başlıca bakım birçok kumaşta olduğu gibi sezonda bir ya da iki kere temizlemeye ihtiyaç duymamasıdır.

Yün nefes alan, hava alan bir yerde saklanmalıdır yani çok doldurulmuş ve kapalı bir odada olmamalıdır. Her bir ürün tek olarak asılmalıdır ve çevresinde onu sıkıştıran başka giysiler olmamalıdır. Böylece kırışmasını engeller ve şeklini korumasını sağlar. Yünlü ürünler özellikle kapalı alanlarda ve yoğun parfüm, yemek yada dumana maruz kaldıklarında kaldırılmadan önce mutlaka havalandırılmalıdır. Bir giysi fırçası yardımıyla kolaylıkla lekeler, tiftik parçaları ve üzerine toplanan tüyler temizlenebilir ve giymeden önce düzgünleşir.

Yünlü giysileri asılma şeklide önemlidir. Elbiseler bellerinden, pantolonlar paçalarında asılmalıdır ve pantolon askısı kullanılmalıdır. Ceketler ve kabanlar omuz formunu tam olarak karşılaması için kavisli ve ahşap askılıklara asılmalıdır.

Giysilerde insanlar gibidir ve onların arada bir dinlenmeye ihtiyacı vardır. Uzun çalışma gününden sonra giysilerinde yeniden düzelmeleri için zamana ihtiyaçları vardır. Seyahat boyunca bavulda buruşan yünlü giysileri buharlı banyoda asılı tutmak şeklinin geri almasını sağlar.

Astarsız ürünler terle birlikte vücut yağını emeyeceğinden dolayı daha sık temizlenmelidirler ve yünü korumak için mutlaka iç giysi giyilmelidir.

Yünlüleri doğru şekilde temizlemek uzun süreli kullanım için son derece önemlidir. Yünlüleri temizlemek için ekstra uğraş ve masraf gerekir. Birçok ürün kuru temizleme ya da elle yıkanarak temizlenmelidir. Yünlü ürünlerin mutlaka yıkama talimatlarına uyulmalıdır.

Kuru temizleme sadece takım elbiselerde kullanılmalıdır, ayrıca profesyonel ütü ve buhar makinesi kullanmak daha doğrudur.

Birçok yünlü giysi elde yıkanabilmektedir. Sıcak sudan ve çalkalamadan kaçınılmalıdır çünkü geri dönüştürülmez şekilde çekmeye neden olur. Hafif deterjanlar ve soğuk su kullanılmalıdır. Suyun içine batırılıp nazik bir şekilde yıkanmalıdır. Üç, dört saat suda bırakılmalıdır sonra düzgünce durulanmalıdır ve durulama suyu birkaç defa değiştirilmelidir. Sabun kalıntıları gidermek için ikinci ve son durulama suyuna sirke konmalıdır. Islak kumaşı küvetten çıkarmadan yumuşak bir şekilde sıkıştırarak mümkün olduğunca nem dışarıya çıkarılmalıdır. Yün ıslandığında dayanıklılığını kaybedip kolayca zarar göreceğinden dolayı çevrilip sıkılmamalıdır. Giysi düz bir yere serilmeli ve kuru bir havlu yardımıyla fazla nemi emdirilmelidir. Giysi yeniden şekillendirilmeli ve düz bir zeminde kurutulmalıdır, direk ısıdan uzak tutulmalıdır. Asılarak kurutulmaz çünkü ıslak yün çok kolay esneyeceğinden giysi gerçek şeklini kaybeder (Parkers, 1996: 114).

2.5. KEÇE SANATININ İNCELENMESİ

2.5.1. Geleneksel Keçe Sanatının İncelenmesi

Geleneksel sanatlarımız geçmişten günümüze gelen ve gelecek nesillere kültürümüzü öğretecek olan önemli bir değerdir.

“Türk kültürünün en önemli unsurlarından biri olan el sanatları toplumumuzun yaşam biçiminin, yeteneklerinin ve yaratıcılığının göstergesi olup, geçmişten geleceğe oluşturulan köprüde, kuşaktan kuşağa aktarılan çok önemli değerlerdir”(Meriç, 1994: 18).

“Geleneksel tepme keçeler koyun, lama, alpaka, deve gibi hayvan yünleri veya tiftik, kaşmir gibi keçi kıllarının su, sabun ve ısıyla alkali ortamda (Ph 10-11) dövülerek sıkıştırılmasıyla, birbirinden çözilemeyecek şekilde kenetlenmesiyle elde edilirler. Geleneksel keçelerin ısı, nem, elektrik, ışık ve ses yalıtım özellikleri çok güçlüdür. Keçe Çeçencede “gorzisting”, Avarcada “burtina”, Kazakçada “oyıltekemet”, İngilizcede “felt”, Fransızcada “Feutre” sözcükleriyle ifade edilir” (Yüksel, 2014: 1).

“Türklerde keçe yapımı, hayvancılık ve özellikle de koyun yetiştiriciliğine önem verilmesi, soğuk iklim koşulları ile konar-göçer hayat şartlarına bağlı olarak keçeden üretilmiş yaygı ve giyimi gerektiren Orta Asya bozkırlarında doğmuştur”(Soysaldı, 2008: 71).

Resim 18:Pazırık kurganından çıkarılan tepme keçe eyer örtüsü
(Yüksel, 2014)

Resim 19: Çadır koruyucusu olduğuna inanılan kuğu, Pazırık Kurganları, M.Ö. 3.yy. (Yüksel, 2014)

Tarihin en eski keçe örnekleri Altay dağlarında PazırıkKurganları'nda MÖ.4. ve 3.yy.a tarihlenen Hunlara ait birçok eşya ve iskeletlerle beraber bulunan tepme keçe eğer örtüleridir. Eyer örtülerinde genellikle dağ keçisi, geyik, aslan gibi hayvanların mücadelelerini konu alan kompozisyonlar ve bitkisel bezemeler görülür.

Tarihte ilk kez Türk adını kullanan Göktürkler ‘‘Gök’’adını ‘‘Gök Tanrı’’dan almışlardır. Göktürkler mavi renge semai bir anlam yüklediklerinden kubbeli otağları gök renginde keçelerle örtülmüştür. Ayrıca vücudu yakılmış olan ölülerin yerine keçeden yapılmış insan boyunda kuklalar toprağa gömülüyordu (Esin, Emel, 1978: 18).

Göktürklerin çadırları dışında çizme, çarık, börk(başlık) ve giyim kuşamlarında da keçe kullandıkları, diğer bir ifadeyle yaşantılarının her alanında keçeye yer verdikleri anlaşılmaktadır (Ögel, Bahattin, 1991).

Selçukluların Anadolu'ya göçmesiyle birlikte o zamana kadar geliştirdikleri keçe, klim, halı gibi el sanatlarını da beraberinde getirdikleri bilinmektedir. Selçuklular giyim ve kuşamlarında da tepme keçe yöntemiyle elde etikleri ürünleri kullanmışlardır.

Anadolu Selçuklular döneminde keçe merkezlerinden birisi Konya olmuştur. Konya'da Mevlevi teşkilatının üyeleri, günümüze kadar süren bir gelenekle, başlarına tepme keçeden yapılmış ‘‘sikke’’ler giymişlerdir (Gürçay, Hikmet, 1967: 27).

Resim 20:, 21: Konya’da mevlevilerin kullandığı Sikke örneği (sağda), Börk, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul

(Yüksel, 2014)

Dede korkut destanında da keçenin önemi ve toplum katmanları arasındaki simgeselliği çokça anlatılır. Yeni seçilen kaanın üç kez keçe seccade üzerinde hoplatılarak kutlanıldığı; ok yarasına ana sütü, keçe ve dağ lalesi sürüldüğü; obalarda zenginlerin desenli beyaz, orta hallilerin beyaz, fakirlerinse kara keçe çadırlarda yaşadığı; ortak olarak hepsinin çeyizlerinde keçe eşyalara yer verildiği destenda belirtilmektedir. Homeros’un MÖ.9.yy.da yazdığı İlyada Destanı’nda keçe sözcüğünün geçmesi, Anadolu’da keçenin erken dönemlerde de bilindiği olasılığını arttırmaktadır (Yüksel, 2014, 1).

Türkiye’de keçecilik; çobanların kullandığı kepenek yani keçe palto, keçe kalpak, yaygılar, eyer keçeleri, günümüzde hala kullanılmakta ve keçecilik bir meslek olarak sürdürülmektedir. Geleneksel yöntem ve bezeme özellikleri ile Urfa, Afyon, Konya, Balıkesir, Yalvaç, Tire, Kula, Niğde, Akşehir, Bigadiç, Ödemiş ve Maraş gibi el sanatı tekstil üretiminde önde gelen merkezlerimizde keçeciler bir iş kolu olarak mesleklerini icra etmektedirler (Sosyaldı, 2008, 72).

Resim 22: Yurt çadır örneği

(<http://www.sorutest.net/2015/10/orta-asya-da-turklerin-yasadklar.html>)

En bilinen örnekleri olan keçe ile kaplanan yurt-çadır-topak ev ve yer yaygısı, keçe çizme, eyer örtüleri, eyer altına konan atın sırtını koruyan teğelti keçeler, Orta Asya Türk kültürlerinin karakteri olarak bilinmektedir. (Soysaldı, 2008: 72).

Keçede kullanılan geleneksel desenler kilim motiflerine benzer geometrik desenler daha çok yer alır. Seccadelerde kullanılan motiflerde, mihraplı ve çiçek desenler görülmektedir. (Önder, 1998: 136).

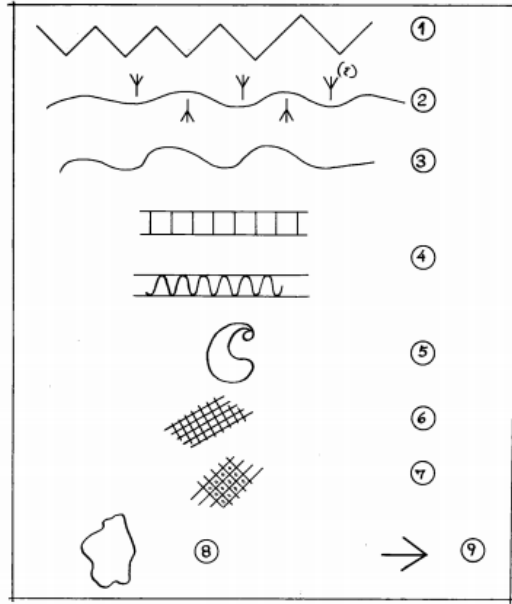

Resim 23: Yer yaygısı geometrik desen örnekleri-tire

(Kişisel arşiv, Mayıs 2016)

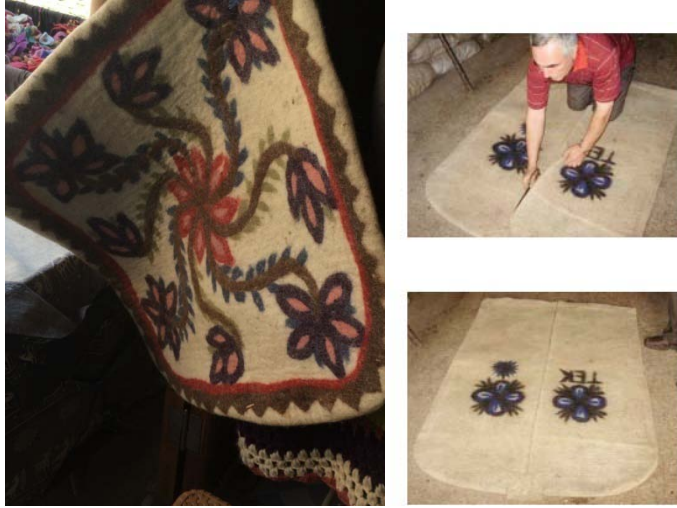
Tepme keçe ürünleri desenli veya desensiz olarak üretilmektedir. Tepme keçe yaygılarda kullanılan bezemeler incelendiğinde ilk sırada geometrik bezemelerin bulunduğu, bu bezeme çeşidinin sırasıyla azalan değerlerle anlam yüklü, nesnel, bitkisel, figürlü ve doğadan stilize bezemelerin izlediği tespit edilmiştir. Tepme keçe

yaygılarda, geometrik bezeme çeşitlerinden dikdörtgen, baklava, üçgen, parabol, kare, zincir ve sekizgene yer verilmiştir.

Resim 24: Keçelerde kullanılan bazı motifler 1) Sahra yolu, 2) Aşk yolu, 3) Sığır sidiği, 4) Deve zinciri 5) Badem, 6) Kafes, 7)Tavan 8) Göl, 9) Kaz ayağı (Gürçay, Hikmet, 1967: 32).

Tepme keçelerin tamamının dikdörtgen biçiminde olması ve yine tamamında dikdörtgen bezemeye yer verilmesi, seçilen bezeme türü ile yaygıların formları arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Yaygılarda kullanılan diğer bezemeler arasında, kertik, sığır sidiği, kırma, çene, göbek gibi yoğun şekilde kullanılan anlam yüklü bezemeler bulunmaktadır. Bunların dışında kafes, sini, kirman, deve zinciri, tavan alası, demir yolu, mangal yaygılarda görülen nesneli bezemeler kullanılmaktadır. Tepme keçe yaygılarda dal, çiçek, badem, gül, lale yoğun kullanılan bitkisel bezeme çeşitleridir.

Resim 25, 26, 27:Bezeme örneği paspas-tire (Kişisel arşiv, Mayıs 2016) Konya keçe kepenek örneği(solda)

(Begiç, 2012:222)

Ayrıca karpuz, karpuz çekirdeği, dörtlü badem, söğüt dalı, hurma dalı, üzüm, tomurcuk, pıtrak ve hayat ağacı yaygılarda yer alan bitkisel süsleme öğeleridir. Figürlü bezeme çeşitlerine yer verilen tepme keçe yaygılarda en çok kazayağı deseni kullanılmış, bunu sırasıyla koçboynuzu, ayıkulağı, kuzukulağı, kalp, mandagözü, örümcek izlemektedir. Tepme keçe yaygılarda doğadan stilize bezemelerden yıldız, göl, yıldızlı göl, çoban yıldızı, ay kullanılmıştır (Ergenekon, 1999:472-473).

Geleneksel keçeler kullanım amaçlarına göre adlandırılırlar;

*Ala keçe: Yaygı keçesi de denir. Evlerde, çadırlarda ve toprak evlerde yerlere serilen desenli veya desensiz değişik boyutlarda keçelerdir.

*At keçesi (belleme): Çıplak at üzerine konularak eğer vazifesi gören, bazen eğerin altına yerleştirilen bu keçelerin üzerinde zikzaklı fitiller ve ay yıldız nakışlar bulunur.

*Deve keçesi: Develerde havudun altına konulan düz keçedir.

*Eyer keçesi (ter keçesi): Eyerin üzerine geçirilen ve atın sağrısını örten, çoğunlukla saraçlı, tiftik püsküllü, desenli veya desensiz keçelerdir.

*Kepenek: Çobanlar tarafından giyilen bu keçe, çoğunlukla beyaz yünden yapılır. Göğüs ve sırt kısımlarında nakışlı olanlara da rastlamak mümkündür. Yaz günlerinde serin tutan çoban keçeleri dikişli veya dikişsiz olarak üretilebilirler. Ustalık ve özen istemesi bakımından dikişsiz(yekpare) türleri daha kıymetlidir.

*Sargı Keçesi: Göçerlerde ve Yörüklerde bebeğin kundaklandığı üzeri desenli kare formu bir keçedir.

*Süt Keçesi: Bir parmak kalınlığında süt tava ve yazın kazanın üzerine örtülen beyaz keçedir. Amacı sütün piştikten sonra çabuk soğumasını önlemek ve toz topraktan korumaktır.

*Yük keçesi: Göçerlerde yolculuk sırasında eşyaların yağmurdan ve pislikten korunması, yerleştikleri yerde eşyaların üzerine örtülerek dağınıklığın gizlenmesi amacıyla kullanılır(Gürçay, Hikmet, 1967: 26).

Resim 28: Hasır üzerine desen oluşturma, **Resim 29:** Desenin fonunu oluşturacak yünlerin ‘çubukla’ serilmesi, **Resim 30:** Tepme işlemi sonrası keçe, Keçe ustası Mehmet Girgiç (Yüksel, 2014)

Mehmet Girgiç’in yukarıda gösterilen yer sergisi üzerindeki motifler soyun devamı için doğurganlığı vurgulamaktadır. Mehmet Girgiç Geleneksel keçeciliği bilen, usta çırak ilişkisiyle, dededen toruna yetişmiş ve geleneksel keçeyi güncel yaklaşımlarla geliştirmiş önemli bir kişidir. Ocak 2010 tarihinde UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması sözleşmesi kapsamında Yaşayan İnsan Hazinesi unvanına layık görülmüştür. Ailesinde keçecilik zanaatının üçüncü kuşak temsilcisi olan Girgiç 13 yaşından bu yana keçe üzerine çalışmaktadır. Keçe yapımı sırasında yünün boyamasını da kök boyalarla kendi yapmaktadır. Yurt içi ve yurt dışında pek çok sergi gerçekleştiren Girgiç ABD, Avrupa ve Avustralya’da keçe

yapımı konusunda derslerde vermektedir. Gezici atölyesiyle ABD’de 10 bin kilometrenin üzerinde yol kat ederek, Anadolu keçesini dünyaya tanıtmayı başarmıştır(<http://www.anadolujet.com/aj-tr/anadolujet-magazin/2013/ocak/makaleler/keceyi-kulturle-yoguran-usta.aspx>).

Resim31: Halı (detay) Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul
(Yüksel, 2014)

Resim 32: Seccade, Rabia Girgiç, İkonium Atölye, Konya
(Yüksel, 2014)

Resim 33: Zuhaf Alayı erine ait keçe ceket, 2. Abdulhamit dönemi (Aslı Harbiye Askeri Hava Komutanlığı'ndadır.)
(Yüksel, 2014)

Resim 34,35: Kepenekler, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul
(Yüksel, 2014)

Resim 36:Çanta, Özbekistan, 20. yy. British Museum
(Yüksel, 2014)

Bir diğer önemli keçe ustası Celalettin Berberoğlu'dur. Konya'da yaşayan ve asıl uğraşı semazenlik olan Berberoğlu keçecilik yapmaya sikkelerle başlamış sonrada geleneğin dışına çıkarak birçok farklı ürün ve teknik kullanmıştır. Keçe öğrenmek isteyenlere dersler vererek keçeciliği öğreterek keçeciliğin yaygınlaşmasına da katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Berberoğlu keçe sanatına mistik açıdan yaklaşıp, yorumlamaktadır.

“Bir başka şey daha öğretiyor keçe, makineleşmiş, her şeyi elde etmeye çalışan ve hayatı bütün bir koşuşturma içinde geçen günümüz insanına; Yavaşlamayı, zihni arındırmayı. Doğu felsefesinde buna meditasyon diyorlar. Yani kendinin, kendinle baş başa kalmasını sağlıyor bir terapi gibi ve ben şuna inanıyorum ki bir gün keçe yapmak bir terapi aracı olarak kullanılacak. Renkler dans ederken, bir gün sizde bu renklerin dansına katılacaksınız ve belkide keçenin en gizemli yönünü, mistik boyutunu keşfedeceksiniz ve o zaman keçe basit obje olmaktan çıkıp, yaşam biçiminiz olacak. Keçe başka bir şey daha öğretir insana; Ben öznesini bırakıp, biz köprüsünü kurmayı yani ekip çalışmasını” (Celalettin Berberoğlu, <http://www.kececiyiz.biz/>).

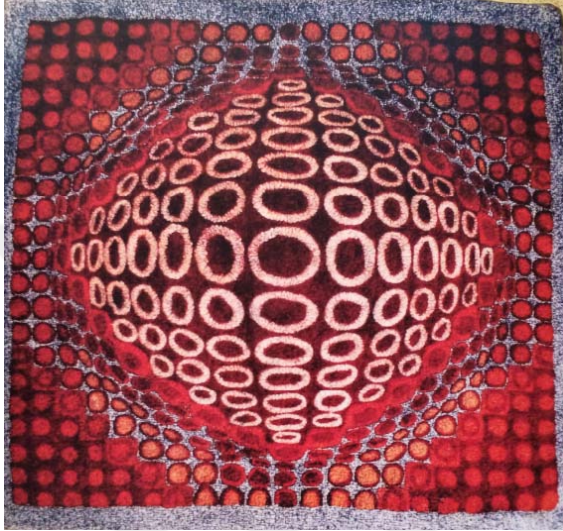
Resim 37: Şems-i Tebrizi'nin keçe başlığı 'Serpus', Celalettin Berberoğlu, Konya (<http://www.kececiyiz.biz/>)

2.5.2. Çağdaş Sanat ve Tasarım Objesi Olarak Keçenin İncelenmesi

Geleneksel keçe sanatı kültürümüzde olan önemli öğelerden biridir. Geleneksel değerlerimizi bilmek ve onlara sahip çıkmak hem kültürel kimliğimizin kazanılması hem de gelecek kuşaklara aktarılması için önemlidir. Değişen ve gelişen teknoloji ve teknolojiye bağımlı yaşamlarımız her geçen gün biraz daha kültürel değerlerimizin unutulmasına neden olurken bu değerlere sahip çıkmak ve yaşatmak kültürel miraslarımızı korumakla mümkün olabilir. Bunun için sanata ve sanatçıya da görevler düşmektedir. Bunun yanında geleneğe bağlı olan ustaların da güncel eğilimlerin farkında olmaları ve yeniliklere açık olmaları son derece önemlidir. Mehmet Girgiç hem geleneği çok iyi bilen hem de güncel yorumlayabilen keçe sanatçılarından. Girgiç Çatalhöyük'teki 10 bin yıllık duvar resimlerinden Zeugma mozaikine kadar pek çok şeyi keçe üzerine kusursuz bir şekilde işleyebilme yeteneğine sahip, kullandığı malzemeyi en ince detayına kadar bilen bir sanatçıdır. Dünya da özellikle tasarım ve sanat alanında keçe çok farklı şekillerde kullanılmaktadır. Keçe kolay şekil alabilen, dayanıklı, doğal (ekolojik) bir malzeme olması, ses, ısı yalıtımı sağlayan aynı zamanda nefes alabilen yapısı, nem emicilik özelliği (kendi ağırlığının üçte biri kadar suyu emebilir), yanmaz, hipoalerjenik oluşu gibi özelliklerinden dolayı sanatçılar ve tasarımcılar için son derece önemli bir

malzemedir. Ayrıca pek çok farklı teknikle birlikte kullanılıp farklı şekillerde yorumlanabilme avantajı vardır. Giysi, mobilya, mimari, otomotiv ve uzay endüstrisi gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Keçe tarih boyunca el ve makineyle yapılabilmektedir. Bu ürün çok büyük bilgi birikimi ve işbirliği gerektirmektedir.

Resim 38: Pano çalışması, Mehmet Girgiç, İkoniumStudio, İstanbul (Yüksel, 2014)

Giysi tasarımında da keçe sert yapısından dolayı daha çok terzilik (tailoring) için uygun olduğu düşünülürken geliştirilen kumaş keçe (nuno felting) yöntemiyle ve çok ince mikronlardaki yün lifleriyle elbise tasarımı (dress making) için de drapeler oluşturularak, yumuşak formlar elde edilmektedir. Giysi tasarımında geleneksel Anadolu keçesini güncel olarak başarılı şekilde yorumlayan Selçuk Gürışık'tır.

Resim 39: Selçuk Gürışık ve Ali Alev-Elyaf Sanatı Sergisi 2 Nisan 2014
(<http://www.itu.edu.tr/haberler/2014/03/27/anadolu-kececiliginin-modern-yorumu>)

Selçuk Gürışık Anadolu kececiliğini ülkemizde ve dünyada tanıtan, keçeden yaptığı kıyafetlerle gelenekselle modernini harmanlayan günümüzün tanınmış keçe sanatçılarından.

“Yün; sıcak su, sabun ve tepme eylemiyle sıkıştırılan elyaf kumaşa ve hatta özel tekniklerle dikişsiz elbiselere bile dönebildiği için üretim ve tasarım birlikteliğini aynı anda sağlıyor. Daha sonra ürüne dokuma kumaş kattığımız tekniklerle farklı yüzey ve doku elde edebiliriz.” (Selçuk Gürışık, Elle dergisi, Kasım 2013,176)

Sürdürülebilir, doğal ve çevre dostu çalışmalarıyla “yavaş moda” akımıyla da paralellik gösteren çalışmalar yapmaktadır. Keçeyi zamanın gelişimine ayak uyduracak şekilde yeni ve güncel bir bakış açısıyla yorumlayan Selçuk Gürışık ipek, kaşmir, tiftik gibi değerli elyaflarla Haute Couture’e yönelik ürünler ortaya koyarak keçeyi farklı pazarlara taşımayı amaçlamaktadır. Sanatsal ürünlerin yanı sıra çevre sorunlarına duyarlı, giyim kuşamına sanatsal yaklaşan kadınların tercih ettiği, kürke alternatif tasarımlar sunmaktadır.

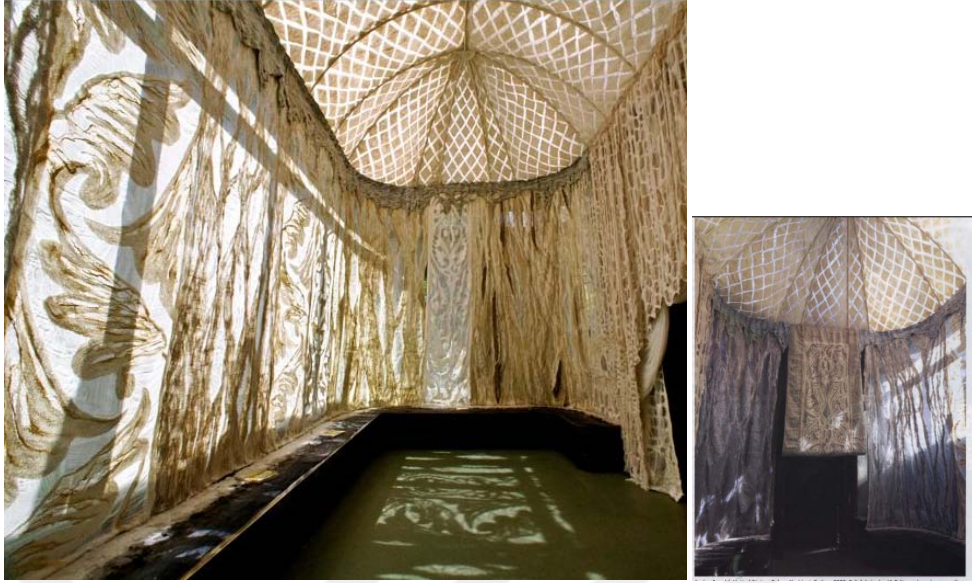

Resim 40: Andrea Zittel, Fashioning Felt, United States, National Design Museum, A-Z Fiber Form. Beyaz elbise, yün, 2002.

(Brown, 2010, 148)

Andrea Zittel California kökenli bir heykeltıraş ve enstalasyon sanatçısıdır. En önemli çalışması ‘Uniform Project’ adındaki çalışmasıdır. Bu çalışma aynı zamanda onun en uzun süren sanatsal projesidir. Bu çalışmada Zittel her sezon bir siyah elbise tasarlamakta ve kendine uygun ölçülerle dikilen elbise yeni sezon başlangıcına kadar her gün giyilmektedir. Bu çalışması bir yıl sürmüştür. Modaya ters düşen yapısıyla Zittel’in çalışması dikkat çekmiştir. Daha sonra Zittel 2002 yılında keçeyi keşfeder ve çalışmalarını keçe üzerinden devam ettirir (Brown, 2010, 146).

Yukarıda sanatçının ‘Fashioning Felt’, 7 Eylül 2002 tarihinde National Design Museum’da sergilenen çalışması bulunmaktadır. Aynı sergide keçeyle ilgilenen mimar, tasarımcı ve sanatçıların eserleri bulunmaktadır.

Resim 41: Janice Arnold,Smithsonian Cooper-Hewitt Ulusal Tasarım Müzesi, New York FahioningFelt Keçe Sergisi 2009 6 Mart-7 Eylül

(<http://www.jafelt.com/palaceyurt.html>).

JaniceArnold'un 'A Palace Yurt' adlı eseri Moğul kültüründen esinlenerek yapılmıştır. Bir çadıra benzeyen katlanabilir konut 2000 yıldır Türk ve Moğul kabilelerinin nesillerine ev sahipliği yapmıştır. Aynı zamanda yurt dışındaki saray adını almıştır. Bir ihtişam ve kutlama yeri olarak biliniyordu ve tüm sanatsal faaliyetler (şarkı, dans, epik şiir, efsane) ve ritüel şenlikler için geleneksel bir yerdir (<http://www.jafelt.com/palaceyurt.html>).

Sanatçı Yurt çadırlarından esinlenerek yaptığı çalışmada nunofelting tekniğini kullanmıştır. Merino Yünü, ipek, metalik ipek organze gibi kumaşlarla karıştırmıştır. Bu şekilde güneş ışığının içeriye sızmasını sağlamaktadır (Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 30)

Resim 42:ChristineBirkle, tasarımcı, elbise ve ceket, 2007-2008, FashioningFelt.

(Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 30)

Nuno felting tekniğini kullanan bir diğer tasarımcıdır. Bu çalışmasında rahat, aynı zamanda son derece zarif bir görüntü elde etmeyi bu sayede başarmıştır. İlk olarak ipek ve keten kumaşlarla başlamış, gerekli olan bölgelere yün kumaşı aplike etmiştir. Bir heykeltıraş gibi dikkatli bir şekilde yünün çekerek küçülmesiyle bel ve kol oyuntularını oluşturmuştur. Anlamak istediği şey tamamıyla bir ürünü dikmeden de terziden çıkmış gibi bir görüntü elde etmenin mümkün olup olmadığıdır (Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 30) .

Resim 43: Katmanlı Sandelye (Relief Chair), Ben Mickus, 2008

(Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 30)

Ben Mickus çevreye zarar veren petrol bazlı ürünlerden kaçınmaktadır. Bu katmanlı sandalyede ‘Relief Chair’ keçe plakalar şeklinde üst üste konularak zarif ve çizgisel bir görüntü oluşturulmuştur.

Resim 44: Keçe duvar, KathrynWalter, Wosk Sinema Salonu, SimonWiesenthal CenterMuseum, Los Angeles, California, 2007-2008, doğal keçe (Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 31)

Katmanlı bir kaya görüntüsü verilen keçe bloklar tamamen doğal bir görünüm oluşturmaktadır. Üretim süreci için tam olarak koyunun yünü ve su yeterli olmaktadır ve çok az bir sarfiyatla üretim süreci tekrarlanabilmektedir. Bu üretim süreci rahatlıkla kişiye göre uyarlanabilir. İster doğal isterse yapay keçe olsun fazla stok yapmanın hiçbir zararı yoktur. Belli bir ölçüde yün elbiseler bile geri dönüştürülebilir.

Sürdürülebilirlik ve sorumluluk ‘FashioningFelt’ sergisinin alt başlıklarıdır. Keçe sürdürülebilirlik için son derece uygun bir materyaldir. KathrynWalter endüstriyel atıklardan, Walter’in ailesi dört uşaktır endüstriyel materyal işi yapmaktadır, el emeğine dönüştürerek yaptığı çalışmasında farklı tonlarda gri rengin yumuşak tonlarıyla taş görüntüsü vermiştir. Walter’ın parçaların yumuşak ve sert, endüstriyel ve doğal olan zıtlıklarıyla oyununu anlatmaktadır. Çizgili görüntüsü yapıya doğal bir görünüm kazandırmıştır. Katmanlarına ayrılabilen bu yumuşak

görünümlü kaya görüntüsündeki yapı tamamen doğal ve akustik kalite açısından mükemmeldir (Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 31) .

Resim 45: Claudy Jongstra'nın enstalasyonu, Hollanda, 2009.
(Shuttle&Spindledypot, Spring 2009: 32)

Resim 46: Selçuk Gürışık, (enstalasyon) "Call me Istanbul" ZKM, 2004
(<https://selcukgurisik.wordpress.com/exhibitions/>)

Resim 47: Pano çalışması, eserin adı: Kaçış, Azra Yılancı, elle boyama keçe, Lif Sanatı Sergisi 'Siber, Fiber, Göç', 2016
(Kişisel Arşiv, Haziran 2016)

Resim 48: Cemal Meydan, Pano çalışması, Doğu İhtişamı, Keçe çalışması, Konak Belediyesi Güzelyalı Kültür Merkezi, Öğretim Elemanları Sergisi, 4-27 Ocak 2012
(Sergi Kataloğu)

Resim 49: Tuba Arabalı Koşar, Pano çalışması, ‘I will be a beautiful girl’, iğneleme keçe yün, İzmir Sanat Resim Heykel Müzesi, Öğretim Elemanları Sergisi, 2015 (Kişisel Arşiv, Kasım 2015)

Resim 50: Sedef Acar, ‘Sıkıntı’ (sağda), ‘Kibir’ (solda) adlı çalışmalar, keçe, gazlı bez, dikişsiz birleştirme elbise çalışmaları, İzmir Sanat Resim Heykel Müzesi, Öğretim Elemanları Sergisi, 2015 (Kişisel Arşiv, Kasım 2015)

Resim 51: Sedef Acar, 'Keçeleme', işleme nuno keçe (pamuk ipliği, gazlı bez, yn) nunofelt, nakış, Sanatuar 3 Büyük Efes Sanat Etkinliği, 1 Ekim 2015/ 10 Ocak 201). (Sanatuar 3 Büyük Efes Sanat Etkinliği Sergi Kataloğu)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMINDA KEÇENİN KULLANIMI

Bu bölümde Haute Couture alt yapısına sahip olan ve keçe üzerine uzmanlaşmış belli başlı tasarımcıların keçeyle yapmış oldukları çalışmalar incelenmektedir. Araştırılan kaynaklar dâhilinde, keçeyle yapılmış giyilebilir sanat objesi ve keçeyle yapılmış Haute Couture giysiler olarak çok kesin bir ayırım yapılamayacağı görülmekle birlikte seçilen keçe ürünler Haute Couture (Kişiyeye Özel Giysi) başlığı altında yer alan görsel unsurlar, yüksek kalitede dikiş özellikleri, kişinin vücuduna uygunluk unsurları dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Araştırmada yer alan Angelika Werth, Liz Clay, Anneke Copier gibi tasarımcıların keçe tasarımları özgün ve farklı olmasının yanında dikiş detaylarındaki özen ve titizlik, kalıpsal olarak düzgünlük, astarlama gibi teknikler göz önünde tutularak etüt edildiğinde Haute Couture (Kişiyeye Özel Giysi) özelliklere daha çok sahip oldukları görülmektedir. Bu ürünler kişiyeye özel özellikler doğrultusunda incelenip yorumlanmaktadır.

Keçeleştirme en eski tekstil üretme yollarından biridir. Geleneksel kökeni insanoğlunun korunmak amaçlı olarak deriyi ve bitkileri giysi olarak kullandığı zamanlara kadar gider ve kullanımı günümüze kadar da devam eder. Keçe el yapımı ve doğal ürünlerin çağdaş sanat dünyasında tekrardan değer kazanmasını sağlayan yeniden doğuş olmuştur.

Keçenin tasarıma olan katkısı hem galeri ve müzeler hem de moda dünyası tarafından kabul edilmektedir. Özellikle de 2009 yılında sergilenen New York şehrinde Cooper Hewitt Design Museum’da sergilenen sergi keçenin önemini tekrardan hatırlatmıştır. Keçenin mimari, iç mekan tasarımları, tiyatro kostümleri ve çağdaş sanat tasarım ürünleri gibi farklı alanlarda sergilenen birbirinden değerli eserlerle keçe modası temel hedefine ulaştırılmıştır. 2.5.2. Çağdaş Sanat ve Tasarım Objesi Olarak Keçenin İncelenmesi bölümünde sergi çalışmaları detaylı incelenmiştir. Amerikalı sanatçı Andrea Zittel’in kavramsal keçe elbiseleri, Marjolein Dallinga’nın Cirquedu Soleil sirki için yaptığı keçe kostümler, sanatsal değerde giyilebilir keçe giysi tasarımları.

Resim 52:Marjolein Dallinga'nın Cirque de Soleil sirki için yaptığı keçe kostüm örneği

(<http://www.bloomfelt.com/>)

Keçe moda alanında da oldukça hızlı bir şekilde zirvedeki yerini almaktadır. Dünyaca ünlü Japon tasarımcı Yoshi Yamamoto ve Issey Miyake yapay keçeyle uzun elbiseler tasarlamışlardır. İtalyan tasarımcı Miuccia Prada, Alexander Wang, Gabriele Colangelo iğneleme keçe yöntemiyle farklı kumaşları birleşiminden farklı şekillerde yenilikçi tasarımlar yapmışlardır (Giles Jenne, 2010, 8,9).

Resim 53:Shaun Samson, Sonbahar/Kış 2010.

(<http://thecuttingclass.com/post/55259608897/blended-felting-techniques>)

Resim 54, 55: Alexander Wang Sonbahar/Kış 2011, New York, yün örgüyle ve satenin keçeyle birleşimi
(Vogue.co.uk).

Resim 56: Alexander Wang Sonbahar/Kış 2011, New York, yün örgüyle ve şifonun keçeyle birleşimi
(Vogue.co.uk).

Resim 57: Angelika Werth'in el yapımı ıslak keçe yönteminin Couture modasında da kullanılabileceğini gösteren başarılı bir örnek(sağda) ve detayı(solda)
(<http://conversations.jigsy.com/angelika-werth>)

Resim 58: Angelika Werth keçe Couture elbisesi(<http://conversations.jigsy.com/angelika-werth>)

Angelika Werth Fransa, Almanya ve Avustralya’da yaşamış ve çalışmış aslen Kanadalı lif sanatçısıdır. Tasarım hayatına Paris’te Yves Saint Laurent ile başlamıştır. Çalışmalarında vintagemetaryaller ve kesimler kullanmaktadır. Evini çalışma stüdyosu haline getiren sanatçı çalışmalarında doğadan esinlenmektedir. Günümüzde Central Saint Martin Londra’da dersler vermektedir. (<http://conversations.jigsy.com/angelika-werth>)

Resim 59: Angelika Worth keçe üzerine keçe aplike süslemeli çalışması detayı
(<http://conversations.jigsy.com/angelika-werth>)

Gerek yukarıda Angelika Worth’un detay çalışmasında gerekse de Liz Clay’in tasarımlarında Couture giyim tarzının belirgin bir özelliği olan yüksek kalitede terzilik dikkat çekmektedir. Yaka ve beden astarlanmıştır. Nakış süslemesi son derece net ve temiz detaylar içermektedir. Kalıp ve dikim detayları açısından yüksek kalitede Couture özellikler taşımaktadır. Anlaşılır ve net çizgiler Couture tasarımlar için vazgeçilmezdir ve ustalık gerektirir. İlk bölümlerde bahsedilen giysi de psikolojik algı ve konfor konularıyla da bağlantı kurulacak olursa ayakları yere basan ve her anlamıyla sonuçlandırılmış tasarımlar, giyen kişiyi de konforlu ve güvende hissettirmektedir.

Resim 60:LizClay keçe Couture çalışması

(<http://www.lizclay.co.uk/studio>)

Liz Clay el yapımı keçe konusunda uzmanlaşmış bir tasarımcıdır. 2001 yılında özel tasarım şirketini kurmuştur. Liz Clay markası kendi imzasıyla patent almıştır. Materyal, teknik ve süreçle ilgili bildikleri onun çok güzel ürünler yapmasını ve tasarımlarının Paris ve Londra’da moda evleri tarafından satın alınmasını sağlamıştır. Dünya çapında kabul görmüş ve UKTI ihracat ödülü almıştır ve çalışmaları Craft Council London tarafından finanse edilmektedir. Güncel olarak el yapımı kağıt tekniğini ve el pilisesi tekniklerini kullanarak yeni ve farklı el yapımı keçe teknikleri geliştirmektedir. Liz Clay son derece yeniliğe açık olan keçe ile sürekli yeni teknikler denemektedir. Tasarımcı Balenciaga, Cristopher Kane, Harrods, Stella McCartney için tasarımlar üretmiştir. Riccordero Tisci Givenchy için tasarımlar üretmeye devam etmektedir (<http://www.lizclay.co.uk/studio>).

Resim 61:LizClay’ın piliseyle keçeyi birleştirdiği çalışması (kağıt görünümü)

(Tudor - September 29, 2015 - Interior Design)

Resim 62:LizClay keçe ceket tasarımı nakış süsleme detayı
(<http://www.lizclay.co.uk/studio>).

Resim 63: Stella McCartney AW.2008 defilesinden LizClaykumaş tasarımı
(<http://www.lizclay.co.uk/studio>).

Resim 64: Christopher Kane AW. 2016, keçe ve dantel, LizClay kumaş tasarımı (<http://www.lizclay.co.uk/studio>).

3.1. KİŞİYE ÖZEL GİYSİ TASARIMLARINDA KEÇENİN FARKLI KULLANIM YÖNTEMLERİ

Bundan önce anlatılanları pekiştirmek adına keçenin kişiye özel giysi tasarımında kullanım amaçlarını üç ana başlık altında incelemek doğru olacaktır.

- Giyside Farklı Yüzey Görünüşleri
- Giyside Üç Boyutlu (Heykelsi) Formlar.
- Giyside Süsleme (Nakış, Aplike v.s.)

3.1.1. Giyside Farklı yüzey görünümleri elde etmek için keçe kullanımı

Keçeleyerek yüne kumaş üzerinde farklı yüzey görüntüleri vermek mümkündür. Kumaş özellikle Haute Couture tasarımcısı için son derece önemlidir. Farklı ve yeni görünümleri keşfetme serüveni kumaştan başlayarak ilham kaynağı olmaktadır. Diğer taraftan giysiye verilmek istenen formun en önemli belirleyicisi

kumaş ve kumaşın özellikleridir. Keçe bu anlamda çok çeşitlidir. Bu sayede kumaş üzerinde farklı görünümeler hem desen anlamında hem de doku anlamında ıslak keçe yöntemiyle elde edilebilmektedir.

Kumaş üzerine farklı dikiş teknikleriyle oluşturduğunuz büzgüler, bağlamalar (shibori), fırırlar üzerine uyguladığınız keçeleştirme sonrasında farklı yüzey görünümleri elde etmek mümkün olabileceği gibi aynı zamanda farklı görünümdeki ve özellikteki kumaşları ıslak keçelemeye birleştirerek yine farklı yüzey görünümleri elde etmek mümkün olacaktır. Aşağıdaki örnekte tasarımcı Catherine O'Leary farklı görünümdeki kumaşları ıslak keçelemeye birleştirerek yeni yüzeyler yaratmaktadır.

Resim 65: Catherine O'Leary farklı kumaşların ıslak keçeyle birleşimi
(<http://www.catherineoleary.com.au/>)

Resim 66: Catherine O'Leary desenli ynl kumaşlarla farklı renkteki kumaşların ıslak keçeyle birleşimi, nakış süsleme detay (solda)
(<http://www.catherineoleary.com.au/>)

Resim 67: Anneke Copier, Sheba, 2007, yün, ipek, plastik boncuk, ıslak keçe
(500 Felt Objects, 2011, 19)

Resim 68: GBArtStudio, in Toronto Kanada, ıslak keçe ve şibori tekniği

(<https://www.etsy.com/ie/listing/109555311/nuno-felt-silk-scarf-shibori-technique>)

Resim 69: AnnekeCopier, Elsas, 2010, ipek, keten, yün, nuno tekniği, ıslak keçe

(<http://www.annekecopier.nl/page13.html>)

Resim 70: Yvonne Wakabayashi, şal, 2008, yün örgü kumaş; boyama, şibori, kesme, ıslak keçe, bloklama ve detay (solda)

(500 Felt Objects, 2011, 92)

Resim 71: Yvonne Wakabayashi, gri ceket, 2008, yün örgü kumaş; şibori, kesme, ıslak keçe, bloklama

(500 Felt Objects, 2011, 100)

3.1.2. Giyside Üç Boyutlu Formlar Elde Etmek İçin Keçenin Kullanımı

Bu bölümde keçenin yüzeysel özelliklerinden daha çok şekilsel farklılıklara yatkınlığından bahsedilmektedir. Keçeyle daha katı ve sert görünümler, heykelsi formlar yaratmak da mümkündür. Tabi bu aşamada yoğun şekilde keçeleşen yünün çekmesi daha fazla olacağından ilk aşamada istenilen boyutlardan daha büyük çalışılması gerekmektedir. Giysi dışında şapka yapımında kafa kalıpları üzerinde bu yöntem kullanılmaktadır. Bir miktar keçeleşme olduktan sonra istenilen form iskeletine yerleştirilir ve iskelet üzerinde ıslatılarak son şekli verdirilir. Farklı bir yöntem olarak kalıpsal olarak da üç boyut elde etmek mümkündür.

Tasarımcılar çalışmalarını endüstriyel keçeyle de yapmaktadır. Aşağıdaki örnekte Vanderbos dikiş teknikleriyle ve buharla şekillendirme yaparak heykelimsi formlar elde etmektedir.

Resim 72, 73, 74: Vanderbos, Embracement, 2004, endüstriyel keçe; dikiş, buharla şekillendirme

(500 Felt Objects, 2011, 44)

Resim 75: A La Disposition, kafesli ceket, 2009 Sonbahar Kış Koleksiyonu
(500 Felt Objects, 2011, 45)

Yukarıdaki ceket örneğinde kalçaları belirgin şekilde abartıldığı görülmektedir. Tarlatan ya da demir korse olmaksızın bu şekilde durması olanaksızken keçeyle bu heykelsi ve katı görüntüyü verebilmek mümkündür.

Resim 76: Cristina Pacciani'nin Ranold Kolk Haute Couture için yaptığı tasarımlar
(Eylül 2013 Defilesi)

(<http://heartfeltsilks.blogspot.com.tr/2013/10/haute-couture-and-heartfelt-wearables.html>)

Resim 77: Latifa Medjdoub, Lioness, 2008, Merino Yün; örgü, keçeleştirme, keçe
(500 Felt Objects, 2011, 53)

Resim 78: Lara Grant, kemerli trençkot, merino yünü; ıslak keçe, iğneleme keçe, dikiş ve bloklama, 2007

(500 Felt Objects, 2011, 13)

Resim 79: Lara Grant, Dikişsiz keçe bolero ve keçe etek (2007missingpiece defilesi) (<http://lara-grant.com/project/seamless-felt-designs/>)

3.1.3. Giyside Süsleme Unsuru Olarak Keçenin Kullanımı

Önceki bölümlerde Giyside pek çok şekilde keçenin kullanımından söz edilmiştir. Giysiyi oluşturan temel unsurlardan biri olan kumaş olarak keçenin kullanımlarını çeşitlendirmek mümkündür. Bu bölümde giysiyi oluşturan yardımcı unsur olarak yani süsleme unsuru olan nakışlarda keçe kullanım örneklerinden bahsedilecektir. Keçe özellikle aplikasyon işlemi için çok uygun bir materyaldir. Çok kolay bir şekilde applike olabilir bunun nedeni kesim yapıldığında kenarlarının atmamasıdır. El yapımı ıslak keçe için el kesimiyle endüstriyel keçe için lazer kesimiyle kesim yapmak uygun olacaktır. Ayrıca iğneleme keçe yöntemiyle de farklı şekillerde aplikasyonlar yapılarak süsleme yapmak mümkün olabilir. İğneleme keçeyle oluşturulan kalıp şeklindeki desenler kumaş üzerine ıslak keçe yöntemiyle de applike edilebilir. Bu şekilde daha düzgün ve dikişsiz görünüm elde etmek

mümkündür. Giysinin kumaşı keçe olsun ya da olmasın keçe ile aplikeler yapabilmek için birden fazla yöntemi kullanmak mümkündür.

Resim 80: YuliaKhabarova, IV Feltfest defilesi

(<http://www.livemaster.ru/topic/1721745-kollektsiya-yulii-habarovoj-artefakty-na-iv-ezhegodnom-festivale-vojloka-feltfest>)

Resim 81: Olga Katelnikova, El yapımı Keçe üzerine keçe applike

(<https://www.livemaster.ru/olga1973>)

Resim 82: Angelika Werth, Odetothe RCMP, 2007, merino yünü, ipek; el yapımı keçe, aplike nakış
(500 Felt Objects, 2011, 342)

Resim 83: Selçuk Gürışık, Mozaik kaftan, ALİF ART Osmanlı&Karma Sanat Eserleri Müzayedesı, 5 Haziran 2016

(<http://www.hurriyet.com.tr/anadolu-kece-sanatinin-en-iyi-orneklerinden-olan-kaftan-muzayede-sergilenecek-40111944>)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

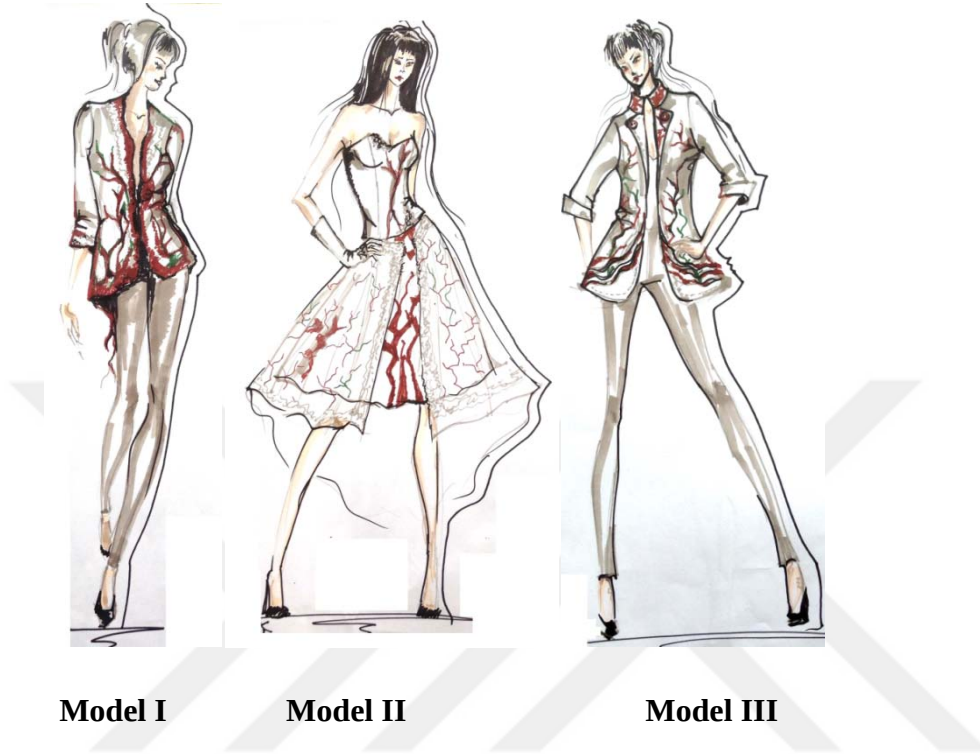
KİŞİSEL TASARIM VE UYGULAMALAR

4.1. KOLEKSİYONUN TASARIM SÜRECİ VE HİKAYESİ

Kökler nasıl bir bitkiyi toprağa bağlayan ve yaşamasını sağlayan önemli bir parçası ise bir kültüründe yaşamasını ve devamlılığını sağlayan o kültüre ait değerlerdir. Keçe sanatı Anadolu topraklarında geçmişten günümüze var olmuş ve medeniyetlerin bir parçası haline gelmiştir. Anadolu insanının hem barınması, giyinmesi gibi hayati ihtiyaçlarını karşılamış hem de inançlarını yaşamasına olanak sağlamıştır. Keçe milattan önce 5 bin yıl öncesinden günümüze kadar pek çok medeniyet görmüş ve gelişmiş bir tekstil ürünüdür. Kültürümüzün ve geçmişimizin bir parçası olarak Keçe kökler kadar kültürümüzün hayati bir parçası olmuştur. Keçenin geleneksel kullanımına baktığımızda hem evinin içinde hem dışında Anadolu insanının en çok kullandığı ürün olduğunu görürüz.

Bütün bu düşüncelerden hareketle çalışmalarda ağacı toprağa, hayata bağlayan kökler simgesel olarak kullanılmıştır. Medeniyetimizin köklerinden yola çıkarak ağaç kökleri giysi formuyla birleştirilip keçeyle Haute Couture giysi özelliklerinde ürünler ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Ürünlerin tasarımında araştırma süresince yabancı ve yerli keçe tasarımcılarının yapmış olduğu farklı ve güncel teknikler denenerek ilerlenmektedir. Ürünler nuno felting (kumaş ve yün birleşimi) ve tepme keçe yöntemiyle oluşturulmuştur. Ürünler üzerinde kullanılan kök formundaki desenler ve dantel gibi aplikasyonlar tamamen ıslak keçe yöntemiyle dokusuz yüzey olarak tasarlanmıştır. Formsal olarak kalıcılık elde etmek ve istenilen şekli tam anlamıyla vermek adına son olarak iğneleme keçe yönteminden de faydalanılmıştır. Tasarımların üretim sürecinde temiz dikişler olmasına özen gösterilmiş ve astarlama çalışması uygulanmıştır, gereken yerlerde el dikişi (teğel dikişi) yaparak ürünler oluşturulmuştur. Kalıp olarak; tasarımcının kendi vücut ölçüleri üzerinden çalışılmıştır (36 beden) ve dikim olarak Haute Couture standartlarında (temiz dikişler, kalıpsal olarak uygunluk, yüksek terzilik) ürünler ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

4.2. TASARIM DETAYLARI VE UYGULAMALAR

Resim 84: Kökler koleksiyonu tasarımları artistik çizimleri

İlk çalışmada yakasız, truvakar kollu ceket çalışması uygulanmıştır. Bu çalışma da serbest bir form kullanılmış ve arka etek ucunda bedenden çıkan kök formları oluşturulmuştur. Kol ucu, etek ucu ve yaka da dahil olacak şekilde bir toprak görüntüsü verilebilmek adına keskin bir hat koyu kahve tonlarıyla belirlenmiştir. Sırasıyla modelin oluşum aşamaları aşağıdaki fotoğraflarda gösterilmektedir.

Resim 85: Kökler Hikaye Panosu

Resim 86. Yünün hasır üzerine çizilen model kalıp sınırları içerisinde dōşenmesi

Bütün modellerde 36 beden kalıplara uygun şekilde çalışılmıştır. Oluşturulan koleksiyon tasarımcının kendi beden özellikleri ve kendi estetik anlayışına göre tasarlanmıştır.

Kumaş kalıplara göre kesilerek parça şeklinde keçeleme yapılmıştır. Bütün modellerde kullanılan yünün özelliği; Doğal, yağlı, yerli yündür. Kullanılan yün lifinin inceliği 30-35 mikrondur. Keçeleşme sırasında çekme (yünün özelliğine göre %30, %40) olduğundan dolayı 36 beden kalıp üzerinden serileme yapılarak (40 beden ölçüsünde) kesim yapılmıştır. Yünle birlikte keçelenen kumaş; %100 pamuk, 100/1 vual, 160cm, beyaz renk vual (tül bent bezi) kullanılmıştır.

Birinci modelde ecru renkte 200 gram yün kullanılmış ve toplam 40 gram kadar renkli yünle desenleme yapılmıştır. Bu model 40 dakikalık aralarla toplam 2 saat süreyle sıcak sabunlu suyla ıslatılarak tepilmiştir. İlk 40 dakikalık tepme sonrasında model açılmış dikilmiş ve dikili şekilde boşluk kalan yerler olduğu görülmüştür. Kol evindeki boşlukları kapatmak için tekrar yün yerleştirilerek dikili şekilde 40 dakika daha sıcak sabunlu suyla ıslatılarak tepilmiştir. Dikili ürünün kollarının ve bedeninin tepme sırasında birbirine yapışmaması için içerisine pıt pıt poşetten bedenle aynı ölçüde kalıp kesilmiş ve ıslatma işleminden önce ceketin içine yerleştirilmiştir. Bu ikinci işlem sadece bu model için yapılmıştır.

Birinci modeli oluşturan her bir kalıp parçası için öncelikle yünler düz renkte astar oluşturacak şekilde döşenir daha sonra ara katman olacak pamuklu tülbent bezi konur ve en üst katmana istenilen desen yüzey oluşturacak şekilde en son döşeme işlemi yapılır.

Resim 87. Döşemesi biten ve istenen desene uygun şekilde yerleştirilen farklı renkte yünlerin ılık sabunlu suyla ıslatılması

Resim 88. Köpük silindir yardımıyla düzgün bir şekilde rulo oluşması sağlanan yünün tepilmesi işlemi

Resim 89: Birinci modelin ön ve arka görüntüsü

İkinci modelde büstiyer, kabarık iki katlı etek olmak üzere iki ana parça ve eldiven kullanılmıştır. İkinci modelde eteğin tarlatan kullanmadan kabarık ve sert durması için birinci modele göre daha yoğun olarak yün kullanılmıştır. Etek için 300 gram ecru yün kullanılmıştır. Etek üzerinde desen daha az yoğunlukta olduğundan 10 gram kahverengi yün kullanılmıştır. Etek parçasında yünle beraber yine 100/1, %100

pamuk beyaz vual (tülbentlik kumaş) kullanılmıştır. Eteğin üstünde uçuşan üst parça için ince şifon %100 polyester kullanılmıştır. şifon parçanın etrafı bordür şeklinde ecru renkte keçeyle döşenmiştir. Burada kullanılan keçe toplam 30 gram kadardır. şifon ince ve akışkan bir kumaş olduğunda etrafına yn çok inceltilerek atılmıştır. Modelin büstiyer parçası için yine %100 pamuk, 100/1 beyaz vual (tülbentlik kumaş) ynle birlikte keçeleme yapılmıştır. Bstiyer parçası için yine sert durması için birinci modelden daha yoğun şekilde yn kullanılmıştır. İkinci modelde büstiyer parçası için 100 gram ecru yn kullanılmıştır. Desenleme için 5 gram kadar kahverengi yn kullanılmıştır. Etek ve büstiyer parçaları aynı seferde tepilmıştir. Toplam tepme süresi bir buçuk saattir. Üst etek şifon parçası ayrı şekilde tepilmıştir. Bu parça için tepme süresi 40 dakika kadardır. Bu parça için tepme şeklilde farklıdır (bak. Resim:99, s.97).

Haute Couture giyimin en belirleyici özelliklerini taşıyan gece elbiselerinin içinden keçe uygulamasına en uygun olabilecek çalışmayı oluşturabilmek hedeflenmiştir. İkinci modelde ıslak tepme keçe tekniğiyle yine nuno felting tekniği kullanılmıştır. Ayrıca eteğin şifon olan üst parçası ana eteğe iğneleme keçeyle birleştirilmiş ve büstiyerin alt göğüs formu iğnelenerek son şekli oluşturulmuştur. Bstiyerin i yüzü polyester saten astarlılıkla tamamen astarlanmıştır.

Bu modelde de bütün koleksiyonda bütünleştirici unsur olarak kök deseni kullanılmıştır. Etekte yine iki kat çalışılmış ve farklı özellikteki biri ince diğeri de kalın olmak üzere tepme keçe yöntemiyle desenleme yapılmıştır. Özellikle eteğin hem üsteki katına ince şifon kumaş kullanılmış ve üzerine çok ince yn lifleriyle desen oluşturarak daha akışkan ve zarif bir görünüm hedeflenmiştir. Desen oluşturma ve modelin yapım aşamaları aşağıdaki fotoğraflarda detaylı olarak gösterilmektedir.

Resim 90. Kalıpların balonlu naylon üzerine yerleştirilip dış hatlarının çizilmesi. (alt etek ve kuplu kalıptan büstiyer parçaları, ince tülbentlik kumaş)

Resim 91. Pıt pıt naylon üzerine keçeli kalemle çizilen şekillerin içine yünlerin bezenerek iç yüzeyin oluşturulması.

Resim 92: Tlbentlik kumaş serildikten sonra üst katta desenin oluşturulması ve yünün tekrar tüm yüzeye eşit olarak dağıtılması

Resim 93: Sabunlu suyla ıslatıldıktan sonra rulonun sıkıca bağlanarak tepilmesi

Resim 94: İğneleme keçe yöntemiyle büstiyerin göğüs formunun oluşturulması

Resim 95: Eteğin ikinci katının kalıbı çizildikten sonra iç yüzeyinin yün liflerinin çok ince koparılarak kontörünün oluşturulması

Resim 96: Şifon kumaşın serilmesi ve yine etrafına yün atılması işlemi

Resim 97: Kökler deseninin şifon kumaş üzerine çok ince yün lifleri şeklinde oluşturulması

Çok ince ve akışkan olan yüksek multi şifon üzerine yünün çok ince yerleştirilerek desen oluşturulması ıslatma sırasında yün liflerinin uçuşmasına neden olacaktır. Yün liflerinin uçuşmaması ve desenin bozulmaması için özellikle eşarp tarzı desenleme işlemlerinde ıslatmadan önce desenin üzerine naylon tül kullanılmalıdır ve ıslatma işlemi sprej gibi çok ince püskürten aletlerle yapılmalıdır. Ayrıca ince kumaşların tepme sırasında sürtünmeden dolayı delinmemesi için daha yumuşak şekilde tepilmelidir ve daha sık kontrol edilmelidir. Ayrıca İnce kumaşlarda Polyester karışımı kullanmak tepme sırasında mukavemeti yüksek olacağından dolayı delinme riskini azaltmaktadır.

Resim 98: Desenin üzerine tül serilmesi

Resim 99: Rulonun daha yumuşak şekilde tepilmesi

Resim 100: İkinci modelin ön ve arka görüntüsü

Resim 101: İkinci modelin eldiven aksesuarı,

Eldivende sadece ıslak keçeleme yapılmıştır, kumaş kullanılmamıştır. Parmak yerlerine yünlerin döşenmesi sırasında dantel parçası yerleştirilmiştir. Eldiven kalıbı direk el üzerinden yine %30 çekme hesaba katılarak büyütülerek kesilmiştir. Toplam

100 gram yün kullanılmıştır. Ucunda kullanılan dantel %100 pamuk danteldir. Keçeleşme olması için 40 dakika tepilmiştir. El formunu düzgün şekilde sağlamak için dikildikten sonra el üzerinde ıslatılarak ve şekil verilmek istenen yerler elle ovalanarak son şekli verilmiştir.

Üçüncü modelde hakim yakalı, tek düğmeli, kendinden dönen truvakar kollu bir ceket modeli tasarımı uygulanmıştır. Bu modelde de kumaş keçe ‘nuno felting’ ve ıslak tepme keçe yöntemleri kullanılmıştır. Bu ceket modeli saten astarlık kumaşla astarlanmıştır. Modelin ön orta etek uçlarında üç kat oluşturacak şekilde tepme işleminden önce şerit şeklinde yünlerin aralarına naylon parçaları kullanarak fırırlar oluşturulmuştur. Model oluşturulduktan ve dikildikten sonra ceketin tamamında yünün içinde olan tüm küçük parçalar cımbızla temizlenerek tamamen temiz bir kumaş görüntüsü verilmiştir. Ayrıca yün yumuşak olacak şekilde tepme süresi ayarlanmıştır. En son olarak ceketin etek ucundaki şerit yün parçalarının içine ince tel kullanılarak fırır şekillerinin kalıcılığı sağlanmıştır.

Üçüncü modelde de kumaş ve yün birlikte keçelenmiştir. Kalıp şeklinde keçeleme yapılmıştır. Kullanılan kumaş %100 pamuk, 100/1 beyaz vualdir (tül bent bezi). Kullanılan yün miktarı yine birinci modelden daha yoğundur. Fakat burada birinci modelden farklı olarak yüzeyde kaşe kumaşa benzer bir görünüm yaratılmak istenmiş ve bu yüzden keçeleşme sırasında yünün yumuşaklık özelliğini kaybetmemesi sağlanmıştır. Bu özelliğin sağlanması için sık aralıklarla kumaş kontrolü yapılarak tepme işlemi yapılmıştır. Hatta keçeleşmenin az olduğu bölgeler için sadece o bölgeyi kapsayacak şekilde ıslatma yapıp bölgesel olarak tepme işlemi tekrar yapılmıştır. Kullanılan yün miktarı 400 gram ecru yün, desenli bölgeler için 20 gram kahve renkli yün kullanılmıştır. Toplam 2 saat tepme işlemi uygulanmıştır. Ön etek ucu fırır parçaları için bölgesel keçeleme işlemi uygulanmıştır.

Resim 102: Kalıp parçalarının balonlu naylon üzerine çizilmesi

Resim 103: Yünün en alt katmana kontörlerin içine eşit şekilde bezenerek yerleştirilmesi

Resim 104: En üst katmana yünün eşit yoğunlukta ve daha yoğun şekilde yerleştirilmesi

Resim 105: Etek ucuna yünün bedenden çıkacak şekilde üç sıra kat oluşturacak şekilde yerleştirilmesi ve katlar arasına naylon yerleştirilmesi

Resim 106: Desenin beden üzerinde oluşturulması

Resim 107: Rulo yapılan desenin sıkıca bağlanması

Resim 108: Ceketin üst yaka, kol ve klapa parçalarının keçelenmesi ve keçeleşmemiş parçaların tekrar tepilmek üzere yerleştirilmesi

Resim 109: Yünün döşenmesi sırasında görünmeyen taneciklerin tepme işlemi sonrasında kumaşın tüm yüzeyinden ince uçlu cımbız yardımıyla çıkarılması

Resim 110: Etek ucundaki katmanların içinden ince tel geçirilerek dalgalı görünüm elde edilmesi.

Resim 111: Üçüncü modelin ön görünüşü

SONUÇ

Bu çalışmada son derece titizlikle ve özenle oluşturulan Haute Couture giysi tasarımlarının keçeyle oluşturulabilirliği üzerine çalışılmaktadır. Keçenin giyim eşyası olarak geleneksel keçecilikteki kullanımı son derece kısıtlıdır. Günümüzde ise tasarımcılar keçeyle çok farklı tasarımlar oluşturmaktadır. Tepme keçe yöntemiyle yünler kumaş üzerine hem süsleme unsuru olarak hem de kumaş olarak kullanılabilmekte ve son derece farklı ve yenilikçi ürünler meydana getirilebilmektedir. Kendine özgü çalışma şeklinden dolayı keçeyle oluşturulan ürünler daha sanatsal ve özgün ürünler olmaktadır. Ayrıca tepme keçenin üretim aşaması da tasarım aşaması kadar kendine özgüdür. Özellikle elle yapılan keçe ürünlerde tepmenin şiddeti, kullanılan su ve sabun miktarı, havanın sıcaklığı gibi birçok unsur keçeleşmenin şekline etki etmektedir.

Houte Couture (kişiyeye özel) giysi tasarımında özgünlük son derece önemlidir. Yüksek kalite standartlarının yanında ürünlerin elle yapılmış olması da Haute Couture giysiler için ayırt edici bir özelliktir. Keçeyle yapılmış ve titizlikle dikilmiş bir ürün hem keçenin sınırsız tasarım özelliklerini kullanmak açısından tasarımcıyı hem de kendine özgüğü açısından giyen kişiyi memnun edecektir.

Bu çalışmada kültürümüzde var olan keçenin modern bir bakışla, Haute Couture özellikler düşünülerek giysiyeye uygulanabilirliği araştırılmıştır. Keçeyle yapılan yeni yaklaşımların Haute Couture giysi tasarımına uygulanabildiği ve çarpıcı sonuçlar elde edilebileceği görülmüştür.

KAYNAKÇA

ANMAÇ, Elvan, 2004. Tekstilde **Kullanılan Lifler Özellikleri ve Kullanım Alanları**, Dokuz Eylül Yayınları, 228S.

BEGİÇ; H.Nurgül, 2012. Konya **Keçeciliğinde Çoban Kepeneği**, Milli Folklor, Sayı: 94, 222S.

BROWN; Sass, 2010. **ECO FASHION**, LauranceKing Publishing LtdLondon, 207S.

BROWN, Susan. **“Fashioning Felt”**, ShuttleSpindle&Dye Pot Dergisi, HandweaversGuid of America, Inc. Sayı: 158, 2009, ss. 28-32.

DAS, Apurba ve R.Alagirusamy, 2010. **Science in Clothing Comfort**, Woodhead Publishing INDIA PVT LTD, 175S.

ERGENEKON, Cavidan Başar, 1999. **Tepme Keçelerin Tarihi Gelişimi, Renk, Desen, Teknik ve Kullanım Özellikleri**, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ESİN, Emel, 1978. İslamiyetten Önceki Kültür Tarihi ve İslam’ a Giriş, 372S.

FİŞEKÇİ, Digna, 2011. **Keçe**, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş: 152S.

GILES, Jenne, 2010. **Felt Fashion: Couture Project From Garment to Accessories**, QuarryBooks, 128S.

GÜRÇAY, Hikmet, 1967. **Keçe ve Keçecilik**. Türk Etnografya Dergisi, sayı: IX, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

GLOVER; Cat ve GeorginaO’HaraCallan, 2002. **Fashion and Fashion Designers**, TheThames&Hudson World of Art, 296S.

HARIS, Jenifer, 2010. **5000 Years of Textiles**, British MuseumPress, 320S.

JONES, SueJenklyn, 2002.**Fashion Design**, Watson Guptill Publications/New York, 192S.

KÜÇÜK Mehmet, **XIII. Uluslararası İzmir Tekstil ve Hazır Giyim Sempozyumu**, 2-5 Nisan 2014

LEVENTON, Melissa, 2015. **ART WEAR Fashion and Anti-fashion**, Thames&HudsonLtd, 160S.

MARTIN Richard ve Harold Koda, 1995. **Haute Couture, The Metropolitan Museum of Art**, New York, 118S.

MERİÇ, Aygün Ekin, 1994. **El Sanatlarımızı Geliştirmeliyiz**, Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı: 23.

MİLOŞYAN, Selin,.” **Keçele Onları**”, Elle Dergisi, Cilt:11, Sayı: 175,Kasım 2013, ss. 176.

MORNU, Nathalie, 2011. **500 FELT OBJECT**, LarkCrafts An Imprint of Sterling Publishing New York, 420S.

OSBORNE, Amy, 2013. **Moda**, Kaktüs Yayınları, İstanbul, 480S.

ÖGEL;Bahattin, 1991. **Türk Kültür Tarihine Giriş**.C:V:Ankara Kültür Bakanlığı Yayınları, 376S.

ÖGEL, Bahattin, 1991. **İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Türk Kültür Tarih Kurumu Yayınları V2I**, Ankara, 455S.

ÖNDER, Mehmet, 1998. **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

PARKERS, Julie, 1998. **All About Woll**, Rain City Publishing, Washington.

RAUSE, Elizabeth, 1989.**Understanding Fashion**, BlackwellScientific Publications, Oxford, 313S.

SOYSALDI, Aysen, 2008. **Toros Türkmenlerinde Keçecilik**, Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi (8), Ankara, T:C: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.

TUDOR; Davies. ‘‘Designer Insight with Liz Clay’’, Terry’sFabrics, September 29-2015.

YATES; Marypaul, 2002. **Fabrics: A Guide for Interior Designers and Architects**, W:W:Norton&Company.Inc., FifthAvenue, New York, NY10110, 312S.

YÜKSEL, Bülent, 2014. **Kültürümüzde Keçe Var**, Doğa Turizm Tanıtım İşletmeciliği San. Tic. Ltd. Şti, 96S.

‘‘What is HauteCouture?’’. <http://notordinaryfashion.tumblr.com>, (09.04.2016)

<http://www.sorutest.net/2015/10/orta-asya-da-turklerin-yasadklar.html>, (10.04.2016)

Haute Couture teriminin sözlükteki karşılığı

<https://www.seslisozluk.net/haute-couture-nedir-ne-demek/>, (27.07.2016)

Meriç, Y. (Ocak 2013) ‘‘Keçeyi Kültürle Yoğuran Usta’’, Anadolujet Magazin
<http://www.anadolujet.com/aj-tr/anadolujet-magazin/2013/ocak/makaleler/keceyi-kulturle-yoguran-usta.aspx>, (12.05.2016)

Berberoğlu, C. , Ana Sayfa

<http://www.kececiyiz.biz>

İTU; (27 Mart 2014), ‘‘Anadolu Keçeciliğinin Modern Yorumu’’

<http://www.itu.edu.tr/haberler/2014/03/27/anadolu-kececiliginin-modern-yorumu>, , (10.04.2016)

<http://www.jafelt.com/palaceyurt.html>, (12.05.2016)

<http://www.bloomfelt.com/>, (14.05.2016)

Blended Felting Techniques

<http://thecuttingclass.com/post/55259608897/blended-felting-techniques>

(12.05.2016)

<https://selcukgurisik.wordpress.com/exhibitions/>, (14.05.2016)

Stella McCartney 2008 Sonbahar-Kış Defilesi,

Vogue.co.uk (26.03.2016)

Conversations with The Makers, Jigsy (websitesbuiler)

<http://conversations.jigsy.com/angelika-werth>, (19.05.2016)

<http://www.lizclay.co.uk/studio>, (9.04.2016)

<http://www.catherineoleary.com.au/>, (28.05.2016)

<https://www.etsy.com/ie/listing/109555311/nuno-felt-silk-scarf-shibori-technique>,
(28.05.2016)

<http://www.annekecopier.nl/page13.html>, (28.05.2016)

<http://heartfeltsilks.blogspot.com.tr/2013/10/haute-couture-and-heartfelt-wearables.html>(14.05.2016)

<http://lara-grant.com/project/seamless-felt-designs/>, (28.05.2016)

<http://www.livemaster.ru/topic/1721745-kollektsiya-yulii-habarovoj-artefakty-na-iv-ezhegodnom-festivale-vojloka-felfest>, (29.05.2016)

<https://www.livemaster.ru/olga1973>, (14.05.2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/anadolu-kece-sanatinin-en-iyi-orneklerinden-olan-kaftan-muzayede-sergilenecek-40111944>, (14.05.2016)

Sergi Katalogları

Cemal Meydan, ‘‘Doğu ihtişamı’’, Pano alışması, Dokuz Eylöl Üniversitesi Güzel Sanatlar Faköltesi Öğretim Elemanları Sergisi Kataloğu, Konak Belediyesi Güzelyalı Költür Merkezi, 4-27 Ocak 2012

Sedef Acar, ‘‘Keçeleme’’, Sanatsal Giysi Tasarımı, Sanatuar 3 Büyük Efes Sanat Etkinliği Sergi Kataloğu, 1 Ekim 2015/ 10 Ocak 201).

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Deniz YÜCEL DAMAR

Doğum yeri ve yılı: İZMİR, 1981

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Lisans: 1998-2002, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ, GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ, TEKSTİL ANASANAT DALI

2014-2015, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ, EĞİTİM FAKÜLTESİ, PEDOGOJİK FORMASYON SERTİFİKA PROGRAMI

İş Tecrübesi:

2016 Chuwal markası Almanya için özel keçe koleksiyon (www.chuwal.com)

2013-2016 Konak Halk Eğitim Merkezi, Giyim Öğretmenliği

2015-2016 Yarda Tekstil Free lance tasarımcı

2014-2015 İya Tekstil Free lance tasarımcı

2013- TAKA wear, Desen tasarımcısı

2013-2014 Tolga Saraçoğlu Free lance tasarımcı

2009-2011 İya Tekstil- İhracat Tasarımcısı

2006-2008 Kayra Tekstil- İhracat Tasarımcısı

2002-2006 Delta Giyim- Soobee markası tasarımcı

Sergiler

2.İstanbul Tasarım Bienali, 1 Kasım-14 Aralık 2013, 'Paylaşım'